

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERDE
SANAT BECERİ EĞİTİMİNE İLİŞKİN UZMAN
GÖRÜŞLERİ VE BİR PROGRAM ÖNERİSİ

Zeliha Canan ÖZKAN

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Türkan ERDEM

Konya-2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERDE
SANAT BECERİ EĞİTİMİNE İLİŞKİN UZMAN
GÖRÜŞLERİ VE BİR PROGRAM ÖNERİSİ

Zeliha Canan ÖZKAN

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Türkan ERDEM

Konya-2017

T. C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı: Zeliha Canan ÖZKAN

Numarası: 118309033002

Ana Bilim / Bilim Dalı: Güzel Sanatlar / Resim İş Eğitimi

Programı: Doktora

Tezin Adı: Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri Eğitimine İlişkin Uzman Görüşleri ve Bir Program Önerisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Zeliha Canan ÖZKAN

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Zeliha Canan ÖZKAN".

T. C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

DOKTORA TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı: Zeliha Canan ÖZKAN

Numarası: 118309033002

Ana Bilim / Bilim Dalı: Güzel Sanatlar / Resim İş Eğitimi

Programı: Doktora

Tez Danışmanı: Prof. Türkan ERDEM

Tezin Adı: Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri

Eğitimine İlişkin Uzman Görüşleri ve Bir Program Önerisi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri Eğitimine İlişkin Uzman Görüşleri ve Bir Program Önerisi" başlıklı bu çalışma 12/06/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Türkan ERDEM	Danışman	
Doç. Dr. Derya ŞAHİN ASI	Üye	
Doç. Dr. Muhittin ÇALIŞKAN	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Hülya KAROĞLU	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Ayşe OKUR	Üye	

ÖNSÖZ

Doktora eğitimim boyunca gösterdiği destek için danışmanım Prof. Türkan Erdem teşekkür ederim.

Bilgi ve birikimiyle, destek ve ilgisi ile her zaman akıl hocam olan Doç. Dr. Derya Şahin Ası'ya, tezimin verilerini hazırlayabilmem için özel eğitim öğretmenlerine ulaşmamda bana yardımcı olan Kütahya Rehberlik ve Araştırma Merkezi görevlisi Ali İhsan Yıldırım'a, araştırmanın her aşamasında desteği ve güveni ile resmi danışmanım olmamasına rağmen bana her daim yol gösteren Ali Murat Sünbül'e, görüşme formu çalışmasında yardımlarından ötürü Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyelerine, Ankara Üniversitesi Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyelerine, Gazi Üniversitesi Zihinsel Engelliler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyelerine teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans günlerimizden buyana arkadaşım Hacer Hancı Tomakcıoğlu'na, tez süresince gösterdiği tüm sabır, ilgi ve desteğinden dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca; benden manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen babam Ahmet Özkan ve annem Umahan Özkan'a bana gösterdikleri sınırsız sabır, güven, ilgi ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

T. C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Zeliha Canan ÖZKAN

Numarası: 118309033002

Ana Bilim / Bilim Dalı: Güzel Sanatlar / Resim İş Eğitimi

Programı Doktora

Tez Danışmanı: Prof. Türkan ERDEM

Tezin Adı: Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri Eğitimine İlişkin Uzman Görüşleri ve Bir Program Önerisi

ÖZET

Zihinsel engelli bireylerin eğitimi, dünya genelinde gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bireylere meslek edindirilmesi amacıyla verilen eğitimlerin önemi konusunda uluslararası birçok çalışma bulunmasına karşın, Türkiye’de bu eğitimlere verilen önem yeterli seviyede değildir. Mevcut eğitim-öğretim programı ile verilen okuma-yazma, öz bakım, sosyal beceri eğitimlerinin yanı sıra, meslek sahibi olmalarına yardımcı olabilecek sanatsal beceri eğitimlerine de gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerde, sanatsal beceri eğitiminin faydaları ve etkinliği araştırılmıştır. Bu çalışma temelinde; mevcut görsel sanatlar eğitim-öğretim programının, sanatsal beceri eğitimi açısından yeterliliği, eksik olan yönleri, olması gereken durumu ve hangi konuların iyileştirilebileceği konuları incelenmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde; mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının sanatsal beceri açısından yeterliliği, olması gereken durumu ve iyileştirme çalışmaları ele alınmıştır.

Çalışma sürecinde; konu alanında uzman akademisyenlere ve öğretmenlere; zihinsel engelliler, görsel sanatlar eğitim programının iyileştirilmesi amacıyla, 9 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Formun sonuçlarına göre müfredat geliştirme konu ve başlıkları belirlenmiş, sonuç olarak da, bu konu ve başlıkların düzeltilmesi amaçlanan 18 haftalık yeni bir sanatsal beceri eğitimi program önerisi hazırlanmıştır.

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı: Zeliha Canan ÖZKAN
	Numarası: 118309033002
	Ana Bilim / Bilim Dalı: Güzel Sanatlar / Resim İş Eğitimi
	Programı: Doktora
	Tez Danışmanı: Prof. Türkan ERDEM
	Tezin İngilizce Adı: The Opinions of Experts on Artistic Skills Education Regarding Mildly Mental Retardation and A Curriculum Model

SUMMARY

Education of people with intellectual disabilities gaining more importance in all over the world day by day. Although there are many national and international studies on the importance of providing training to these individuals for their profession, the importance given to these trainings in Turkey is not at a sufficient level. In addition to reading and writing education, self-care and social skills trainings offered by the existing education and training program, it is also necessary to give essential artistic skills training to help them to have an occupation. In this study, the benefits and effectiveness of artistic skill training were investigated in mildly mentally retarded individuals. On the basis of this study, in terms of artistic skills training, the adequacy of the existing education-training program, the missing aspects, the situation that should be, and the subjects in which the subjects can be improved were investigated. Within this general purpose; the adequacy of the existing programs in terms of artistic skill, the situation that needs to be improved, and the improvement works were studied.

During the working process, a interview form consisting of 9 open-ended questions was applied to specialist academicians and teachers in the subject area to improve the visual arts education program of mental retarded people. According to the results of the interview form, subjects and titles of curriculum development were determined and as a result, a new artistic skill training program was prepared for 18 weeks aiming to correct these topics and headings.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
DOKTORA TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERDE SANAT BECERİ EĞİTİMİ	6
2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi	6
2.1.1. Görsel Sanatlar Eğitiminin Tanımı ve Tarihçesi	6
2.1.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin Amacı	10
2.1.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliği	13
2.1.4. Görsel Sanatlar Eğitiminin Yararları	14
2.1.5. Görsel Sanatlar Eğitim Programı	17
2.2. Bireysel Farklılıklar ve Eğitim	27

2.2.1. Eğitim ve Öğretimde Bireysel Farklılıklar	27
2.2.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Bireysel Farklılıklar.....	28
2.2.3. Özel Eğitim	31
2.2.4. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar	34
2.3. Hafif Düzeyde Zihinsel Engel ve Eğitim	36
2.3.1. Zihinsel Engel	36
2.3.2. Hafif Düzeyde Zihinsel Engel	40
2.3.3. Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler Eğitimi	42
2.3.4. Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler Eğitim Programı	44
2.3.5. Hafif Düzeyde Zihinsel Engellilerde Görsel Sanatlar Eğitimi	49
2.3.6. Zihinsel Engellilerde Beceri Eğitimi	52
2.4. Eğitimde Program Geliştirme	54
2.4.1. İhtiyaç	60
2.4.2. Hedef.....	62
2.4.3. İçerik	64
2.4.4. Eğitim Durumları	67
2.4.5. Programın Denenmesi ve Değerlendirilmesi	72
2.5. İlgili Araştırmalar	75
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	81
YÖNTEM	81
3.1. Araştırmanın Modeli	81
3.2. Araştırma Grubu.....	82
3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	82
3.4. Verilerin Toplanması	83
3.5. Verilerin Çözümlemesi	84
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	85

BULGULAR ve YORUM	85
4.1. Bulgular	85
4.1.1. Görüşme Formu Verilerine İlişkin Bulgular	85
4.1.2. İçerik Analizi Tablosuna İlişkin Bulgular	92
4.2. Tartışma ve Yorumlar	95
4.2.1. Tartışma	95
4.2.2. Yorum	100
BEŞİNCİ BÖLÜM	103
SONUÇ ve ÖNERİLER	103
5.1. Sonuçlar	103
5.2. Öneriler	107
5.3. Program Önerisi	109
5.3.1. Bloom'un Aşamalı Sınıflama Yaklaşımına Göre Yeni Program İçin Geliştirilen Hedef ve Davranışlar	110
5.3.2. Öneri Olarak Geliştirilmiş Görsel Sanatlar Dersi İçin Ünitelendirilmiş Yıllık Plan	122
KAYNAKÇA	233
EK-1. Bloom'un Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması	246
EK-2. Bilişsel-Duyuşsal-Devinişsel Alan Hedeflerini Davranışa Dönüştürmede Kullanılan Fiilimsiler	249
EK-3. Bilgilendirme Formu	250
EK-4. İhtiyaç Analizi Görüşme Formu	253

TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bir. sahip olduğu işlevlerin kişisel ve çevrenin özellikleri ile etkileşimi.....	37
Şekil 2. Toplumsal Yaşam Becerileri	47
Şekil 3. M.E.B. Yeni Program Geliştirme Modeli.....	58
Şekil 4. Program Geliştirme Akış Şeması	59
Şekil 5. Farklar Yaklaşımı	61
Tablo 1. Türkiye’de zih. eng. bireylerin sınıflandırılması ve grupların zellikleri ...	38
Tablo 2. Zih. yet. olan bir. destek eğitim prog. becerilerin ders saati dağılımı	44
Tablo 3. Eğitim ve Uygulama Okulu Haftalık Ders izelgesi	45
Tablo 4. Haf. Düz. Zih.Yet. Olan ocuklar İlköğretim Ok. Haftalık Ders iz.....	46
Tablo 5. İŞlem-Zaman izelgesi	55
Tablo 6. Birinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi.....	85
Tablo 7. İkinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi	86
Tablo 8. nc soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi	87
Tablo 9. Dördüncü soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi.....	88
Tablo 10. Beşinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi.....	89
Tablo 11. Altıncı soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi.....	89
Tablo 12. Yedinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi	90
Tablo 13. Sekizinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi.....	91
Tablo 14. Dokuzuncu soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi	91
Tablo 15. Görüşme Formu Cevaplarının İçerik Analiz Tablosu	94
Resim 1. Van Gogh - Yıldızlı Gece.....	155
Resim 2. Van Gogh - Yıldızlı Gece.....	161
Resim 3. Yıldızlı Gece Yorumlaması	161
Resim 4. Mondrian Kompozisyon A	194
Resim 5. Mondrian Kompozisyon A	200
Resim 6. Picasso – Akdeniz Manzarası	206
Resim 7. Picasso – Akdeniz Manzarası	212

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın problemi, amaç ve önemi ele alınmış; kapsamını belirleyen sınırlılık ve varsayımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Özel eğitime muhtaç bireyler için oluşturulan eğitim ve öğretim programları; bireye ne öğretildiğinden daha çok, öğretilen bilgilerin bireye olan yararları ile ilintilendirilmiştir. Bununla birlikte söz konusu bu bireylere verilen eğitim-öğretim, bu bireylerin öğrenme düzeyleri ve potansiyelleri ile paralel olarak doğru zamanda ve doğru yaş aralığında verilmelidir. Akademik beceri ve bilgilerin bu bireyler tarafından algılanması ve kalıcı bir öğrenme gerçekleşebilmesi, birçok farklı etkinliğin kullanılmasıyla mümkün olmaktadır. Motor kas becerilerinin ve el-göz koordinasyonunun gelişmesi sürecinde de bu etkinlikler önemli bir rol oynamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, sanatsal becerilerin özel eğitim alanıyla bağdaşık bir yol sürmesi söz konusu olabilmektedir. Bu bağdaşıklığı sağlamanın yollarından en önemlisi ise görsel sanatlar dersidir. Ataman'a göre sanat ve sanat eğitimi yalnız yetenekli insanlara değil herkese verilmesi gereken, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimidir. Bu eğitim yoluyla özgür, barışçı, insancıl, toplumla bütünleşmiş, kendini yenileyebilen, yurt ve insan sevgisini kendi tarihinden alan, çağdaşlaşma sürecindeki bir toplum düzeyine uyum sağlayan insanlar yetiştirilebilecektir (1997:172).

Son yıllarda dünyada birçok ülkede sanat eğitiminin özel eğitim ile birlikte kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Sanat eğitiminin öneminin artması, söz konusu sanat derslerinde uygulanan etkinliklerin bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimleri üzerindeki etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Salderay'a (2001) göre, sanatsal etkinliklerin amaca ulaşmada aracı konumda olması onun diğer alanlardaki insancıl ve faal yönünü gözler önüne sermektedir.

“Bilginin varoluşunun bir düzen içerisinde olmadığı da gözlenebilmektedir, bu durum yapılan etkinliğin hangi amaca yönelik olduğunun bilinmesine neden olmaktadır. Bu konuda eğitim veren öğretmenler akademik bilgi ve becerinin öğretiminde, küçük kas becerilerinin ve büyük kas becerilerinin gelişmesinde ve el göz koordinasyonunun sağlanmasında etkili olduğunu bilseler de tam olarak amaca yönelik aracı pozisyonda kullanılamamaktadır” (Işık, 2003: 3).

Sanat eğitiminin bu kadar etkin ve yararlı bir alan olmasına rağmen, özel eğitim alanında hizmet veren öğretmenlerin sanat eğitiminin var olan bu gizil gücünü amacı doğrultusunda kullanamamalarından kaynaklanan problemler; özel eğitime muhtaç bireyin fiziksel ve zihinsel gelişimini etkilemektedir. Türkiye’de ki görsel sanatlar dersinin hafif düzeyde zihinsel engellilerin sanatsal beceri eğitiminde durumun şartlarına yönelik olarak, doğru ve sistemli bir şekilde kullanılamaması bir sorun olarak algılanmıştır. Bu durumla ilgili olarak hafif düzeyde zihinsel engelli bireylere verilen sanatsal beceri eğitiminin yapısal durumunu saptamak için görsel sanatlar ders programı amaç ve davranışlarının incelenmesi, uygulanabilirliği yeterli ve yetersiz yönlerinin belirlenmesi için "Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri Eğitimi" konusu araştırma başlığı olarak belirlenmiş ve sorun özel eğitim alanı akademisyenlerinin, öğretmenlerinin ve konu alanı uzmanlarının görüşlerine başvurularak incelenmiştir.

1.2. Amaç

Uluslararası birçok çalışmada zihinsel engele sahip bireylerin eğitimi ve meslek edindirilmesi çalışmaları sıklıkla irdelenmektedir. Türkiye’de ise zihinsel engele sahip bireylerin meslek edinebilmeleri için verilen eğitimin çok sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut eğitim programı ile zihinsel engelli bireylere verilen akademik, sosyal ve öz bakım becerilerinin yanı sıra; meslek edinmelerine yardımcı olabilecek sanatsal beceri eğitiminin geliştirilmesinin gerekliliği görülmektedir. Bu çalışmada konu alanı uzmanları, akademisyenler ve öğretmenlerin mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelliler için yeterliliği ve etkililiği ile

İlgili görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu görüşler ile bağlantılı olarak yeni bir görsel sanatlar dersi eğitim programı önerisi hazırlanması ise ikincil amaçtır.

Bu iki temel amaç çerçevesinde belirlenen araştırma soruları;

1. Konu alanı uzmanları ve akademisyenlerin görüşlerine göre hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin sanatsal beceri eğitimi nasıl iyileştirilebilir?

2. Konu alanı uzmanları ve akademisyenlerin görüşlerine göre hafif düzeyde zihinsel engelli bireylere yönelik sanatsal beceri eğitimi programları nasıl olmalıdır?

a. Konu alanı özellikleri nasıl olmalıdır?

b. Bireylerin ihtiyaçları konusunda nelere yer verilmelidir?

c. Programda hangi amaçlara yer verilmelidir?

d. Öğrenme – öğretme süreci nasıl olmalıdır?

e. Nasıl bir ölçme – değerlendirme yaklaşımı kullanılmalıdır?

1.3. Önem

İlgili literatür incelendiğinde, dünyada özellikle Avrupa’da engellilerin sahip olması gereken hak, özellik ve becerilerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi çalışmalarına ağırlık verildiği görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ek 3447 No’lu 09.12.1975 tarihli Engellilerin Hakları Bildirgesinin engellilere ilişkin tüm hakları yanı sıra rehabilitasyona yönelik 6. Maddesi aşağıda belirtilmiştir.

Madde 6- “Engelli kişiler, tıbbi, psikolojik ve fonksiyonel tedavi hakkına, düzgün hayat standardı hakkına sahiptirler. Protez ortopedik uygulamalar, tıbbi ve sosyal rehabilitasyon çalışmaları, eğitim, mesleki staj ve rehabilitasyon, yardım, istişare, plasman hizmetleri, engelli kişinin yetenek ve becerilerini en yüksek düzeye

çıkarmak ve onların sosyal beraberliklerini hızlandıracak diğerk bütün faaliyetler, bu maddenin kapsamına dahildir” hükmünü içermektedir.

Son yıllarda dünyada birçok ülkede sanat eğitiminin özel eğitim ile birlikte kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Sanat eğitiminin öneminin artması, söz konusu sanat derslerinde uygulanan etkinliklerin bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimleri üzerindeki etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Salderay’a (2001) göre, sanatsal etkinliklerin amaca ulaşmada aracı konumda olması onun diğerk alanlardaki insancıl ve faal yönünü gözler önüne sermektedir. Türkiye’de literatüre bakıldığında, normal eğitim kapsamında, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklarımız için gerek fiziksel, gerek akademik, gerekse sosyal açıdan önlemlerin alınarak normal eğitimden en üst düzeyde yararlanabilmeleri sağlanabilmektedir (Baykoç, 2011: 21). Ancak zihinsel engele sahip bireylerin sanatsal beceri eğitimleri; öz bakım, akademik ve sosyal beceri eğitimi kadar önemsenmemektedir. Bu eksikliği gidermesi bakımından bu çalışma önem kazanmaktadır.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırma için geliştirilen görüşme formunu cevaplandıran akademisyenlerin, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin görüşlerini içtenlikle yansıttığı varsayılmıştır.

2. Araştırma hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Akademik Beceri: Okul yaşantısını destekleyici nitelikteki temel beceriler.

Hafif Düzeyde Zihinsel Engel: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile

destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir. (MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, 2008).

Öz Bakım Becerisi: Bağımsız yaşam becerileri genel olarak, bireyin başkalarına bağımlı olmadan, yaşamını sürdürmesi için gerekli olan becerileri içerir (Neistadt ve Marques, 1984).

Özel Öğretim: Özel öğretime gereksinimi olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitimidir (MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, 2008).

Psiko-motor Beceri: Bir işin yapılması sırasında kullanılan, bilinçli zihinsel etkinliğin yönlendirdiği koordineli kas etkinlikleridir.

Sanatsal Beceri: Sanatla ilgili beceriler.

Sosyal Beceri: Sosyal beceriler; etkileşimi başlatma, sürdürme ve sonlandırmaya ilişkin beceriler, hoş olmayan durumlarla başa çıkma, çatışma çözme ve atılganlıkla ilgili beceriler olarak sınıflandırılmıştır (Jenson, Slone and Yough, 1988; Akt: Bacanlı, 1999).

Zihinsel Engel: Zihinsel engel durumu bir kısmı bilinen ancak çoğu henüz tanımlanmamış birçok nedene dayalı olarak ortaya çıkan, temelde zihinsel fonksiyonların standartların altında çalışması ile karakterize olan bir engel tipidir (Metin ve Işıtan, 2011).

İKİNCİ BÖLÜM

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERDE SANAT BECERİ EĞİTİMİ

Bu bölüm, araştırmanın kavramsal yapısını ve araştırma ile bağlantılı olduğu düşünülen diğer araştırmaları içermektedir.

2.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

2.1.1. Görsel Sanatlar Eğitiminin Tanımı ve Tarihçesi

“Ünlü sanat tarihçisi Herbert Read’e (1960: 21-22) göre sanatın en basit ve kullanılan tanımı, hoşça giden biçimler yaratma çabasıdır. Bu biçimler bizim güzellik duygumuzu okşar ve güzellik duygumuzu okşayan da duygularımız arasındaki biçim bağlantılarının birliği ve ahengidir. Yine Read 'sanat' sözcüğünün daha çok 'plastik' veya 'görsel' sanatlara bağlandığını, ancak edebiyat ve musiki sanatlarını da içine alan tüm sanatları kapsayan geniş bir tanım olarak ele alınması gerektiğini savunur” (Akt: Buyurgan ve Buyurgan, 2001: 10).

Deonna’ya göre sanat yapıtı, bataklıkta serpilmiş, insanı büyüleyen bir nilüfer çiçeğine benzetilebilir. Bu güzel çiçek, yaşadığı ortamlarla ilişkisi olmayan bir yerde gösterilirse, onun bataklıkta büyüdüğü akla gelmez. Nilüfer çiçeğine benzettiğimiz sanat yapıtı da yaratıldığı yerden farklı bir çevre içinde gösterilirse, onun, içinde doğup büyüdüğü ortam ve koşullar bilinemez (Akt: Turani, 2003: 7).

Özsoy'un değindiği üzere her kültürde olduğu gibi bizde de hiç kuşkusuz görsel sanatların vazgeçilmez bir yeri vardır. Görsel sanatlar yaşantımıza canlılık verir, bizi hassas yapar ve kim olduğumuza ve neye inandığımıza ilgi duymamızı; bazı zamanlar acı verici de olsa kendimizi ve toplumumuzu aynaya yansıtmamızı sağlar. Görsel bir sanat eseri düşünceleri, duyguları ve algılarımızı sergiler. Görsel sanatlar

her bireyin benzersizliğiyle, özgünlüğüyle, kişilikli birey olmanın yüceliği ile ve yaratıcı hayaller kurma ile ilgilenir (2003: 41).

Hegel, sanatsal etkinliğin bilinç dışı bir etkinlik olup, 'Bir ucu insana öteki ucu doğaya bağlıdır' ve 'Ruhun madde içindeki görünümü' şeklinde tanımlar (Akt: Artut, 2004: 18). Türkdoğan ise sanat tanımlarını şöyle aktarmaktadır;

- Sanat, insanın duygu, düşünce ve heyecanlarına, ruhsal deneyimlerine biçim vererek başkalarına anlatabilmek çabasıdır,

- Sanat, insanla nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir,

- Sanat hoşça giden bağlantılar yaratma çabası ve eylemidir,

- Sanat, sanatçının kendisini anlatma çabasıdır (1984: 11).

Sanat eğitimi ise Yetkin; bir çeşit ahlâk eğitimi olarak ifade etmektedir (1962: 61). Yolcu'ya göre sanat eğitimi, kişinin duygularını, düşüncelerini, izlenimlerini, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak ve bu düzeyde bir anlatıma ulaştırabilmek amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür (2009: 90). Türkdoğan, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasına sanat eğitimi adı verildiğini yazmaktadır (1984: 14). Benzer şekilde Artut'da sanatsal öğrenmenin, kişi ile yapıtı (ürün-model) arasında gelişen yaratıcı etkinlikler süreci olduğuna değinmektedir. Çünkü, öğrenme duyularla gerçekleşir, görme, dokunma, tat alma, hissetme, duyma ve koklama bireyin içinde bulunduğu çevre arasında bir ilişkiye olanak sağlar (2004: 87). Buyurgan ve Buyurgan'a göre sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ıraksak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirmeye çalışıldığı en güvenilir ortamdır (2001: 9). Bahsedilen yaratıcılığa ilişkin olarak ise Gökaydın, yaratıcılığı hedef alan sanat eğitiminin asla (yaygın bir biçimde uygulanan) taklitçilik olmadığını vurgulamaktadır. Aksine; sezmenin, düşünmenin, araştırmanın, denemenin, çözümlemenin ve sonuçlandırmanın ortak çabasıdır (2002: 20).

Kırıçoğlu'na göre görsel sanatlar eğitimi, ... eğitim bilimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır. Kısaca sanat eğitiminin metodolojisi ile ilişki kurarak üst düzeyde çözümler arar. Bu çözümleri uygulamaya sunar (2005: 3). “Sanat eğitimi temellerinin tarihlendirmede bir sanat eğitimcisi olarak Elliot W. Eisner (1972: 1), ... insan yaşamını ve davranışını inceleme bilimi, yaklaşık olarak sadece bir yüz yıl kadar yenidir ve diğer eğitim problemlerine bilimsel açıdan güvenli cevap bulabilme düzeyi düşüktür. Sanatsal öğrenme ve estetik deneyim insan eyleminin ve duygusunun en çok karıştırılan yönleri olduğu için bizlere; şu ana dek sağlanabilenden daha çok şey beklemememiz gerekir diye düşünmektedir. Ayrıca Eisner, içinde varlık gösterip ortaya çıktığımız bu sanat eğitimi döneminin temelini ve soyunun, geçmişi Eflatun kadar eski, Read ve Lowenfeld kadar modern (Eisner, 1998: 17) olduğunu söylemektedir. Yine Enid Zimmerman (1997)'a göre, sanat eğitimi alanı gelişmekte ve görsel sanatlar eğitiminin araştırılmasında ulusal ve uluslar arası boyutlar oluşturulmaktadır” (Akt: Abacı vd., 2005: 23). San 20. Yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramının, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımladığından söz etmektedir. Dar anlamda ise okullarda sınıflardaki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Yukarıdaki yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe, sanat eğitimi, daha çok 'plâstik sanatlar alanında verilen eğitim' biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (2000: 17).

Parks'a (1992) göre bilimsel araştırmaların eğitim pratiğine katkısını inkâr etmek gülünç olabilir. Yine de öğretim biliminde ve sanatta mükemmel sentezler gerektiren son derece insancıl bir aktivitedir. Ancak günümüzde bu aktiviteler pedagojinin artistik (sanatsal) yönlerini ihmal ederek kontrol edilebilir ve ölçülebilir öğretim yöntemlerine kaymıştır (Akt: Yolcu vd., 2010: 8). San'a göre sanat eğitim bilimi (sanat pedagojisi), özellikle yetişmekte olan insanın yaratıcı sanatsal eğitiminin, sürekli olarak gelişme içinde bulunan bir dizge (sistem) olarak ele

alındığı bilim dalıdır (2000: 19). Amacı şöylece özetlenebilir: Kişilik oluşmasında sanat eğitiminin, yapıcı etkililiğini düzenlilikler (Gesetzmassigkeiten) içinde ortaya koymak; sanat eğitim-bilim süreçlerinin içerik, örgütlenme, yöntem ve öğretim bilgisel (didaktik) bakımdan biçimlendirilmesine bilimsel olarak yardımcı olmak ve böylece sanat eğitiminin etkililiğini artırmaktır (San, 2000: 19).

Sanat eğitime ilişkin bu yaklaşımları M.E.B görsel sanatlar kavramı altında şöyle açıklamaktadır ve toplamaktadır; “Görsel sanatlar, bireyin yaşamında ve çevresindeki gereksinimlerindedir. Çünkü o, bireyin yaşadığı toplumda etrafında olup bitenlere karşı kendini farklı biçimlerde ifade edebildiği etkili araçlardan biridir. Görsel sanatlar, insan bilincini yeniden düzenleyebilecek kazanımları sağlayan ve bu sayede duygusal gelişime katkıda bulunarak duygu birliği oluşturan; onun yaratıcılık ve üretkenlik yönünü açığa çıkartarak sanatsal gelişimini teşvik eden; farklı fikirler, ülkeler ve kültürlerle iletişim kurarak onlara saygı duymayı öğreten ve empati gibi değerleri kazandırarak toplumlar arasında köprü vazifesi göre; bireylerin görsel okuryazarlığı kazanması, eleştirel düşünmesi ve problem çözmesi için eğitsel süreci organize eden bir alandır” (2013: 1).

“Görsel sanatlar eğitimi, sanat bilgisi ve becerisi kazandırmanın yanı sıra, bireyin kendisini ifade etmesine yardım eden, psikolojik açıdan rahatlatıcı ve farklı el becerileri kazandıran bir eğitimidir. Bu eğitim çocuğun kişiliğine zenginlik katarak sosyal ve estetik kazanımlarla davranışlarının gelişimi sağlar” (Erim ve Caferoğlu, 2012: 328). Diğer yandan Boydaş'ın da değindiği üzere nitelikli sanat programında öğrenciler, algısal, yorumsal ve çözümsel yetilerini genişletirler. Görsel imgelerle anlam bulmayı öğrenirler, sanat eserlerinin estetik niteliğini tespit etmeyi öğrenirler. Görsel sanatların dilini doğru kullandıkları için yetilerini geliştirirler. Nitelikli sanat programında öğrenciler, kendi kültürlerinin temel teşkil ettiği geniş kültürel yapıyı anlar ve bu yapıya daha duyarlı hale gelirler (2004: 9).

Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılığının gücünün olgunlaştırılması, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas almaktadır (Artut, 2004: 91). Yolcu'da sanat ve sanatsal öğretim alanına ilişkin yeterliğin temel

amacını; öğrenme-öğretme sürecinin öğrenen merkezli olarak planlanması, uygulanması ve yönetilmesi olarak görmekte ve bunun için öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerin niteliğinin de özel bir anlam taşıdığını belirtmektedir. Ona göre görsel sanatlar öğretmenin yeterliği, o öğretmenin alana ilişkin temel bilgi, beceri, yetenek ve artistik tutumlarını tanımlar. Dolayısıyla öğretmenin bu yeterlikleri sanatsal öğretime ilişkin öğretim çıktılarının anlamlılığının-niteliğinin yükseltilmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu durum sanatın ve görsel sanatlar eğitiminin gelişimine yönelik önemli adımların parçaları olarak düşünülmektedir” (Yolcu vd., 2010: 6). Gökaydın’da tasarım eğitimi (sanat eğitimi), görsel yönü ağırlıklı bir düşünce sistemi olarak tanımlarken amacının da öğrencinin yaratıcı gücünü uyarmak olduğunu söylemektedir. Yaratıcılık sonucunda buluşlar ortaya çıkar. Kendi amacı içinde kalarak bu sistemi açıklamak gerekirse: sanat eğitimi bir organizasyon yöntemidir. Görsel algılamaya dayalı bir takım teoriler önderliğinde öğrenciyi madde ile yani, malzeme ile düşünceleri arasında çeşitli bağlantılar kurmaya, buluşlar yapmaya alıştıran bir metottur. Bu metod, böylece öğrencinin elinde gelecekte de bilinçli olarak kullanacağı bir araç olacak ve kişisel bir nitelik kazanacaktır (2002: 19).

2.1.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin Amacı

Yolcu’da sanat eğitiminin amacını, kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı ele alırken, yeni biçimleri hissedip, heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğrettiğini de belirtmektedir. Ona göre sanat eğitimi, sanatçı yetiştirmeye değil, yetiştirmek durumunda olduğu her kişiye yaratıcılığa yöneltip, onun bilişsel, duyuşsal ve duygusal eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir (2009: 93). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü de Resim-iş dersinin genel amaçlarını şöyle sıralamıştır;

- 1- Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilme.

- 2- Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada ve değerlendirmede güven ve yeterlilik kazanmaları için öğrencilerin görsel okur-yazarlığını sağlayabilme.
- 3- Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme.
- 4- Her alanda kullanılacak yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
- 5- Düşünceleri gerçekleştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilme.
- 6- Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme.
- 7- Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme.
- 8- Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme.
- 9- Sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.
- 10- Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkan tanıyabilme.
- 11- Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkıları sağlayabilme.
- 12- Bireysel veya grup çalışmalarında sorumluluk ve işbirliği, dayanışma anlayışını, birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma gibi duyu ve davranışlar geliştirebilme.
- 13- Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme.
- 14- Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
- 15- Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırabilme.
- 16- Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme.
- 17- Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme” (2000: 169).

Artut, günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacının öğrenciyi, kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedeflediğini belirtmektedir. Ayrıca sanat

sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konudur. Ona göre bu genel amaçlarının yanı sıra çağdaş sanat eğitiminin belirli özel amaçları vardır ki bunlar:

- Sanatsal aktivitelerin (sanatsal etkinliklerin) ve yaratıcılığın doğasını tanımaları ve benimsemeleri,
- Duygusal, duyuşsal, bilgisel entelektüel etkinliklere bağlı artistik becerileri kazanmaları,
- Sanatsal etkinliklerle ilgili ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları öğrenmeleri,
- Göre, ayırısama (görsel duyarlılığın gelişimi) ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama işlevi olduğu şeklinde beceri kazanmaları. Sanat yapıtlarını değerlendirebilecek, onları ayırısayabilecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olmalarını sağlamak,
- Günümüzün önemli sorunlarından biri olan “çevre” kavramının ne anlama geldiğini anlamalarını, yetişkin bir birey olarak onun geliştirilmesi için duyarlı olmalarını, sorumluluk alabilmelerini sağlamak,
- Araştıran, inceleyen, sorgulayan, hoşgörülü, geniş, özgür düşünceli bireylerin yetişmesine olanak sağlamak,
- Toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşumuna katkı sağlamaktır (2004: 103-104).

Kırıçoğlu'na göre 'Niçin sanat eğitimi?' sorusuna verilecek yanıtlar çok çeşitlidir. Bu yanıtlar;

- Sanat yolu ile kişiye dışavurum olanağı vermek, böylece ruh sağaltımına yardım etmek için,
- Kişinin kendini kanıtlamasına, kimliğini, bulmasına olanak tanımak için,
- Kişide her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışı geliştirmek için,
- Kişinin sanat yaparak bir üretici olarak, sanatı izleyerek bir tüketici olarak içinde yaşadığı kültüre katkısını sağlamak için,
- Kişide estetik ve pratik yargı gücünün geliştirilmesi için,

- Sanatsal yaratıcılığı geliştirmek için, ... gibi ve daha pek çokları bunlara eklenerek sıralanabilir (2005: 45).

“Sanat eğitimi yoluyla, çocuk ile çevresi, özellikle kültürel çevresi arasındaki etkileşim ve iletişim daha güçlü ve anlaşılır olacaktır. Çağdaş sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye duyarlı olmalarını sağlamaya, çevresi işe yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hale getirebilmelerine imkân vermeye yönelik düşüncededir” (Buyurgan ve Buyurgan, 2001: 12).

2.1.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği

“Sanat eğitiminin gerekliliğini, birkaç farklı açıdan kısaca şöyle incelemek mümkündür:

Bireysel Gereklilik: Kişilik eğitimi ya da özgün kişilik eğitimi derken, bağımsız karar vermeyi, üretici güçlerin uyarılmasını, duyarlı tavır yoluyla ahlaki bilince ulaşmayı anlıyoruz. Sanatın, kişiliği geliştirmesinde üç yönden kuşatıcı bir etkisi vardır: 1. Yaratma süreciyle bir değer üretmenin gururunu yaşama, 2. Kendisini dışa vurarak var olmanın bilincini duyumsama ve 3. Kendisiyle dış evrendeki nesnelere arasındaki ilişkilerin düzeniyle ilgili yasaların /ilke ve kuralların) gizini keşfederek yaşamının hazzını duyumsama (Gençaydın, 1990: 5).

Psikolojik Gereklilik: Resmin bize çocuğun iç dünyası ve büyüme süreci hakkında sağlıklı bilgiler verdiği çoğunlukla bilinmektedir. Resim yoluyla, çocuğun benmerkezci bakış açısından uzaklaşması, toplumdaki bir parça olduğunun farkına varması muhtemeldir. Çocuk resimlerine ruhsal ve gelişimsel yaklaşımlara göre yapılan bazı tespitleri bilmekte yarar vardır. Çocuk resimleri; 1. Çocuğun nesnel dünya ile kurduğu ilişkinin ve o çevreyi değiştirme yolundaki yaratıcı eylemin bir göstergesidir. 2. Çocuk büyürken çizgilerinin de gelişeceği varsayılır. 3. Bu resimler düzenleyici, bütünleyici bir işleve sahiptir. 5. Çocuğun resim çalışmaları zihinsel

gelişmeye fırsat tanır. 6. 10 yaşına kadar çocuk resimleri bu yaş çocuklarının zeka düzeylerini belirleme de bir ölçüdür (Kırıışoğlu, 1991: 62-63).

Ekonomik Gereklilik: Toplumun refahı, ekonomik olduğu kadar siyasal ve kültürel alandaki gelişmeler ile de ilgilidir. Bu değişmez ve birbirinden ayrılmaz üçlü, dengeli olmalıdır. Bu ise, toplumun her alandaki sağlıklı, kültürlü, bilime ve sanata saygılı bireylere sahip olmasına bağlıdır. Bu üçlüden biri eksik veya yanlış seyrettiğinde, bu durum ötekileri de olumsuz bir yöne etkilemesine neden olabilir. Sanatın ekonomik yönden gerekliliği düşünöldüğünde, gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan maddi sıkıntılar göz ardı edilemez. Her ne kadar sanat ve sanat değeri eylemler için insan zekâ ve becerisi çok önemli ise de, imkânların ve araç-gereçlerin gerekliliği bu değerlerin harika ürünlere dönüşebilmesi için o kadar kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda düşünöldüğünde gerek sanatçı ve sanat eğitimcisi, gerekse sanat tüketicisi ve sanatla eğitilmeyi bekleyen tüm kitleler için bir ekonomik doyum sınırından söz edilebilir.

Sosyolojik ve Politik Gereklilik: Cumhuriyetin ilk yıllarında Dewey, Stiehler ve Frey gibi yabancı eğitbilimci ve sanat eğitimcilerine hazırlattırılan programlar ve bu doğrultuda yapılan uygulamalarda sanat eğitiminin sosyolojik bir eksikliği tamamlayacağına inanılarak bu gereksinim bir devlet politikası haline getirildiği görölmüşür. Yenilikler, değişimler eğer topluma mal edilmezse uzun ömürlü olmazlar. Toplumsal değişiklik ve devrimler de öyle bugünden yarına sonuç verecek eylemler değiller. Uzun bir süreç gerektiren bu beklenti, Yeni bir fikrin kabul edilmesi, en aşığı otuz yıl ister (Baltacıoğlu, 1964: 6) gerçeğinde olduğu gibi sabır ister.

2.1.4. Görsel Sanatlar Eğitiminin Yararları

Söz konusu gerekliliklerin yanı sıra “Gelişim alanlarına göre sanat eğitiminin yararları şöyle özetlenebilir:

a) *Fiziksel gelişimde;* büyük-küçük kas motor koordinasyonunun gelişimine, el göz koordinasyonunun gelişiminin desteklenmesine yardımcı olur. “Çocukların gerek küçük gerekse büyük kas gelişimi için öğrenme-öğretme etkinlikleri

düzenlenmeli, öncelikle kalın kalemler, pastel boya, ince-kalın fırçalar vb. malzemeler yardımıyla özgürce resim yapma çizme, boyama ve basit üç boyutlu çalışmalarla bu gelişim desteklenmelidir” (Gökaydın, 2006: 47-58). Her türlü yapılan etkinlikte amaç, beceri gelişimi değil fiziksel etkinliklerle, çocuğun kas koordinasyonunu geliştirmek olmalıdır.

b) Bilişsel gelişimde; genel olarak kavram öğrenme, matematikle ilgili beceriler, problem çözmeye yönelik becerilerin gelişiminin desteklenmesi, estetik ve artistik becerilerin gelişimine yardımcı olur (Kulaksızoğlu, 2003: 257-258). “Resim eğitimi çocuklarda, zihinsel işleyiş, yeti ve yaratıcılığın gelişmesi ile yakından ilgilidir. Duyu ve duyumları temel alan biliş süreci, duyumların işleyişini geliştirmek ve yönlendirmek için olumlu uyaranlara ihtiyaç duyar fiziksel yeterlilikte gelişim nasıl sürece bağlı ise uyaranlarca etkileşim davranışa dönüşebiliyorsa zihinsel gelişimde etkileyici uyaranlara ihtiyaç duyar. (Günaydın, 2006; 47-48).

c) Dil gelişiminde; alıcı ve ifade edici dil gelişiminin desteklenmesine sanatla ilgili kavramların adlandırılabilmesine yardımcı olur.

d) Toplumsal gelişim alanında sanat eğitimi; paylaşma, işbirliği kurma, birlikte plan kurma, sözel iletişim kurma, gruba uyum sağlama gibi becerilerin geliştirilmesine ve desteklenmesine yardımcı olur (Kulaksızoğlu, 2003: 257-258). “Eğitim her yönüyle bireyi, sağlıklı ve gelişmiş bir kişiliğe ulaştırmak, yaratıcı güçlerle donatmak, değişen dünyanın dinamik yapısına ayak uydurabilecek yapıya ulaştırdığında tam olarak yerini bulacaktır” (Günaydın, 2006: 50). Bu yanıyla görsel sanatlar eğitimi; çocuğu yalnız duysal ve algısal olarak geliştirmekle kalmayıp, onları çevresel ve toplumsal yaşantı içerisinde olması istenen birey durumuna getirmede etkili olur.

e) Duyusal gelişim alanında ise; bireyin duygularını fark edip kendini ifade edebilmesine, öz saygısının gelişimine ve güven duygusunun gelişimine yardımcı olmaktadır” (Erim ve Caferoğlu, 2012: 327-328).

Çağdaş imkânlar penceresinden günümüze bakıldığında ise Ayaydın'ın aktardığı üzere Duncum (1999) sanat eğitiminin günlük, kültürel ve ticari çevre

içindeki ürünlere kendisini adapte etmesinin sanat eğitimcileri tarafından tartışıldığını belirterek bu kapsam içerisinde parkların, televizyonun, alışveriş mekânlarının (alışveriş merkezleri) iç dekorasyonlarının, vitrin düzenlemelerinin, bilgisayar oyunlarının, internet sitelerindeki sayfa düzenlemelerinin bile görsel sanat kavramı içinde ele alınabileceğini belirtmektedir. Günlük hayattaki bu sanatsal etkilerin (semboller, işaretler, üsluplar, inançlar, değerler...) anlaşılmasının kişinin estetik değer yargısını etkileyeceğini söyleyerek bu etkinin teknolojik, sosyal ve ekonomik yapıda da değişiklikler yapabileceğini savunan Duncum'a göre öğrenciler:

a) Estetik deneyimlerini göstermede daha açık olmalıdırlar.

b) Sevdikleri görsel sanat ürünlerinin estetik değerlerini tartışabilmelidir (bu tartışma bir bilgisayar oyunundaki görüntülerin estetik değerlendirmesi bile olabilir).

c) Görsel sanat ürünlerini estetik açılarından değerlendirebilmelidirler.

d) Görsel kültür ve sanat eğitimi sayesinde, günlük bilgiler arasına sıkışmaktan kurtulup sosyal açıdan gelişmelerini sağlayabilirler. Böylece öğrenciler günümüz dünyasına daha kolay adapte olabilirler.

e) Kendi buldukları bilgi seviyesinden daha ileriye geçebilmeleri için yeni yolları araştırıp bulabilirler” (Akt: Ayaydın vd., 201: 15).

Sanat eğitimine dair bu geniş yelpazede yer alan tanımlardan yola çıkarak Özsoy'un belirttiği gibi görsel sanatlar eğitiminin, iyiyi içeren 'etik' ve güzeli içeren 'estetik' değerleri bireylere kazandırdığı söylenebilir. Gelecekte toplumun çeşitli mesleklerinde değişik roller üstlenecek kişilerin çocukluktan başlayarak yetiştirilmesinde ve eğitiminde bu değerleri kazandırmayı amaçlarının en önemlilerinden saymıştır (2003: 45). Sanat eğitiminin her çağı ve yaşı kapsadığından hareketle Abacı'nın da aktardığı üzere Yaşam Boyu Sanat Eğitimi sloganı ile sanatın çok yönlü gerekliliğe duyarlılık oluşturulabilir. Bireylerin temel hak ve özgürlükleri ile kapasite, yaratıcılık ve yeteneklerini dikkate alan demokratik bir eğitim politikası, ancak içerisinde sanat eğitiminin de bulunacağı çağdaş ve çok yönlü eğitim-öğretim programları vasıtasıyla gerçekleştirilebileceği öne sürülebilir” (2005: 28-30).

2.1.5. Görsel Sanatlar Eğitim Programı

“Eğitim felsefecisi Harry S. Broudy’nin Sanatın genel eğitim içindeki yeri nedir? şeklindeki anlamlı sorusu dikkate alındığında, sanat eğitimi gerekliliğine vurgu yapmak daha iyi anlaşılır. Ona göre, eğer sanat dengeli bir eğitimin ögesi olarak kabul edilecekse, o zaman ilk ve orta okulların düzenli ve dengeli öğretim programlarına alınmasının bir sorun olmaması gerekir” (Hurwitz ve Day, 1935: 35). Yine şayet sanat, sadece çocukların 'ciddi' bir okul uğraşı ardından sahip oldukları 'güzel' bir şey ise, o zaman sanatın öğretim programlarında yerinin bulunmadığını belirtir. Bununla birlikte eğer devletin eğitim kurumları, tüm öğrenciler için çalışmalarının estetik boyutunu da kapsayacak dengeli ve nitelikli bir eğitim vaat ediyorsa ve böylelikle bu ihtiyaç telafi edilecekse o zaman böyle bir 'gereklilik'te kuşku yoktur” (Akt: Abacı vd., 2005: 27).

“19. yüzyılın sonlarına ortaya çıkan ve Alman A.J. Langbehn (1851-1907) ve A. Lichtwark’ın (1852-1914) temsil ettiği, sanat eğitimi akımı; kültürel çöküntüye bir önlem ifade ederken, estetik eğitiminin genel eğitimin özü olması istendi. Konrad ve Lange’ın 1893 yılındaki pedagojik yaklaşımları, estetik yanında ussal yönü ön plana çıkarttı. 1901 Dresten, 1903 Weimar ve 1905 Hamburg kongreleri estetik eğitime vurgular yaptı. M. Montessori (1870-1952), Ellen Key (1849-1926), Helen Parkhurst (1887-1959) ve Peter Peterson’un (1884-1952) temsil ettiği çocuktan hareket akımı, çocuğun doğallığını ve özgürlüğünü esas aldı, 1910’lu yıllarda Carl Götze, çocukların çalışmalarında özgür bırakılmaları gerektiğini ifade etti. Bu anlayış 1960’lı yıllara kadar devam etti (San, 1979: 56-65). 1930’lu yıllarda Herbert Read’insanat yoluyla eğitim kuramı 1960’lı yıllara kadar etkin oldu. Kendini ifade etmenin tüm yönlerini içeren anlayış, insan bilincinin, yargılama gücünün temelinde duyulara dönük estetik eğitimin olmasını savundu (Read, 1943: 32). 1970 yılında Dick Field, sanat eğitiminde bireysel yaklaşımdan öte, genel bir anlayışın geliştirmesini önerdi. Günümüzde Avrupa ülkeleri, sanat eğitimi ortak bir duygu oluşturma yöntemi olarak benimsemektedirler. Bu nedenle siyasi ve ekonomik çalışmalara ek olarak sanat eğitiminde; kişisel yerel ve ulusal özellikler dikkate alınarak dil ve duygu birliğine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. 1989 yılında

başlayan reform görüşmelerinde, Sanat Yoluyla Eğitim, Sanatta Eğitim, Sanat İçin Eğitim, Sanat ve Hobi kavramları üzerinde duruldu. Avrupa Konseyi Sanat Eğitimi Çalışma Grubu, sanat eğitiminin kalitesini arttırmak ve ortak bir dil geliştirmek için bazı kararlar aldı. Bunlar:

1. Sanat alanlarının çeşitleri saptanmalıdır.
2. Herkes için, yeteneğe, ilgiye, mesleğe göre sanat eğitimi olmalıdır.
3. Mecburi sanat eğitimi, seçmeli sanat eğitimi, eylemsel sanat eğitimi alanları tespit edilmelidir.
4. Eğitimin devamlılığı, yatay ve dikey tutarlılık sağlanmalıdır.
5. Sanat eğitimi ile diğer eğitim konuları arasındaki ilişki saptanmalıdır.
6. Her ülkede en az sanat eğitiminin nasıl ve ne ölçüde olacağı saptanmalıdır.
7. Sanat eğitimcileri ve sanatçıların formasyonları yeniden belirlenmelidir.
8. Sanat eğitiminde yerel sanatların, zanaatın ve popüler sanatın rolü belirlenmelidir” (Akt: Ünver, 2016: 868-869).

“Paul Getty tarafından kurulan Getty Vakfı sanat eğitimine büyük destek vermiştir ve bu çerçevede 'Disipline Dayalı Sanat Eğitimi, (Disiplin Tabanlı/Disiplin Temelli)’ diye adlandırılan bir yaklaşımı savunmaya başladığı görülmüştür. 1982 yılında ABD’deki Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi (The Getty Center for Education in the Arts)’nin geliştirdiği ders programlarında, sanatın, genel eğitim içinde merkez, bir konuma sahip olmasını sağlamaya yardımcı olmayı amaçlamışlardır” (Akt: Özsoy, 2003: 66-67).

Türkiye’de, “disiplin odaklı sanat eğitimi ve öğretim yöntemleri ile ilgili araştırmalar ilk kez 1997 yılında dile getirilmeye başlanmıştır. YÖK / Dünya Bankası ile Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP)’nin önemli bir ayağı hizmet öncesi öğretmen eğitimi olduğu İlköğretim Sanat Öğretimi (1997) ve Ortaöğretim Sanat Öğretimi (1997) isimleriyle yayımlanan proje kitapları, Disipline Dayalı Sanat

Eğitimi (DDSE) modelinin tanıtılmasında etkili olmuşlardır. DDSE, sanatsal uygulama, sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi olmak üzere dört disiplini, konu bağlamında kaynaştırma temellidir. İlk ve ortaöğretimde şimdiki adıyla görsel sanatlar derslerinde, atölye çalışmaları ile birlikte, sanat kültürü verilmesi ve özünde; sanatın anlamı, gelişim süreci, sanat eseri, sanatçı, estetik değer, sanat teknikleri, ifade biçimleri, çevremizdeki sanat olayları ve eleştirisi gibi birbirleriyle ilintili kavramların dersin doğal akışı içinde öğrenilmesini hedefler” (İnce, 2011: 38).

Görsel Sanatlar dersi öğretim programı, 1739 sayılı Millî Eğitim temel Kanunu'nun 2. Maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. “Bireyin görsel sanatlar eğitimi alması onun sadece bir sanatçı veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez. Görsel sanatlar eğitimi bireyin kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler, küresel anlamda ilişki içerisinde olduğumuz insanlar ve toplumlar açısından avantajlar sağladığından her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimdir. Bu gereksinimler ışığında hazırlanan öğretim programının temel hedefleri;

- Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
- Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür-sanat nesnelere bilinçli olarak izleyen,
- Görsel sanatlara ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
- Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,

- Görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
 - Sanat alanında etik davranış gösteren,
 - Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
 - Çevresini inceleyen, ondan esinlenen ve onu gelecek nesillere aktaran,
 - Görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir”
- (M.E.B, 2013: 1).

Gökaydın sanat eğitimi programları saptanırken aşağıda belirtilecek hususlara bilhassa dikkat edilmesi gereğini vurgulamaktadır;

1- Program öğrencinin fiziksel ve ruhsal gelişimi doğrultusunda saptanmalıdır.

2- Çok önemli bir diğer husus ta, çalışmayı yönlendirecek malzemenin seçimidir. Çoğunlukla üç boyutlu çalışma olanağı veren malzeme türleri tercih edilir. Çünkü, bu tür malzemenin, öğrenciye her iki elini de kullanma olanağı vermesi bakımından eğitsel değeri çok büyüktür. Ayrıca, resmin, nisbeten sınırlı çalışma alanı ile karşılaştırıldığında, üç boyutlu çalışmaların, daha geniş, gerçekçi, objektif ve zengin, arama ve deneme olanaklarına sahip olduğu görülür.

3- Malzeme ve zaman faktörü açısından ekonomiye özen göstererek, çağın ve ülkemizin gerçeklerine ters düşülmemelidir.

4- Programı oluştururken diğer bilgi alanları ile de iletişim içinde bulunmak gereklidir. Özellikle fizik, matematik, geometri, felsefe, psikoloji, edebiyat, disiplinleri ile yakın ilişki kurularak öğrencinin bilgi hazinesinin de genişlemesine yardımcı olunmalıdır (2002: 21).

“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın kullanılmasında belirtilen genel esaslar yanında ayrıca aşağıda yer alan esaslar da dikkate alınmalıdır:

1. Program, ilkokul 1. sınıftan ortaokul 8. sınıfa kadar bütünlük anlayışı içerisinde tasarlandığı için uygulamada buna dikkat edilmelidir.

2. Programda esas alınan üç temel öğrenme alanı ve ilgili kazanımlar dersin işlenişinde birbirleriyle ilişkilendirilmelidir. Kazanımların belirli bir sıralama yerine bir bütünlük içerisinde, birbirleri ile ilişkili olacak şekilde ele alınmasına dikkat edilmelidir. Her sınıf düzeyinde verilen kazanımlar belli bir sıralama yerine karışık olarak ele alınabilir. Her sınıf düzeyinde kazanımların eğitim-öğretim yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

3. Öğrencilerin programda yer alan kazanımları elde edebilmesi için diğer alanlarla iş birliği yapılmalıdır. Bu anlamda Türkçe, sosyal bilgiler, fen bilimleri, matematik, müzik, beden eğitimi ve spor gibi birçok alan ile iş birliği içerisinde etkinlikler gerçekleştirilebilir.

4. Öğretmen, öğrencilerin programda yer alan kazanımları elde edebilmesi için gerekli gördüğü durumlarda konu, yöntem ve uygulamalarda değişikliğe gidebilir.

5. Programın sağlıklı bir şekilde işlemesi, öncelikle öğretmenin ön hazırlık yapmasına ve öğrencilerin bir sanatçı gibi değil sanata duyarlı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlemesine bağlıdır.

6. Programdaki kazanımlar içerisinde yer alan biçimlendirme çalışmalarının öncelikle yerelden evrensele ve öğrenci seviyesine uygun olmasına dikkat edilmelidir.

7. Görsel sanatlar dersinde kullanılan öğretim materyalleri (belgesel, video, poster, resim, tıpkıbasım vb.), temel insan hak ve özgürlüklerini dikkate alan ve her türlü ayrımcılığı reddeden; eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsayan; öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun ve öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olmalıdır.

8. Programın sanatın değerini anlama üzerine vurgu yapan kazanımlarında Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözü ile kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik temel öğrenme alanları arasında bağlantı kurulmalıdır.

9. Programda yer alan kazanımları elde etmek için oyun, drama, örnek olay inceleme gibi farklı öğretim yöntemleri dikkate alınmalı; bilgilerin sadece ezbere dayalı olarak elde edilmesinden kaçınılmalıdır.

10. Öğretmen yetenekli öğrencileri keşfetmeli ve onları yönlendirebilmelidir.

11. Görsel sanatlar dersinin sadece biçimlendirmeye dayalı bir ders olmadığı anlayışından hareketle öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini, edindiği bilgi ve becerileri hem yazılı hem de sözel olarak ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.

12. Programda yer alan biçimlendirme çalışmaları genel öğrenci profiline göre oluşturulmuştur. Ancak öğretmen uygun gördüğü durumlarda (öğrencinin bilgi ve beceri düzeyi ile bulunduğu şehir ve okulun imkânlarına göre) biçimlendirme çalışmalarında değişikliğe gidebilir.

13. Programın üç temel öğrenme alanından birisi olan kültürel miras alanı ile ilgili konular, müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişkilendirilmelidir.

14. Müze, ören yeri, sanat galerisi, sanatçı atölyesi gibi yerlere planlı ziyaretler yapılmalıdır. Bu imkânların bulunmadığı yerlerde internetten, tıpkıbasımlardan, belgesellerden ve buna benzer materyallerden yararlanılmalıdır.

15. Öğretmen biçimlendirme çalışmalarını farklı malzemelerle yaptırırken okulun imkânlarına göre teknolojiden de (bilgisayar vb.) yararlanılmalıdır.

16. Dersler güncel olaylarla (ekonomi, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler, vb) ilişkilendirilmelidir.

17. Öğretmen, programın uygulanması ile ilgili açıklamalara dikkat etmeli ve bu uygulamaların ötesine geçebilmelidir.

18. Öğretmen farklı öğretim yöntem ve teknikleri ile uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanmalıdır.

19. Farklı disiplinlere ait bilgi ve becerilerin ortak bir tema etrafında anlamlı bir şekilde ele alınması sağlanmalıdır.

20. Konular hayatın içinden, çocuğun çevresinde gördüğü dünyayı içine alan ve öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.

21. Öğretmen başta Türk sanatı olmak üzere farklı dönemlerin özelliklerini, önemli sanatçıları ve sanat eserlerinden örnekleri bir bütünlük içerisinde gösteren sanat tarihi şeridi oluşturmalı, bunu bir öğretim materyali olarak kullanmalıdır” (https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/programlar/ilkogretim/ilk_orta_gorselsanatlar.pdf).

Yolcu’ya göre görsel sanatlar dersinin ilk ve ortaöğretimdeki konu alanları şöyle sıralanabilir:

1) İki Boyutlu Çalışmalar:

Her türlü yüzeye (kâğıt, bez, duvar, cam vb.) çeşitli, tekniklerde uygulanan çalışmalardır. İki türlü uygulamaları vardır.

a) Çizgisel Çalışmalar: Çocukların, hem bedensel hem de görsel bir zevk aldığı çizginin, çeşitli çizici araçlarla (kurşun kalem, tükenmez kalem, pastel, kuru boya, tebeşir, füzen vb.) yapılmasına dayanan bir etkinliktir.

b) Renkli Çalışmalar: Rengi, boyayı en az çizgi kadar seven ve bu tür malzemeyle çalışmaktan hoşlanan çocuğun, kendini dışa vurması ve yaratıcılığına önemli derecede etki eden çalışmalardır.

2) Üç Boyutlu Çalışmalar:

Üç boyutlu (ağaç, alçı blok, çamur, hazır maddeler vb.) ya da üç boyutluya dönüştürülebilecek her türlü malzemeyle yapılan çalışmaları içerir. Bu tür çalışmalar, çocuktaki biçim/form duygusunu geliştirir. Çocuktaki biçimsel algı, önceleri yüzeyseldir. İlk çizimlerinde üç boyutlu nesnelere de yüzeysel olur. Bu nedenle, çocukların biçimsel algılarını da geliştiren özelliklere sahip çalışmalardır.

3) Eser İncelemeleri (Kültürel Alan)

Öğrencilerin ilgisine, düzeyine ve çevre imkânlarına göre; müzelerden, sergilerden ve diğer sanat etkinliklerinden yararlanmasını sağlamak amaçlı

etkinliklerdir. Bu etkinliklerde, en azından her sınıfta yerli ve yabancı, önemli birkaç sanatçının çocuklarca ilginç bulunabilecek birer eseri tanıtılmalıdır (2009: 90-93).

Görsel sanatlar dersi üç temel öğrenme alanı üzerine odaklanmıştır:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme
2. Sanat Eleştirisi ve Estetik
3. Kültürel Miras

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına göre (2013: 2) görsel sanatlar dersi öğrenme alanları şöyle açıklanmıştır;

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Bu alanda öğrencilerin;

- Hayallerini, duygularını ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmaları,
- Biçimlendirmede görsel iletişimin sağlanması için sanatın dilini kullanmaları yanında onu destekleyen yazılı ve sözlü ifadeler oluşturmaları,
- Görsel sanat çalışmalarında sanat elemanları (renk, çizgi, biçim, form, doku, mekân/uzam) ve tasarım ilkelerini (ritim, denge, oran-orantı, vurgu, birlik, çeşitlilik, hareket, zıtlık) kullanmaları,
- Sanat eserlerinin anlamını ve değerini kavrarken kendisinin ve akranlarının oluşturduğu görsel sanat çalışmalarına saygı duymayı öğrenmeleri,
- Görsel sanat çalışmalarını oluştururken öğretim materyallerini (sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları vb.), araç-gereçleri (fırça-boya, makas-kâğıt vb.) kullanabilmeleri ve teknik uygulamaları gerçekleştirmeleri.

2. Kültürel Miras

Bu alanda öğrencilerin:

- Tarihî süreç içerisinde Türk kültürü başta olmak üzere farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri,
- Sanat ile kültürün birbirini şekillendirdiğini ve yansıttığını kavramaları,
- Müze, öğren yerleri, tarihî mekânlar, sanat galerisi, sanatçı atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür-sanat eserlerini incelemeleri,
- Sanatın farklı duygu, düşünce ve inanışları iletmede bir araç olduğunu anlamaları,
- Görsel sanatların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören araçlardan biri olduğunu kavramaları,
- Müzeler ile görsel sanatları ilişkilendirmeleri,
- Görsel sanatların tarihsel sürecini incelemeleri, Kültür-sanat örneklerini incelemeleri, analiz etmeleri ve yorumlamaları amaçlanmıştır.

3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

Bu alanda öğrencilerin:

- Sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümlenme, yorumlama ve yargı) göre incelemeleri,
- Görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları,
- Sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları,

- Sanat eserini algılamada ön bilgi ve deneyimlerin ne kadar etkili olduğunu kavramaları,
- Sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varmaları,
- Sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu fark etmeleri,
- Görsel sanatlarla ilgili tartışmalarda ortaya konulan görüşlerin, sanat eserine yönelik düşüncelerin ve tercihlerin farklı olabileceğini görmeleri,
- Görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri amaçlanmıştır.

“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın amacına ulaşabilmesi için ölçme ve değerlendirme süreci oldukça önemlidir. İçinde dönüt vermeyi barındıran ölçme, öğrenmenin bir parçasıdır. Ölçme ve değerlendirme; öğrencinin öğrenme sürecinin neresinde olduğunu belirlemek, ne bildiği, ne kadar anladığı ve duygu, düşünce, beceri ile deneyimlerini çalışmalarına nasıl yansıtabildiği konularında fikir sahibi olabilmektir.

Görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme süreci, öğrenci merkezli ele alınır. Ölçme ve değerlendirme, öğretim sürecinin tamamını içerdiği gibi sürekli ve çok yönlü de olabilir. Görsel sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirme, süreç ve görsel sanat çalışması odaklı olduğundan ilk dersten son derse kadar düzenli olarak gerçekleştirilir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi, gelişim süreci, edindiği kazanımların birbirinden farklı olabileceği göz önünde bulundurulduğunda süreç ve sonuçtaki düzeylerinin farklılık gösterebileceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme sürecinde her öğrenci kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmelidir.

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından (doğru-yanlış, kısa cevaplı, çoktan seçmeli, kontrol listesi, dereceleme tipi gözlem formları, öz ve akran değerlendirme formları, rubrikler, grup değerlendirme formları, proje değerlendirme formu, performans değerlendirme formu, sunum dosyası, eskiz defteri vb.) yararlanılır” (M.E.B; 2013: 4).

2.2. Bireysel Farklılıklar ve Eğitim

2.2.1. Eğitim ve Öğretimde Bireysel Farklılıklar

“Her öğrenci, bilgiyi alma ve işleme sürecinde, tercih ettiği yol ve yöntemler bakımından farklıdır. Diğer bir ifadeyle öğrenme sürecinde her öğrenci, farklı öğrenme stiline sahiptir. Bazı öğrenciler olgulara, verilere, algoritmalara odaklanma eğilimindeyken; bazıları da kuramlar ve matematik modellerde daha rahattırlar. Bazı öğrenciler resimler, diyagramlar, şemalar gibi bilginin görsel formlarına daha güçlü tepki gösterirken, bazıları da daha çok yazılı ve sözlü açıklamaları içeren sözel formları tercih eder. Yine bazı öğrenciler aktif ve etkileşimli bir şekilde öğrenmeyi tercih ederken, bazıları da daha kişisel ve kendi duyguları ışığında öğrenmeyi tercih eder” (Koçak vd., 2011: 253).

Erden, öğrenmeye etki eden etmenlerin başında, bireyin genel yeteneğinin geldiğini belirtmektedir. Birey belli bir öğrenme potansiyeliyle dünyaya gelir, çevreyle etkileşime girerek bu potansiyelini geliştirir. Bireyin doğuştan getirdiği bazı özelliklerini değiştirmek mümkün değildir. Ancak bazı bireysel özellikler eğitim yoluyla geliştirilebilir. Yapılan araştırmalar, bireysel ayrılıklara rağmen, öğrenme yeteneğine sahip öğrencilere uygun öğrenme koşulları sağlandığı takdirde tam öğrenmenin gerçekleşebileceğini göstermektedir (2015: 75). Diğer yandan Koçak'ın da belirttiği gibi insanlar öğrenme yetenekleri açısından benzer olsalar da öğrenme tarzları (biçimleri) farklıdır. Bu farklılıklar dikkate alınmadan planlanan eğitim faaliyetinden bütün öğrenciler eşit şekilde yararlanamazlar. Öğrencilerin hangi öğrenme biçimine sahip olduğunun bilinmesi eğitimde uygun yöntem, strateji, teknik, araç-gereç ve materyal seçimine yardımcı olur. Öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni bilgiler; herkesin öğrenme tür, hız ve kapasitesinin farklı olduğunu, uygun öğrenme olanağı sağlandığında öğrenemeyecek birey olmadığını ortaya koymaktadır (2011: 253).

Özsoy'un belirttiği üzere her bireyin öğrenme kapasitesinin farklılığı artık bir realitedir. Bireylerin temel hak ve özgürlükleri ile kapasite, yaratıcılık ve yetenekleri dikkate alan demokratik bir eğitim sistemi, çağdaş ve çok yönlü eğitim-öğretim

programları ile gerçekleştirilebilir (1999: 9). “İnsanlar, öğrenme sürecinde öğrenme objesiyle etkileşimleri bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılığın temel nedenlerinden biri öğrenme stilleridir. Bu nedenle her öğrenme stiline uygun düzenlenmiş öğrenme ortamlarında öğrencilerin başarılarının yükseldiğini gösteren araştırma bulguları mevcuttur” (Koçak vd., 2011: 267).

2.2.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Bireysel Farklılıklar

Yavuzere'e göre resim, bireyin kendince düzenlemeye çalıştığı karmaşık dünyasını açıklayış biçimi ve zihinsel gelişimin göstergesi sayılabilir (2012: 11). Bloom, belli bir toplumun yaşamındaki herhangi belli bir anda müzik, sanat, edebiyat, fen bilimleri, matematik, insan ilişkileri, atletizm gibi birçok alanlarla ilgili çeşitli yakınlık ya da özel yetenek örnekleri görüldüğünü belirtmektedir. Şimdiye kadar bu tür yeteneklerin kalıtım ile çevrenin karmaşık bir etkileşimi, sonunda oluştuğuna inanılmaktaydı. Böyle bir inanç, özel yeteneklerin varlığını gösteren kanıtlar ve birde her özel yetenekte ya da özel yetenek örüntüsünde gözlenmekte olan büyük değişkenlik okulları etkilemiştir. Bunlar okulların başlıca sorumluluğunu, testler ve diğer ölçme işlemlerinin de sağladığı yardımlarla özel yeteneklerin belirlenmesi, özel yeteneklerin eldeki bütün olanaklarla geliştirilmesi ve bu özel yeteneklere sahip olan kişilerin yeteneklerine uygun gelen uzmanlık öğrenimi programlarına ve mesleklere yönlendirilmesi haline getirmiştir. Bu yol, toplumun belli bir zamanda gerek duyduğu yeterliklerin etkili ve verimli bir şekilde sağlanma yolu olarak kabul edilmiştir. Eğer bu yol tercih edilirse yeteneklilerin seçilmesi, yeteneğin yaratılması ya da geliştirilmesine kıyasla daha basit ve etkili bir yol olduğundan kuşku yoktur. Bu kuramın bir doğurgusu da yeteneğin geliştirilebilen bir özellik oluşudur. Eğer öğrencilerin büyük bir çoğunluğu belli bir konu alanlarının, becerilerin ve zihinsel güçlerin öğrenilmesinde çok yüksek bir düzeye eriştirilebilirse bu sonucun belli bir anlamı vardır: İster fen bilimlerinde ister matematikte ister sanatta isterse insanın ilgisini çeken herhangi başka bir alanda olsun, çoğu maksatlar için yetenek geliştirilebilmektedir. Özel yetenek olarak gördüğümüz birçok nitelik ya da güçlerin yüksek bir düzeye eriştirilebilmesi için uzun süreli bir gelişmeye gerek

vardır. Bazı yetenekler, sonradan uzun süreyle bir öğrenim ve yüreklendirmeye de desteklenmesi gereken çok erken bir gelişmeyi gerektirir (2016: 212-213).

Yolcu'ya göre çocuk, yetişkinin küçültülmüş bir örneği, minyatürü değildir. Yetişkinine benziyor olması, yaptığı resimlerin de benzemesini gerektirmez. Çünkü yetişkin algılarıyla çocuğun algıları birbirinden oldukça farklıdır. Bu farklılığa neden olan diğer bir öge ise, çocuğun hayal dünyasının çok geniş olmasıdır. Dış dünyayı ve olayları mantık çerçevesinde irdele(ye)meyen çocuk, yetişkinden çok farklı bir anlatıma yönelir. Bu farklı anlatım, hem sözel hem de grafiksel olabilir. Bu nedenle, çocuk resimleri, onun bu özellikleri dikkate alınarak incelenmeli ve ona göre rehberlik edilmelidir (2009: 138). Çocukların yetişkinlerden farklı olduğu kadar birbirlerinden de farklı olduğu unutulmamalıdır. Yavuzer'in aktardığı üzere resimlerin her çocuğa özgü olarak ayırt edilebildiğini ve resmin çocuğun kişiliğini yansıttığını Löwenfeld şu cümleleriyle vurgulamaktadır: "... şema, çocuğun ruhsal yapısını ortaya koymaktadır. Bir çocuğun şemasındaki, yuvarlak, kapanmayan ve güvensiz çizgilerden onun kaygılı ve duyarlı olduğunu saptayabildim; buna karşılık bir başka çocuğun, dikdörtgen biçimindeki gövde resminde de onun kararlılığını izleyebildim; en erken şemalarda bile çocuğun kişiliği okunabilir" (2012: 87).

Buyurgan'da benzer biçimde görsel sanatlar dersinde öğretmenlerin her öğrenciyi kendi gelişimi içerisinde yönlendirmesi ve değerlendirmesi, yaşlılarıyla kıyaslamaması gerektiğini belirtmektedir. Öğrencilerde yaratıcılığı engelleyen en önemli faktör notla değerlendirme ve başkalarıyla kıyaslanmadır. Eğitim sistemi içerisinde notla değerlendirme yer almaktadır. Bunun öğrencilere zarar vermemesi için notlandırmada diğer öğrencilerle kıyaslamalar yapılmamalı, ürünlerinde kendi güzellik anlayışımıza göre ya da yansıtmacı anlayışta sonuçlar beklememeli, her öğrenciyi kişisel gelişimi içerisinde değerlendirmelidir. Bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, yaratıcılıklarını yok etmemelidir (2012: 21). "Bireysel farklılıklar ve özellikler düşünüldüğünde sanat eğitiminin, genel eğitimin (dolayısı ile yetkin insan olmanın) etkin bir aracı olduğu gerçeğine varırız. Sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusuna dayandırılması ise toplumda farklı alan ve düzeylerde yaratıcı bireylerin etkinliğini ve gücünü ortaya koyacaktır" (Ünver, 2002: 25).

Ünver'e göre de sanat eğitiminde bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır. Çocuklar gerek kalıtım, gerekse yetişmelerine bağlı olarak zihinsel, fiziksel, ruhsal yönlerden farklı yapı özellikleri gösterirler. Çocuğun içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre onların gelişim düzeylerini etkiler. Aynı yaş grubunda olmakla birlikte, eğitim için aynı hazırbulunuşluk düzeyinde olmayabilirler (2002: 31). Artut'da sanatsal öğrenmede, öğrencilerin farklı gelişim özellikleri göstermeleri, öğrenme biçimlerinde (görsel algı-bilişsel-ifade-beceri yetilerinde) farklılıklar olabileceğinden, çeşitli sanatsal öğrenme ve araçların bir arada kullanılmasına ve gerektiğinde bireysel (özel) öğretime gereksinim duyabileceğinden bahsetmektedir. Zihinsel gelişim, yaş ve bireysel farklılıklara göre düzenlenmiş bir öğretim programı, kendi özel alanları içinde düşünölmeli, bilgi ve beceriler bu farklılıkları gözeten yönleriyle hazırlanmış bir öğretim ile kazandırılmalıdır (2013: 131-132).

Resim Yavuzer'in de değindiğı üzere psiko-pedagojik açıdan çocuğı bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olduğı gibi, onun zekâ, kişilik, yakın çevre özellikleriyle iç dünyasını yansıtmaya yarayan bir ifade aracı olarak da büyük bir önem taşır. Belirli bir kas olgunluğuna eriştikten sonra her çocuk, kâğıt üzerinde birtakım çizgi ve figür denemelerinde bulunur. Bireysel zekâ ve kişilik faktörlerinin yanı sıra, çocuğun çevre ile olan etkileşimi ve günlük deneyimleri bir çocuğun çizgisini başka bir çocuğun çizgisinden farklı kılan başlıca etmenlerdir (2012: 12). Çocuğun çevresi ile olan ilişkisi açısından Artut'un özetlediğı üzere görsel sanatlar eğitiminden faydalanılabilir. Okulda performans sorunu olan öğrenciler, özellikle sanatsal etkinliklerde akranlarına göre başarısız olduklarını düşünerek, kendilerini yetersiz, beceriksiz olarak algılayabilirler. Bu öğrenciler aynı zamanda arkadaşları ile iletişimde de zorluklar yaşayabilirler. Grup etkinliklerinde pasif, mutsuz görüntüler sergileyebilirler. Grup tarafından kabul görölmemenin ezikliğini yaşayabilirler. Ancak bu durum özür grubu içine girmez. Bu durumda öğretmenin, çocuğı tanıması, sanatsal uygun koşulları hazırlanması, yakın ilgisi ve istendik özelliklerini ön plana çıkararak çocuğun sınıf içinde kabul görölmesine olanak sağlayabilirler" (2013: 269).

Buyurgan ve Buyurgan'a göre, sanat eğitimi yaratıcı bir süreç olarak çocuğu özgür düşünmeye, özgür çalışmaya yöneltmeye çalışır. Sanat eğitimi sürecinde her öğrenci kendi kişiliği doğrultusunda geliştirilmeye çalışılmalıdır. Kendi kişiliği ve eğilimleri doğrultusunda yönlendirilmeli, özgürce kendini ifade edebilme ortamı bulabilmelidir (2012: 10).

2.2.3. Özel Eğitim

1997 yılında çıkarın 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. Madde, b fıkrasında özel eğitim şu şekilde tanımlanmaktadır: "Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim"dir.

Strickland ve Turnbull'a (1990) göre özel eğitimin tanımı, normal gelişim gösteren çocuklar için yapılan düzenlemelerden önemli derecede farklılaşan ve çocuğun yetersizliğinin olumsuz etkilerini azaltmak veya tamamen ortadan kaldırmak için gerekli düzenlemeleri içeren özel planlanmış öğretimi ifade etmektedir (Akt: Howard vd., 2011: 468). Diğer yandan Özsoy ve arkadaşları özel eğitime muhtaç çocukları, beden, zihin, duygu ve sosyal özelliklerindeki olağan dışı ayrıcalıkları nedeniyle normal eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayan çocuklar şeklinde tanımlanmaktadır. (2002; 6). Özyürek'e göre de özel eğitimin anlamı, yetersizlikten etkilenmiş çocuğun kendine özgü gereksinimlerini özel desenlenmiş öğretim planlarıyla anne babaya yük olmadan karşılamaktır. Özel eğitim, normal sınıfta öğretimi, beden eğitimiyle ilgili öğretimi, evde, kurumlarda ve hastanede öğretimi ve mesleki eğitimi kapsar (2012: 55). Howard, Williams ve Lepper ise özel eğitimi (specialeducation), normal gelişim gösteren öğrenciler için genelde yapılan uyarlamalardan anlamlı şekilde farklı olan ve bir çocuğun yetersizliğinin ters etkilerini dengelemek veya azaltmak için gerekli olan uyarlamaları içeren özel olarak tasarlanmış öğretim olarak ele almaktadır (2011: 514).

“Meyen (1996) özel eğitimi normlardan farklı olan, güçlüğü olan bebek ve çocukların özel gereksinimlerini karşılamak için desenlenmiş öğretim olarak tanımlar. Meyen (2007), Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, 2007) ise, özel eğitimin öğrencinin biricik gereksinimini karşılamak için desenlenmiş bireyselleştirilmiş öğretimi ve daha fazlasını içerdiği, ilgili hizmetleri ve uygun ortamları gerektirdiği belirtilmektedir (Akt: Akçamete vd., 2012: 32). Demirel’e göre de özel eğitim, beden, zihin, duygu ve toplumsal gelişim yönlerinden düzenli çocuklara göre önemli ayrılık ve aykırılıklar gösteren çocukların gereksinimlerini karşılamak için düzenlenmiş olan eğitim etkinlikleridir (2012: 110).

“Tüm çocuklar için eğitim zorunlu olsa da yetersizliği olan çocukların özel eğitim okul, sınıflarında ve eğitim merkezlerinde zorunlu olan eğitimden ve diğer özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları yetersizliklerinin onaylanmasına bağlıdır. Yetersizlik onayı olmadan, yetersizliği olan çocukların zorunlu eğitimden yararlanmaları mümkün değildir. Çocukların yetersizliklerinin olduğunun onayı olan zihinsel engelli ya da orta düzeyde öğrenme güçlüğü, kör, işitme engelli ya da otistik gibi etiketler konulduktan sonra, zorunlu eğitimden ve özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları mümkündür. Anayasada ve diğer yasalarda da yer aldığı gibi zorunlu eğitimin gereği olarak yetersizlikten etkilenen çocuklar da akranları gibi toplumsal normların gerektirdiği davranışları göstermeleri için okullara devam etmek zorundadır. Bu zorunluluk, yetersizliklerine göre açılan okullarda karşılanır” (Özyürek, 2012: 18). Türkiye’de 31.05.2006 tarihinde çıkarılan ve 26184 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özel Eğitim Yönetmeliği’nde, Özel eğitimin temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- a) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

d) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

e) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

f) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır (2006: 3).

Okuturlar'ın da belirttiği üzere özel eğitim zorunludur, çünkü;

- 1) Ferdi farklar özel eğitimi gerektirir.
- 2) Özel eğitime muhtaç çocukların sayısı, toplumda azımsanamayacak kadar kabarıktır.
- 3) Her özel eğitime muhtaç çocuğun problemi kendisinden başka en az diğer beş kişiye de ilgilendirmektedir. Bu da toplumumuzda çok önemli bir rakam tutar.
- 4) Eğitim insanın en doğal hakkıdır.
- 5) Anayasamızın kesin emridir.
- 6) İlköğretim ve eğitim kanununa göre, özel eğitime muhtaç çocuklar özel eğitim kurumlarında eğitilmelidir.
- 7) Türk medeni kanununa göre, her çocuk durumuna göre bir eğitim almalıdır.
- 8) Bir toplumun huzura kavuşmasında özel eğitime muhtaç çocukların eğitilmesinin büyük rolü vardır (1968: 15).

Stokes ve Baer'e (1977) göre özel öğretim yaklaşımları genel olarak aşağıdaki yöntemleri içermelidir:

- 1- Öğretimin yapıldığı ve yapılmadığı ortamlarda aynı materyaller kullanılmalıdır.
- 2- Doğal olarak gelişen pekiştireçlere önem verilmelidir.
- 3- Küçük veya çok belirgin olmayan pekiştireçler oluşturulmalıdır ki, aşamalı olarak azaltılabilsin ve tamamen ortadan kaldırılabilsin.
- 4- Genelleme süreci, yeni durumlarla karşılaştığında yardım etmesi için çocuğa bazı stratejilerin öğretilmesi ile kolaylaştırılabilir.
- 5- Farklı zamanlarda farklı türlerde destekler, hatırlatıcılar, pekiştireçler ve düzeltmeler kullanılmalıdır.

2.2.4. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar

Akçamete ve arkadaşlarının belirttiği gibi Türkiye'de 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde kararnamenin 4. Maddesi h fıkrasında bütünleştirici bir terim olarak "Özel eğitim gerektiren birey" terimi kullanılmakta ve çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır (2012: 33). Dönmez'e göre özel eğitim gerektiren bireyler; doğum öncesi, doğum sırasın ve doğum sonrasında, gelişim sürecinde oluşan çeşitli nedenlere bağlı olarak; bilişsel, dil, hareket, fizik, sosyal ve duygusal gelişimlerinde ölçme araçlarıyla ölçülebilen düzeyde yetersizlik, yavaşlama, gerileme veya ileride olma sonucunda yaşıtlarına göre farklı özellikler gösteren ve normal eğitim programlarından yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı halde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen bireylerdir (Akt: Acar vd., 2011: 20).

"Özel gereksinimi olan çocuklar olarak tanımlanan bu grup bedensel özellikleri ve/veya öğrenme yetenekleri normdan (altında ve üstünde olabilir) oldukça farklılaşan çocuklardır. Bu farklılıkların derecesi bir çocuğun özel gereksinimi olduğunu ve bu yüzden özel eğitim hizmetleri için seçilebilir olduğunu

belirler. Bu çocukların eğitimden yarar sağlamaları ve gereksinimlerinin karşılanması için bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ve ilgili hizmetlere gereksinim duyarlar. Özel gereksinimi olan çocuklar terimi öğrenmede güçlük çeken çocuklar kadar performansı üstün olanları da kapsar. Öğrenme ve/veya davranış problemleri olan, fiziksel yetersizliği ya da duygusal bozukluğu olan ve zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli çocuklar bu gruba girer” (Akçamete vd., 2012: 32-33).

ABD’de de çıkarılan ve kısaca İDEA olarak tanınan Yasa’da 13 ve 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de 16 yetersizlik sınıfı belirlenmiştir. Bu gruplar arasında bazı özellik ve davranışlar birbiriyle binişiklik gösterse de her grubun tipik özellikleri vardır; Bu grupları aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Meyen, 2007, Heward, 2006, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2000).

- (Özgül) Öğrenme Güçlükleri
- Dil ve Konuşma Bozuklukları
- Zihinsel Yetersizlik
- Duygusal ve Davranışsal Bozukluk
- Çoklu Yetersizlik
- İşitme-Görme Kaybı
- İşitme Güçlüğü
- Ortopedik Bozukluklar
- Diğer Sağlık Sorunları (Süreğen Hastalıklar)
- Görme Yetersizliği
- Otizm
- Travmatik Beyin Hasarı
- Gelişim Geriliği
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- Üstün Yetenekli Zekâ ve Üstün Yetenekli Birey (Akt: Akçamete vd., 2012:

35-39).

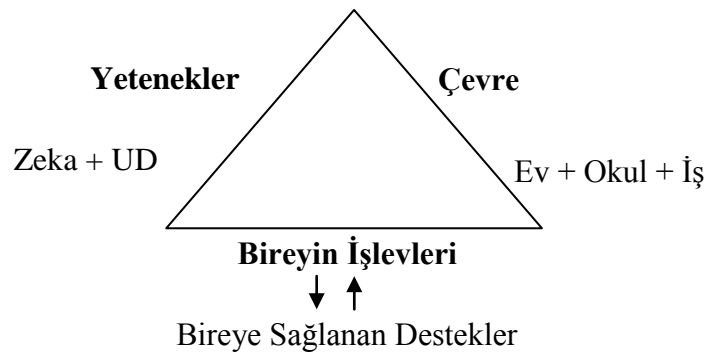
2.3. Hafif Düzeyde Zihinsel Engel ve Eğitim

2.3.1. Zihinsel Engel

“Zihinsel engelli bireyleri tanımlamak için kullanılan ilk ve en eski terim olan *idiot* teriminin tarihçesinin 13. yüzyıla kadar gittiği bilinmektedir. Günümüzde bazen insanları aşağılamak için kullanılan bu terim Yunanca’da toplumsal yaşam içinde yer alamayan anlamına gelen *idiotus* sözcüğünden gelmektedir. Anlama becerisinin sınırlı olması idiot olanların belirlenmesinde anahtar faktör olarak kabul edilmiş; 16. Yüzyılda İngiliz hakim Sir Anthony Fitzherbert idiotları anne babasının kim olduğunu, kaç yaşında olduğunu söyleyemeyen ve kazanımlarının / kayıplarının nedenlerini anlamıyor gibi görünen kişi olarak tanımlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına kadar ağır derecede yetersizliği olan bireyler idiot, hafif derecede yetersizliği olanlar ise *embesil* olarak isimlendirilmişler; bu dönemde idiot teriminin yanı sıra, *feble-mindedness* terimi de kullanılmıştır. Bu sözcüğü Red House Sözlüğü’nde geri zekalı, iradesiz olarak tanımlanmaktadır ve zihin olarak normal zeka sınırlarının altında olan kişileri anlatmak için kullanılmaktadır. 19. yüzyılın sonlarında bir başka terim daha gündeme getirilmiş, psikolog Goddard, Yunanca *apal/foolish* anlamına gelen *moron* sözcüğünü, Binet Zeka Testi’ne göre, zeka yaşı 8-12 arasında olarak belirlenebilen (zeka bölümleri 51-70) bireyleri tanımlamak için kullanılmıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında *embesil* ya da idiotlar kadar düşük işlevleri olmayan, ancak engelli olmayan bireylere göre düşük bilişsel işlevlere (hastalık ya da incinmeler nedeniyle beyinde problem olmayan ve yetersizliği herhangi bir gözlemci için belirgin olan) sahip bireyler *moron* sözcüğü ile tanımlanmaya çalışılmıştır” (Sucuoğlu vd., 2013: 51).

“Zihinsel engelin tanımındaki en büyük değişiklik AZGYB’nin 1992’de açıkladığı tanımdır. Lucasson ve arkadaşları bu tanımda ciddi değişiklikler gündeme getirmişler; öncelikle, bireyin zeka ve uyumsal davranışları gibi özellikleri ile içinde bulunduğu çevrenin birbiri ile etkileşerek bireyin işlevlerini belirleyeceğini açıklamışlar (Şekil 1), işlevlerin bireye sağlanan desteklerin az ya da çok olmasına bağlı olarak artabileceğini ya da azalabileceğini kabul etmişlerdir. Bu tanıma göre zihinsel yetersizlik, bireyin varolan işlevlerindeki belirgin sınırlılıktır. Zihinsel

işlevlerde belirgin derecede gerilik ve bununla birlikte ortaya çıkan iletişim, öz bakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal servislerden yararlanma, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zamanlarını kullanma ve iş becerileri olarak sıralanan 10 uyumsal davranıştan en az iki ya da daha fazlasında yetersizlik durumudur ve bu yetersizlikler 18 yaştan önce ortaya çıkar. Tanımda, zihin işlevlerindeki sınır, kullanılan zeka testine bağlı olarak zeka bölümü 70-75 olarak kabul edilmektedir” (Sucuoğlu vd., 2013: 56-57).

Şekil 1. 1992 tanımına göre bireyin sahip olduğu işlevlerin, kişisel özellikler ve çevrenin özellikleri ile etkileşimi (Akt: Sucuoğlu vd., 2013: 57)

“AAMR’nin 2002 yönergesinde zihinsel yetersizlik ‘zeka geriliği’ terimi kullanılarak şöyle tanımlanmaktadır: *Zeka geriliği*, zihinsel işlevde bulunma ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizliktir. Bu yetersizlik 18 yaşından önce başlar” (Luckasson ve diğerleri, 2002: 8). “Yasal olarak yapılan tanımlara göz atıldığında, 1990 yılına kadar yönetmeliklerde ve resmi yazışmalarda zihin engelli tanımına yer verilmediği, 1990’da yayınlanan Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı’nda, zihin engelli bireyin ‘Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim sürecinde oluşan çeşitli nedenlerle zihin, sosyal olgunluk, psikodevinsel gelişim ve fonksiyonlarında sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme sonucu olarak yaşlılarına göre ¼ ve daha yüksek oranda gerilik ve yetersizliği nedeniyle, normal eğitim programından yararlanamayanlara geri zekalı denir.’ şeklinde tanımlandığı görülmektedir” (Akt: Sucuoğlu vd., 2013: 62).

Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir.

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan birey
Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey
Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dâhil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyacı olan birey

Tablo 1. Türkiye’de zihin engelli bireylerin sınıflandırılması ve grupların özellikleri (M.E.B, 2008: 4)

“Amerikan Psikiyatri Birliği’nce yayınlanan DSM IV Tanı Ölçütleri El Kitabı’nda zihinsel engel dört grupta sınıflandırılmaktadır.

- Hafif zihinsel engel: Zeka Bölümü 50-55 ile 70 arası
- Orta derecede zihinsel engel: Zeka bölümü 35-40 ile 50-55 arası
- Ağır zihinsel engel: Zeka bölümü 20-25 ile 35-40 arası
- İleri derecede zihinsel engel: Zeka bölümü 20-25’in altında

DSM IV’de bu dört gruba ilaveten ‘şiddeti belirlenmemiş zihinsel engel’den bahsedilmektedir. Bu gruba, zihinsel engeli olduğuna ilişkin güçlü bir kanı olmasına karşın, kişinin zekasının standart testlerle sınanabilir olmadığı durumlar (Örn: İleri

derecede işlev bozukluğu olan yada işbirliği yapamayan kişiler yada bebekler) dahil edilmektedir” (Akt: Acar vd., 2011: 160).

“Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitimidir” (Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, 2008: 3).

Zihinsel engellilerin eğitimi farklı kademelerde farklı eğitim kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Bunlar; ilköğretim okulları, eğitim ve uygulama okulları, iş okulları ve iş eğitim merkezleridir.

* İlköğretim Okulları: 6-14 yaş grubunda hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitim gördükleri eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okullarıdır. Bu okullardan mezun olan öğrenciler normal ilköğretim diploması alır.

* Eğitim ve Uygulama Okulları: 6-14 yaş grubunda orta veya ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitim gördükleri öğretiler zihinsel engelliler eğitim uygulama okulu ve ilköğretim okullarıdır. Bu öğrencilere verilen diploma ilköğretim diplomasına denk değildir.

* İş Okulları: 15-21 yaş grubunda hafif derecede zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik 4 yıllık eğitim veren okullardır. Bu okulları tamamlayan bireylere verilen diploma lise diplomasına denk değildir ancak iş bulma ve yerleşmede geçerlidir.

* İş Eğitim Merkezleri: Orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan, zorunlu eğitimin dışında kalan ve genel eğitim programlarından faydalanamayan bireylerin eğitim gördükleri, kurs bitirme ve iş eğitimi belgesi aldıkları okullardır. Bu belgeler mesleki eğitim merkezlerinde verilen belgelere denk değildir.

2.3.2. Hafif Düzeyde Zihinsel Engel

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile genel eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir (Acar vd., 2011: 161).

Sucuoğlu'na göre, zihin engelli bireyler zeka bölümleri temel alınarak sınıflandırılmasına karşın, bu sınıflama sistemi, bireyin içinde yaşadığı toplumsal sistemde ne kadar ve ne tür desteğe gereksinimi olduğu konusunda bilgi vermemektedir. Bu sistemin eğitimcileri hafif, orta ve ağır derecede zihin engelli olan bireylerin yeterlik ve yetersizlikleri ile öğretime ya da bu bireylere uygulanacak programın odak noktası konusunda yönlendiremediği kabul edilmektedir. 1960'lı yıllarda farklı düzeylerde işlevleri olan zihin engelli bireylerin eğitimsel gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir başka sınıflama sistemine gerek duyulmuş *eğitilebilirlik* ölçü kabul edilerek eğitimsel beklentileri temel alan ve günümüzde de halen kullanılan yeni bir sınıflama sistemi geliştirilmiştir. Zihin engelli bireyler ne kadar öğrenebilecekleri, bir başka deyişle öğrenme yeteneği temel alınarak eğitilebilir, öğretilir ve ağır derecede zihin engelliler olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır. Bu sistemde zeka bölümü, her grubun sınırlarını belirlemek ve sadece yönlendirmeyi sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Buna göre eğitilebilir grup, zeka bölümü 50 ile 70 arasında olan gruptur. Bu çocuklar genel olarak akademik öğretimden yararlanabilir; okuma, yazma ve matematik becerilerini öğrenebilirler. Eğitim programları akademik becerilerin yanı sıra sosyal beceriler, iletişim becerileri ve iş becerilerine yoğunlaşır. Yetişkin oldukları zaman, kendilerine bakabilir, bağımsız yaşayabilir ve bir işte çalışabilirler. Öğretilir zihin engelli çocuklar zeka bölümleri 25-50 arasında olan çocuklardır. Bu çocuklar akademik becerileri öğrenmede güçlük yaşarlar, eğitim programları işlevsel akademik beceriler, bağımsız yaşama becerileri ile sosyal becerilerine odaklanır. Ağır derecede zihin engelli bireyler ise eğitimsel sınıflamaya göre zeka bölümü 25'in altında olan gruptur. Bu gruptaki bireylerin en iyi ve özelliklerine uygun eğitim aldıkları zaman bile bağımsız

olamayacakları kabul edilmekte, temel öz bakım, motor ve iletişim becerileri programların odak noktası olmuştur (2013: 74-75).

Eğitilebilir zihinsel engeli olan bireylerin genel özelliklerini sıralamak gerekirse; zihinsel gelişim ve zihin fonksiyonları açısından akranlarından geridirler, akademik becerileri geç ve zor gelişim gösterir, dikkat süreleri kısıtlıdır, değişik etkinliklerden haz alırlar, kavram-tanım-soyut terimleri öğrenmekte zorluk çekerler, genelleme yapamazlar, yeniliklerden kaçınırlar, çabuk yorulur engellerin karşısında hemen vazgeçerler, lidere bağıdırlar, paylaşma özellikleri yoktur, anında ödüllendirme anlam taşır çünkü gelecekle ilgilenmezler.

“Öğretilebilir düzeyde zihinsel engelli çocuklar için:

- Konular kısa ve basit anlaşılır şekilde çocuğa sunulmalıdır.
- Çocuğun gelişimsel açıdan desteklenmesine yönelik aileye gerekli rehberlikte bulunulmalıdır.
- Çocuğun derse katılmasını sağlayıcı etkinliklerde bulunması sağlanmalıdır.
- Etkinliklerde çocuğun gelişim düzeyine uygun materyal seçiminde bulunulmalıdır.
- Zihinsel engelli çocuklarda konuşma bozukluğu, topluma uyumsuzluk, dikkat vb. problemleri oldukça fazladır. Dolayısıyla bu problemlerin giderilebilmesi için planlı bir program izlenmelidir.
- Çocuktaki gelişimsel ilerlemenin yavaş olma olasılığı nedeniyle ilerleme konusunda aile ile işbirliği yapılmalıdır.
- Çocuğun kendine olan güvenini arttırması açısından sınıfta yapabileceği görevler verilmelidir.
- Eğitilebilir zihinsel engelli çocuğun sınıfta kendini ifade etmesine fırsat verilmelidir.
- Sınıf içinde diğer çocuklarına bu çocuğa karşı olumlu tutum takınabilmeleri için zihinsel engelli çocuğun durumuna ilişkin çocuklara anlayabilecekleri dilde bilgi aktarılmalıdır” (Acar vd., 2011: 137-138).

2.3.3. Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler Eğitimi

“Hafif Yetersizlik: Bu gruba giren çocuklar geleneksel olarak normal okulların özel sınıflarında eğitim görmektedirler. Günümüzde bu çocukların çoğu sınıf öğretmenlerine sağlanan danışmanlık hizmetleri ya da çocuğa sağlanan destek hizmetleri yoluyla normal sınıflarda eğitim görmektedir. Zihinsel yetersizliği hafif olan çocukların pek çoğu okula başlayana, hatta ileri sınıflara değin farkına varılmazlar ancak ileri sınıflarda farkına varılırlar. Çünkü okulda ve ileri sınıflarda kendilerinden beklenen görevler giderek zorlaşmaktadır” (Akçamete vd., 2013: 252).

Noonan ve McCormick’e (1993) göre, özel olarak düzenlenmiş bir öğretimin hem sistematik hem de doğal olması gereklidir. Howard, Williams ve Lepper’a (2011) göre, öğrenciler rutin programa, öğretim yöntemlerine ve sınıf yönetimi stratejilerine dahil olmalıdırlar. Sistematik öğretim tutarlılığa vurgu yapar ancak doğal olmayan mekanik bir öğretimi gerektirmez. Öğretim planlarının çocukların ilgilerini ve doğallıklarını göz ardı edecek şekilde çok katı bir biçimde uygulanması öngörülmemelidir (2011: 468).

Heward’a (2000) göre, geleneksel olarak yetersizliği hafif olan öğrencilerin eğitim programında, ilköğretim I. Kademesinde okuma, yazma ve aritmetik gibi temel akademik konulara, II. Kademe ve ortaöğretimde mesleki eğitim ve iş-çalışma programlarına ağırlık verilmektedir. Günümüzde meslek eğitimi ve günlük yaşam becerilerinin öğretimi çalışmalarına ilköğretimin daha erken sınıflarında başlanmaktadır. Yetersizliği hafif olan çocukların çoğu altıncı sınıf düzeyine gelinceye değin temel akademik becerileri, bağımsız ya da yarı bağımlı olarak yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan iş becerilerini edinirler. Yetersizliği hafif olarak tanılanan bazı yetişkinler mükemmel sosyal ve iletişim becerileri geliştirirler, okuldan ayrıldıklarında artık geri olarak adlandırılmazlar (Akt: Akçamete vd., 2013: 252).“Hafif derecede zihinsel engelli çocuklar genel eğitim programlarından yararlanabilmektedirler. Ancak hafif derecede zihinsel engelli çocuklar destek hizmetlerine de ihtiyaç duymaktadırlar bu çocukların eğitim amaçları aşağıdaki gibidir:

- Temel akademik beceriler,
- Temel sağlık ve temizlik alışkanlıkları,
- Sosyal beceriler,
- Olumlu benlik kavramı,
- İş becerileri
- Vatandaşlık görevleri” (Acar vd., 2011: 168).

“M.E.B’in İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuklar Eğitim Programı’na (2001) göre eğitilebilir zihinsel engelli çocukların eğitim-öğretiminde göz önünde tutulması gereken hususlar şöyledir:

1. Eğitimde sabır ve hoşgörü ilke kabul edilmelidir.
2. Sınırlı olan yetenekleri onların en çok ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazandırmada kullanılmalıdır.
3. Somut ve işlevsel konu ve kavramlar ele alınmalıdır.
4. Dağıntık ilgi ve kısa süren dikkatleri nedeni ile ünite bütünlüğü içinde ele alınacak konular kısa süreli zaman dilimleri halinde küçük bölümlerde işlenmelidir.
5. Olay ve konuları bağlamada başarılı olmadıklarından öğretmenle birlikte ve onun gözetiminde çalışmaya önem verilmelidir.
6. Güven sarsıcı söz ve davranışlardan, acele ve telaşlı emirlerden, emir vermekten kaçınmalı, başarıları mutlaka ödüllendirilmeli, teşvik edilmelidir.
7. Bütünü kavramada güçlük çektiklerinden öğretimde tüme varım (parçadan bütüne) ilkesine uyulmalıdır.
8. Yavaş düşünüp geç kavradıklarından mümkün olduğunca uygulamaya yer verilmeli, sözlü açıklamalar çok kısa olmalıdır.
9. Çabuk unuttuklarından uygun zamana yayılmış alıştırma ve tekrarlar bilgilerin hatırd kalmasını sağlar.
10. Öğrenci velilerine okulda yapılan çalışmaların evde de sürdürülmesi konusunda gerekli açıklama yapılmalı, başarının Okul Aile İşbirliği ile mümkün olacağı açıklanmalıdır” (Akt: Paksoy, 2003: 36).

2.3.4. Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler Eğitim Programı

Türkiye’de zihinsel engelli bireyler için hazırlanan eğitim ve öğretim programları incelendiğinde iki farklı türde program olduğu görülmektedir. İlki ağır derecede zihinsel engelli bireylere eğitim veren özel eğitim okullarına yönelik Eğitim Uygulama Okulları Programı’dır. Diğeri ise hafif (ya da orta) derecede zihinsel engelli bireyler için Özel Sınıflar ve Özel Eğitim İlköğretim Okulları için düzenlenmiş ve geliştirilmiş olan programdır. İki programda hedef beceriler ve bu becerilerin içerikleri ile bu sürece yönelik öğretim yöntemleri yer almaktadır. Sucuoğlu’na göre bu programlarda, bireyselleştirilmiş eğitim programının nasıl hazırlanması gerektiği ve çocukların performanslarının değerlendirilmesi amacıyla kullanılacak değerlendirme aracının hazırlanması örneklerle açıklama, ders işleme örneklerine de yer verilmektedir. Hafif derecede zihin engelli çocuklar için hazırlanan program (Özel sınıf programı) içerik açısından ilköğretim programına çok benzemekte, ancak ilköğretim müfredatına göre daha sınırlı sayıda ve özellikte beceri içermektedir (2013: 236). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Destek Eğitim Programı, öz bakım becerileri, günlük yaşam becerileri, dil konuşma ve alternatif iletişim becerileri, bilişsel hazırlık becerileri, psikomotor beceriler, toplumsal yaşam becerileri, Türkçe, matematik ve sosyal hayat olmak üzere dokuz modülden (Bknz Tablo 2) oluşmaktadır.

MODÜLÜN ADI	SÜRESİ
Öz Bakım Becerileri	240 Ders Saati
Günlük Yaşam Becerileri	120 Ders Saati
Dil, Konuşma ve Alternatif İletişim Becerileri	240 Ders Saati
Bilişsel Hazırlık Becerileri	100 Ders Saati
Psikomotor Beceriler	120 Ders Saati
Toplumsal Yaşam Becerileri	100 Ders Saati
Türkçe	360 Ders Saati
Matematik	300 Ders Saati
Sosyal Hayat	160 Ders Saati

Tablo 2. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin destek eğitim programında yer alan becerilerin ders saati dağılımı (M.E.B, 2008: 8)

Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Destek Eğitim Programında yer alan söz konusu bu modüllere ayrılan ders saatleri Tablo 3 ve Tablo 4'te detaylı şekilde gösterilmektedir.

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Toplumsal Uyum Becerileri	3	3	3	3	3	2	2	2
	Hayat Bilgisi	3	3	2	3	2	2	2	2
	Dil ve Konuşma Gelişimi	3	2	2	2	2	2	2	2
	Okuma Yazma			2	2	3	3	5	5
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				1	1	1	1	1
	Matematik	3	3	3	3	3	3	3	3
	Beden Eğitimi	3	3	3	3	3	3	3	3
	Görsel Sanatlar	3	3	2	2	2	3	2	2
	Müzik	2	2	2	2	2	2	2	2
	Beslenme Bilgisi	5	5	5	5	5	5	5	5
	Trafik Güvenliği		1	1	1	1	1		
ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI		25	25	25	27	27	27	27	27
Seçmeli Dersler							3	3	3
SERBEST ETKİNLİKLER		5	5	5	3	3			
TOPLAM DERS SAATİ		30	30	30	30	30	30	30	30

Tablo 3. Eğitim ve Uygulama Okulu Haftalık Ders Çizelgesi (M.E.B. 2013)

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	11	11	11	6	6	5	5	5
	Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
	Hayat Bilgisi	4	4	4					
	Fen ve Teknoloji				3	3	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	
	T.C İnkılâp Tar. ve Atatürkçülük								2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	2	2	2	2	2
	Müzik	2	2	2	2	2	2	2	2
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
	Teknoloji ve Tasarım						3	3	4
	Trafik Güvenliği				1*	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler						1	1	1
ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI		25	25	25	25	25	28	28	28
SEÇMELİ DERSLER	Toplumsal Uyum Becerileri	2	2	2	2	2	1	1	1
	Yabancı Dil						1	1	1
	Sanat Etkinlikleri						1	1	1
	Spor Etkinlikleri						1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Medya Okuryazarlığı						1	1	1
	Bilişim Teknolojileri						1	1	1
	Satranç						1	1	1
	Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi**								1
	Tarım						1	1	1
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı					2	2	2	2	2***
SERBEST ETKİNLİKLER		3	3	3	3	3			
TOPLAM DERS SAATİ		30	30	30	30	30	30	30	30

Tablo 4. Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi (M.E.B. 2013)

Eripek'e göre (1996), zihinsel engelli çocuklara ne öğretmeliyiz sorusuna yanıt olarak "işlevsel akademik beceriler" ve "bağımsız yaşama becerileri" cevap olarak alıyoruz. İşlevsel akademik becerilerde; işlevsellikten amaçlanan, öğretilecek bilgi ve becerilerin günlük yaşamda, evde, toplumda ve çevrede kullanılabilir, işe yarar olmasıdır. Ancak bu yapılırken bireysel farklılıklara dikkat etmek gerekir. Çünkü zihin engeli olan bir birey için gerekli olan bilgi ya da beceri bir diğeri için gerekli olmayabilir. Bağımsız yaşama becerileri ise, farklı biçimlerde gruplanmaktadır. Ayrıca her beceri farklı toplumlarda farklı önem derecelerine sahiptir. Bu konuda Dever'in yaptığı sınıflama uygulamada geniş kabul görmektedir. Dever toplumsal yaşayış becerileri adı altında beş başlıktan oluşan gruplandırmasında 300 öğretimsel amaç belirlemiştir. Bu beş grup; Kişisel bakım ve gelişim, Ev ve toplum yaşamı, İş / meslek, Boş zamanları değerlendirme ve Seyahattir (Bknz Şekil 2).

Şekil 2. Toplumsal Yaşam Becerileri (Eripek, 1996: 46)

"Eğitilebilir zihinsel, görme ve işitme engelliler okullarında ilköğretim programı uygulanır. Bu okullarda ilköğretim programının gerektirdiği ön koşul davranışlarına sahip olmayan öğrenciler, derslerin amaçlarında yer alan davranışları kazanmada güçlükler yaşar. Öğrencilerin amaçları hangi düzeyde kazandıklarına bakmadan sınıf geçirildiklerinde, bu okullar yetersizliği olan öğrenciler için bakım evlerine döner. Program öğrencilerin yapabildiklerine göre uyarlanmadığında yetersizliği olan çocuklar toplumsal normların gerektirdiği davranışları yeterince kazanmadan, okuldan mezun edilir" (Özyürek, 2012: 39).

Türkiye’de hafif derecede zihinsel engelli bireylere yönelik eğitim ve öğretim programının genel eğitim ve öğretim programından farklılaşması gerekliliği üzerine uzun yıllardır süregelen tartışmalar yer almaktadır. Söz konusu bu bireyler genel eğitim programlarından yararlanabilmekte, destek hizmetleri alabilmekte ve özel eğitim programlarına ihtiyaç duymamaktadırlar. Bu grup bireyler için üç farklı öğretim programı geliştirilmiştir.

1. Yaşam merkezli model: “İşlevsel modelin elemanlarından oluşturulan bu model zihin engelli bireyler için yaşam becerilerine odaklanır. Buna göre program, toplumda yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan temel ve pratik becerileri vurgulamalıdır. Bu model, iş sahibi olmak için gerekli olan meslek / iş becerilerini de kapsar. Yaşam merkezli modele örnek olarak Goldstein tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Programı verilebilir. Goldstein programında iş arayan ya da çalıştığı işi sürdürmek isteyen zihin engelliler için esas problemin sosyal davranışlar olduğunu açıklar ve dil becerileri, matematik ve motor becerilerle birlikte sosyal davranışları öğretmeyi hedefler.

2. Süreç Öğretimi Modeli: Zihin engelli bireylerin yetersizliklerinin düzeltilmesi ve zihin süreçlerin öğretimi özel eğitimin önemli bir konusu olmuştur. Zihin işlevlerinin düzeltilmesi ile zihin engelli bireylerin öğrendikleri yeni becerileri farklı ortamlarda otomatik olarak kullanabilecekleri beklenmiştir. Program ile akademik beceriler ya da diğer hedef becerilerin tek tek öğretilmesi yerine tüm becerilerin öğretimini kolaylaştıracak zihinsel süreçlerin öğretilmesi amaçlanmıştır. Feuerstein’in 1980’li yıllarda sosyal yönden dezavantajlı ergenler için geliştirdiği ve halen Amerika Birleşik Devletleri’nde zihin engelliler için yaygın olarak kullanılan bir program süreç öğretimi modeline örnek olarak verilebilir. Program kâğıt-kalem kullanılarak yapılacak 400’den fazla alıştırma içerermekte, problem çözme becerilerini ve motivasyonu artırmayı amaçlamaktadır.

3. Akademik Model: Hafif derecede zihin engelli çocukların en fazla karşı karşıya kaldıkları modeldir. Okuma ve matematik gibi temel akademik becerilerin geliştirilmesi hedeflenen model genel eğitim programına oldukça yakındır” (Sucuoğlu vd., 2013: 236).

2.3.5. Hafif Düzeyde Zihinsel Engellilerde Görsel Sanatlar Eğitimi

“Sanat eğitimcileri ve özel eğitimciler sanatın özel eğitim gerektiren çocuklar için etkin bir öğretim stratejisi olabildiğinin giderek daha da farkına varmaktadırlar. Resim gibi görsel sanatların özel eğitim müfredatı içine bütünleştirilmesi algısal, motor ve akademik becerilerin öğrenimine katkı sağlayabilmektedir (Kırıçoğlu, 2002; San, 2004). Ayrıca, sanat çalışmalarına katılım özel eğitime gereksinimi olan çocukların benlik saygılarının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Schirmacher, 2002). Benzer şekilde, öğrenme güçlüğü olan çocukların beden tanımlamalarına katkı sağlamaktadır. Örneğin, DeChiara (1982)’nin yaptığı çalışma sanat eğitimi alan deneysel gruptaki engelli çocukların beden parçalarını tanımlamalarında, beden duruşunu taklit etmede ve Goodenough-Harris Bir Adam Çiz testindeki performanslarında artma olduğunu göstermiştir. Sanat eğitimi özel eğitim gerektiren çocukların el-göz koordinasyonu, deneyimlerini tanımlama becerileri, benlik imajı, algısal farkındalık kazanımı ve ilgi alanı oluşumuna katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar, sanat programlarına katılan çocuklarda önemli ilerlemeler görüldüğüne işaret etmektedir (örn., Carter, 1979; Schirmacher, 2002; Ulutaş, 2004; Liu, 2007)” (Akt: Acar vd., 2011: 408).

Sayman’a göre, eğitim gerçek anlamında, bireyin topyekun-bütünsel gelişimini sağlamaya yönelik bir araçtır. Çocuğun bedenseli zihinsel, duygusal, davranışsal, sosyal gelişimleri, birbirleri ile sürekli bir etkileşim içinde olan, aynı bütünü birbirini tamamlayan parçalarıdır. Bunlardan birinin ihmali diğer gelişimleri de etkiler. Özel eğitimde bütüncü yaklaşımın daima temel alınarak uygulamalara yansıtılması gerektiğine inanıyoruz. Bu itibarla her yaş ve özür grubunda, sadece duyu eğitimi veya masa başı okul öncesi eğitim değil, bağımsızlık kazanma (öz-baskım becerilerinden kendi başına üretime kadar yayılan faaliyetler...), kendi bedenini tanıma ve bedenini yönetebilme (beden kısımlarını öğrenmekten-jimnastik, dans, folklor... vb. ye uzanan faaliyetler), yaratıcı-sanatsal yeteneklerin ortaya çıkarılması (basit hamur işlerinden-dramatizasyona çeşitlenen faaliyetler), okul içi ve dışında sosyal ilişki içinde olabilme (birlikte yamak, birlikte çalışma, gaziler.. vb.)

gibi etkinliklere de okul-öncesi eğitim etkinlikleri ile aynı derecede ağırlık verilmesi gerektiği kanısındayız (Sayman, 2000: 31-33).

“St-John (1986), özellikle zihinsel engele sahip olan çocuklarla yapılan sanat uygulamalarında materyallerin sınırlandırılması, basit prosedürler kullanılması, görevlerin tekrar edilmesi, sanat-üretim sürecinin küçük ünitelere ayrılması ve basamaklandırılarak yapılması, beceri kazanımını ve başarmayı sağlayan sanat deneyimleri tasarlanması gerektiğini belirtmektedir. Zihinsel engelli çocukların sanat aktivitelerinde çevre düzenlemeleri bireysel olarak kişilerin yetersizliklerinin şiddetine ve çeşidine bağlı olarak yapılmalıdır. Bunun için: özellikle çocuğun artistik beceri düzeyi belirlenmeli; hamur, kil, suluboya, pastelleri kullanma, renklerle, şekillerle ilgili yetenek düzeyi saptanmalıdır. Kısaca,

- Resim yapma becerileri
- Fırça Kullanma
- Makas tutma ve kullanma
- Kâğıt yırtma, kesme
- Yapıştırıcı kullanma
- Renkleri, şekilleri tanıma ve adlandırma
- Boya kalemlerini tutma ve düzgün kullanma
- Çevre temizliğine dikkat etme gibi bazı durumların çalışma öncesi değerlendirilmesi gerekmektedir” (Acar vd., 2011: 410-412).

Sayman, sanat eğitimi programları uygulanırken aşağıdaki deneyimleri sağlayan özelliklerde olmasına dikkat edilmesinin gerekliliğini önermiştir:

- Çocuklara hem doğal hem de insan yapımı olan sanat eserlerini yoğun olarak inceleme fırsatı verilmelidir.
- Çocukların kendi düşüncelerini ve yaratıcı el becerilerini uygulayabilecekleri sanat çalışmaları aracılığıyla, bireysel duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde ifade edebilmelerine yardımcı olunmalıdır.
- Çocukların bireysel yeteneklerine uygun olan ve estetik duygularını tatmin edici, el becerilerini geliştirici araç ve gereçlerle çalışılmalıdır.

- Çizgi, şekil, renk ve uzaysal ilişkilerle ilgili özelliklerin anlaşılmasına uygun çevresel düzenlemeler yapılmalıdır.

- Resim, heykel, dekoratif düzenlemeler, mimari yapıtlar, halıcılık, dokumacılık gibi el sanatları tanıtılmalı ve bu alanda çalışmalar yapılmalıdır.

- Özel yaşamda, örneğin; ev dekorasyonunda ya da çevresel düzenlemelerde estetik algı ve becerilerini geliştirici yönde fırsatlar tanınmalıdır (2000: 31-33).

“Çizme, boyama, kolaj, kukla, hamur, portre gibi çalışmalar denenebilir. Çalışmalara başlamadan önce materyal tanıtımı mutlaka yapılmalıdır. Bu tanıtımlarda tema oluşturmak için drama, müzik, çevre gezintileri, kartpostallar, resimler gibi etkinliklerden faydalanılabilir. Eğitimciler sanat uygulamalarını yaparken:

- Basitten karmaşığa
- Yeni becerileri kazandırma
- Bol pratik sağlama
- Tekrarlamaya yönelik etkinlikler
- Etkinlikleri çeşitleme gibi bir yol izlemelidirler

Zihinsel engelin en belirgin özelliklerinden biri bilgiyi uzun süre depolayamamaktır. Bu nedenle sık tekrarlar yapılmalıdır. Algılamada problemler yaşandığı için çocuklara inceleme fırsatı verilmelidir. Gelişimi destekleyici etkinlikler sık tekrar edilmelidir. Zihinsel engelli gruplarla çalışırken zihinsel süreçlerin gelişiminde sanat ile hareketin birleşimi, sanatla ilgili kavramların öğrenilmesi ya da kavramsal gelişimin desteklenmesinde ve motor becerilerin kazandırılmasında önemlidir. Çizgiler ve şekilleri içeren sanat çalışmaları da yapılmaktadır. Bu çalışmalar çocuklara matematikle ilgili becerilerin kazandırılmasında da yararlı olmaktadır” (Acar vd., 2011: 412).

Özsoy ve arkadaşlarına göre, zihinsel engelli çocukların içinde buldukları durumu toplumsal, yasal, ekonomik ve psikolojik yönden ele aldığımızda, bu öğrencilerimizin eğitimden ayrı düşünülmemeyeceği görülecektir. Zihinsel engellilerin eğitim gereksinimleri onların bazı özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Zihinsel

engelliler homojen bir grup olmadığından, çeşitli özelliklere bağlı olarak kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların onların toplum yaşamına hazırlanmalarında gerekli olan birçok beceriyi öğrenmede başkalarının yardımına daha fazla ihtiyaç duymalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle zihinsel engelli bireylerin değişik ortamlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için ciddi olarak hazırlanmaları gerekmektedir. Dolayısıyla zihinsel engellilerin eğitiminde en üst amaç, onların bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek olmalıdır (1998: 38).

Eliason ve Jenkins'e göre, özel eğitimde sanat eğitimi uygun şekilde hazırlandığında çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyel olmaktadır. Duygularını dille ve programdaki diğer etkinliklerle ifade edemeyen çocuklar, sanat etkinlikleri ile kendilerini ifade etme imkânı oluşturarak doyuma ulaşmaktadır" (1994: 289). Görsel sanatlar eğitiminin bireye özgür hareket etme imkân vermesi, özgüven duygusunu geliştirmesi ve yaratıcılığa olan katkılarından ötürü, bireyin farklı yaşam alanlarında da bağımsızlık becerisinin gelişmesine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Şahin'in (2015) işaret ettiği üzere, sanat eğitimi derslerinde yapılan uygulamalarda, farklı boya ve malzemelerin kullanılması, bireyin elini boyaya sürmesi, çamurla oynaması, kile şekil vermesi, taşa, kuma, kumaşa, tahtaya dokunması bu bireylerin dokunma duygusunun da gelişmesine katkı sağlayacaktır. Böylece öğrenci, farklı maddelerin ayrı dokulara sahip olduğunu dokunarak, hissederek daha iyi öğrenebilecektir.

2.3.6. Zihinsel Engellilerde Beceri Eğitimi

Beceri Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre; 1. *isim* Elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet / 2. Kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet manasına gelmektedir. "Zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri de beceri öğretim yöntemleridir. Beceri, bireyin sahip olduğu yeterliliklerine dayalı olarak yapabileceği tahmin edilen veya yaptığı etkinlikler olarak tanımlanmaktadır.

Zihinsel engelli çocukların eğitimi için kazandırılmak istenen beceriler öncelikle analiz edilmektedir. Beceri analizi; bir becerinin tamamlanabilmesi için gereken her bir beceri basamağının sıralı olarak belirlenmesidir. Beceri analizi, çocukların performansını belirlemek, öğretim yapmak için yapıldığı gibi, öğretim sonunda değerlendirme amacıyla da kullanılabilir (Gürsel, 2004). Beceri analizi de kendi içinde çeşitli gruplara ayrılmaktadır; Yapılış sırasına göre beceri analizi; (a) İleriye zincirleme, (b) Geriye zincirleme, (c) Tüm basamakların öğretimi olmak üzere üç öğretim biçiminde gerçekleştirilir.

(a) İleri Zincirleme Yöntemi: İleri zincirleme yöntemine göre öğretim yapabilmek için çocuğun performansının alımından önce hazırlanan beceri analizinde beceri, ilk yapılandan son yapılanına doğru düzenlenir. Öğretim yapılırken ilk işlem basamağı (birinci temel beceri) üzerinde durulup diğer işlem basamaklarının (diğer temel becerilerin) öğretimi yapılmaz. Çocuk, ilk işlem basamağını bağımsız olarak gerçekleştirdikten sonra ikinci işlem basamağına geçilir. Genellikle iş eğitimiyle ilgili becerilerin öğretiminde ileri zincirleme yöntemi kullanılmaktadır.

(b) Tüm Beceri Yöntemi: Tüm beceri yönteminde çalışılacak becerinin analizi, ileri zincirlemeye göre yapılmaktadır. Bu yöntemin uygulanması sırasında becerinin bütün işlem basamakları için öğretim yapılır. Her öğretim oturumunda beceri basamaklarındaki ipuçları yavaş yavaş çekilerek becerinin tümü gerçekleştirilmeye çalışılır.

(c) Tersine Zincirleme Yöntemi: Tersine zincirleme beceri analizinde beceriler son yapılandan ilk yapılanına doğru düzenlenerek oluşturulmaktadır. Öğretim yapılırken son işlem basamağı üzerinde durulur; diğer işlem basamaklarının öğretimi yapılmaz. Çocuk, son işlem basamağını bağımsız olarak gerçekleştirdiğinde sondan bir önceki işlem basamağının öğretimine geçilir. Her oturumda bireyin bağımsız gerçekleştirdiği basamakları da yaparak beceriyi tamamlaması istenir. Tersine zincirleme yöntemi özellikle giyinme becerilerinde ve bazı mesleki becerilerde uygulanmaktadır. Bunun nedeni; bireyin başlangıçta gerçekleştirmesi beklenen becerinin oldukça az sayıda işlem basamağını içermesi, kolaylıkla başarıya

ulaşmasının mümkün olması ve diğer basamakların öğretimi yapılırken bağımsızlığa ulaştığı işlem basamaklarını da tekrarlamasıdır” (Acar vd., 2011: 171-172).

Zihinsel yetersizliği olan bireyler için görsel sanat çalışmaları duygusal yönden rahatlık verici ve farklı el becerileri kazandıran uygulamalardır. Zihinsel yetersizliği olsun olmasın tüm çocuklar duygularını, düşüncelerini ve olaylar karşısındaki tepkilerini sanat uygulamaları ile ifade etmeyi, konuşarak ifade etmeye göre daha kolay uygulamaya koyabilirler.

Paksoy’a göre (2003), resim-iş çalışmaları; el, bilek ve parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesinde ve el göz koordinasyonunun geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Bu ders ile ilgili etkinliklerde, kaba hareketler (kâğıt koparma vb.) den daha ince hareketlere (kâğıdı çizgiden kesme vb.) doğru bir yol izlenmelidir.

2.4. Eğitimde Program Geliştirme

Demirel’e göre, program geliştirmeyi “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlamak mümkündür (2012: 5). Bir diğer tanıma göre ise program geliştirme; programın kapsadığı amaçların sağlıklı ve etkin bir şekilde saptanması ve gerçekleşmesi için faydalanılan esasları, prensipleri (teori) ve faaliyetleri (uygulama) operasyonel anlamda ele alan bir çalışmadır (Varış, 1988: 21). Ertürk ise program geliştirme ile uğraşacak eğitimcilerin cevaplandıracakları sorulara şöyle işaret etmiştir: (1)Eğitim hedefleri neler olmalı, yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır? (2)Kendilerinde bu davranışların gelişmesi için öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani hangi eğitim durumlarında bulunmalıdırlar? (3)Bu durumlar nasıl örgütlenirse istendik öğrenci davranışlarını geliştirme bakımından en verimli olur? (4)İstendik davranışların isabetlilik durumlarında (istendik davranışları geliştirme yönünden) etkililik derecesi nedir? (5)4.Sorunun cevapları ışığında mevcut yetişekte ne gibi değişiklikler gereklidir? (2013; 14). Bir program geliştirme

sürecinde izlenmesi gereken işlem basamakları ve yaklaşık olarak ayrılacak süreleri, aşağıdaki tabloda (Bknz Tablo 5) gösterilmiştir.

Aylar	MART				NİSAN				MAYIS				
	Haftalar	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
İşlem- Basamakları													
Planlama													
İhtiyaç Analizi													
Hedef Yazımı													
Davranış Yazımı													
İçerik Analizi													
Belirtke Tablosu													
Eğitim Durumu													
Düzyer Belirleme Testi													
İzleme Testleri													
Uygulama Kılavuzu													
Raporlaştırma													

Tablo 5. İşlem-Zaman Çizelgesi (Demirel, 2011: 71)

Eğitim programı tasarımı, oluşturulacak olan programın hangi öğelerden oluşacağını belirlediği ve ortaya çıkarıldığı bir süreçtir. Eğitim programı tasarımı süreci programın nasıl olacağını tasarlamakla başlar. Program geliştirme alanındaki uzman kişi program geliştirme çalışmasına başlamadan önce tasarlayacağı programın tasarımını belirlemelidir. Demirel'in de işaret ettiği üzere, program tasarımı yapılırken program geliştirme grubu ve görevli uzmanların felsefi görüşleri ile toplumun başat felsefi görüşleri hedeflerin seçiminde etkili olmaktadır. Bu felsefi görüş aynı zamanda içerik seçiminde, öğrenme öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde ve geliştirilen programın başarısının nasıl değerlendirileceği konusundaki yargılara rehberlik etmede de etkili olmaktadır (2011: 47-48).

Eğitim programı tasarımı geliştirmede üç temel yaklaşım mevcuttur. Bunlar:

Konu Merkezli Program Tasarımı: “Programın her bir ögesi bir bütün olarak algılanmaktadır” (Demirel, 2011: 48). Konu merkezli program tasarımı kendi içerisinde dört ana şekilde görülür. Bunlar; Konu Tasarımı, Disiplin Tasarımı, Geniş Alanlı Tasarım, Süreç Tasarımı’dır.

Öğrenen Merkezli Tasarımlar: Sünbül’e göre bu program yaklaşımı naturalist ve progresivist eğitim anlayışlarının etkisi ile gelişmiştir. Çocuktan hareket akımı savunucularının üzerinde hem fikir oldukları konular, çocuğun bireysel varlığı vurgusu ve çocuğun kabiliyetlerinin ortaya çıkmasında özgür ortamın hazırlanması yoluyla eğitimin gerçeleştirilmesidir” (2014: 53).

Sorun Merkezli Tasarımlar: “Bu program deseninde yaklaşım, zorunlu sosyal ihtiyaçlara programın merkezinde yer vermek şeklinde belirlenmektedir. Eğitimin amacı sosyal sorumluluğun ya da toplumun sosyal yeniden yapılanmasının önemini vurgulamaktır. Bu anlayışta okul zorunlu olarak çevreyle demokratik ve sosyal ilişkiler kurar. Öğretmenler zihinsel dönüşümler üzerinde durarak farklı fikirlerin ve sosyal yapıların bir arada olabileceği bir program ve sınıf ortamı oluşturur” (Sünbül, 2014: 55). Bu yaklaşım, araştırma ve problem çözüme konularına odaklanır.

Demirel’in de işaret ettiği üzere; sonuç olarak, program tasarımı düzenlemek program öğelerini bir araya getirmenin ötesinde bir çalışmadır. Tasarım öğrenciye istenilen davranış, beceri ve tutumları kazandırmada başarılı olacak bir yapıya sahip olmalıdır.

Eğitim programı geliştirme tasarım modeli seçildikten sonraki basamak ise program geliştirme modeline karar vermektir. Araştırmanın bu kısmında dünyada ve Türkiye’de kullanılan çeşitli eğitim programı geliştirme modellerine değinilecektir. Eğitimde program geliştirme modeli, Sünbül’ün de değindiği üzere bir programı geliştirirken, hangi süreçte hangi işlemlerin yapılacağını gösteren bir akış şemasıdır (2014: 56).

- Taba Modeli: Taba modeli tümevarım yaklaşımını ele alır. Bu model sekiz aşamada program geliştirme çalışmasının yapılmasını işaret eder. Taba modelinin akış şeması aşağıdaki gibidir.

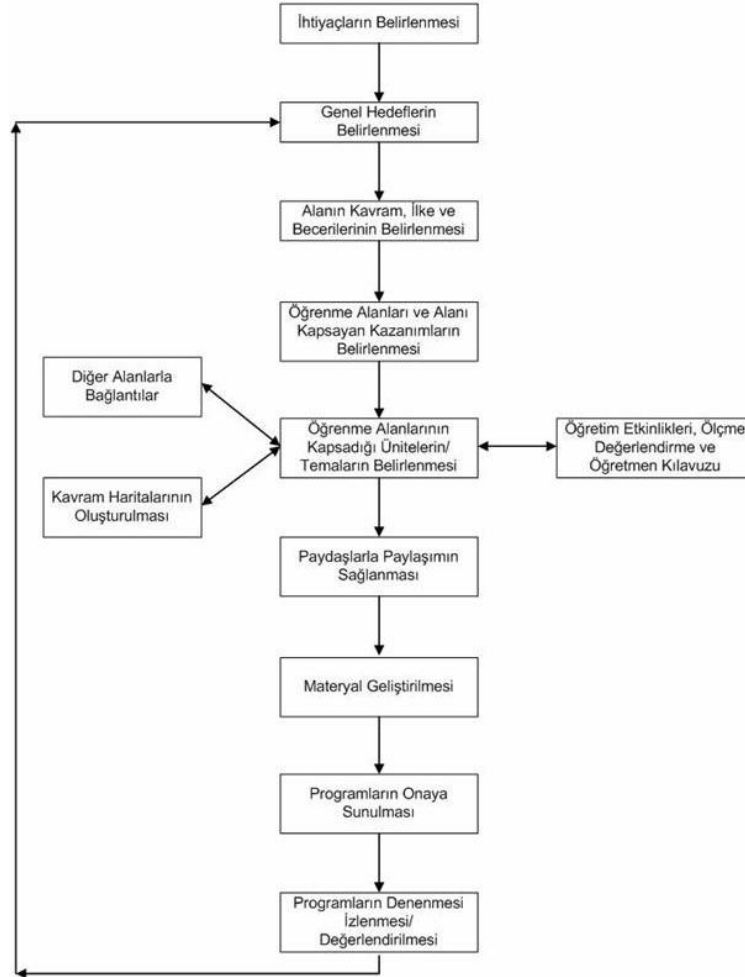
- Tyler Modeli: Tyler modeli ise tümevarım yaklaşımını kullanmaktadır. “Tyler modelinde işlenilmesi gereken sıra, toplum ve konu alanı kaynaklarından elde edilen hedeflerin, felsefe ve psikoloji süzgeçlerinden geçirilip öğretim hedeflerine ulaşması ile başlar. Daha sonra buna dayalı öğrenme yaşantılarının seçimi, örgütlenmesi, yönetilmesi ile devam eder ve değerlendirilmesi ile sonlanır” (Sünbül, 2014: 56).

- Taba-Tyler Modeli: Bu model “Taba ve Tyler modellerinin ortak yönlerini ele alarak geliştirilen ve rasyonel planlama olarak da bilinen diğer bir model yaklaşımı...”dır (Demirel, 2011: 55). Taba-Tyler modelinin akış şeması aşağıdaki gibidir.

Yukarıda belirtilen bu üç ana modelin yanı sıra Avrupa’da yaygın olarak kullanılan program modelleri de bulunmaktadır. Bunlar; Rasyonel Planlama Modeli, Yenilikçi (Durumsal) Model, Süreç Yaklaşımı’dır.

Türkiye’de ise, 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeni öğretim programı ile geliştirilen yeni program geliştirme modeli dikkati çekmektedir. “İlköğretim için hazırlanan 2004 öğretim programları incelendiğinde, yeni program anlayışının aşağıdaki gibi dile getirildiği görülmektedir: *Günümüzde hızla gelişen bilim ve teknoloji, eğitimin her alanını etkilemekte ve özellikle eğitim yaklaşımlarında köklü değişimleri zorunlu kılmaktadır. Geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kaldığı, içinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında, çoklu zeka ve yapılandırıcı eğitim yaklaşımları n plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlarla eğitim sürecinde, öğretmen merkezli anlayışla öğrencinin davranışını değiştirmek yerine; öğrenci merkezli anlayışla öğrencinin zihinsel becerilerini geliştirmeye ve bilgiyi yapılandırmaya ağırlık verilmektedir*” (Demirel, 2011:61). Milli Eğitim Bakanlığı’nın Ağustos 2004 – 2563 sayılı Tebliğler dergisinde yer alan

yeni program geliştirme modelinin akış şemasına aşağıda (Bknz. Şekil 3) yer verilmiştir.

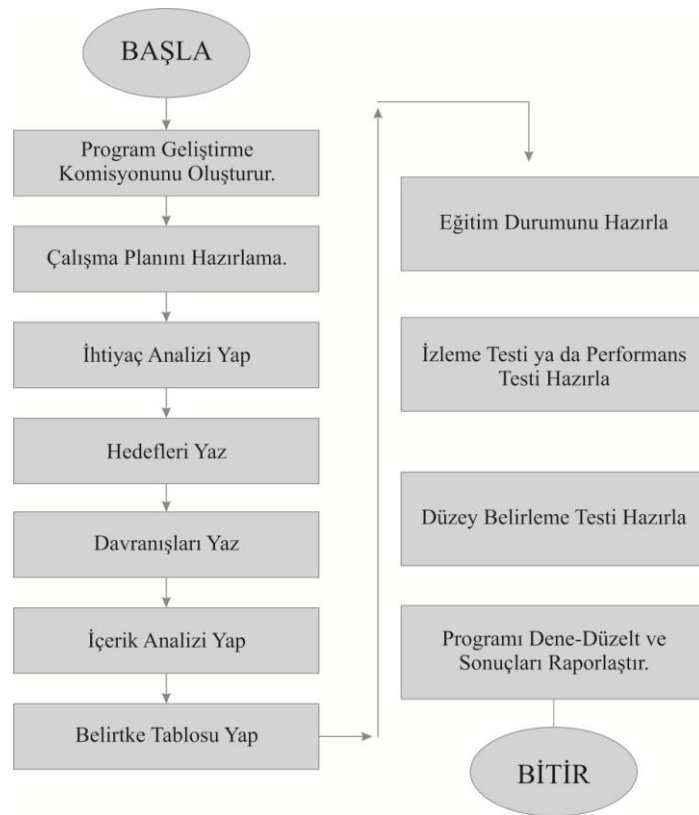
Şekil 3. M.E.B. Yeni Program Geliştirme Modeli

Program geliştirmenin dört temel ögesi vardır. Bunlar; hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme-değerlendirmedir. Demirel'e göre, hedef kavramı içinde öğrenene kazandırılacak istendik davranışlar da yer almaktadır. İçerik ögesi ile eğitim programında hedeflere uygun düşecek konular bütünü düşünülmektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde ise, hedeflere ulaşmak için hangi öğrenme-öğretme modelleri, stratejileri, yöntem ve tekniklerin seçileceği belirtilmektedir. Ölçme-değerlendirme ögesinde hedef-davranışların ayrı ayrı test edilip, istendik davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü vurgulanmaktadır (2011: 5).

“Program geliştirme çalışma gruplarının oluşumunda programın felsefi ve politik temelini oluşturacak bir karar organının bulunması ve bu grubun programın genel stratejisini belirlemesi beklenebilir. Diğer bir çalışma grubu program geliştirme çalışmalarını yürütecek kişilerden oluşmalıdır. Bu grup, programın hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi çalışmalarında sürekli görev yapan çalışma grubu olmalıdır. Üçüncü grup ise, bu çalışma grubuna ihtiyaç duyulduğunda zaman zaman danışman olarak çağrılacak uzmanlardan oluşmalıdır.

Bu belirlemeler ışığı altında çalışma gruplarını üç grupta toplayabiliriz. Bunlar; 1.Grup: Program karar ve koordinasyon grubu, 2.Grup: Program çalışma grubu, 3.Grup: Program danışma üyeleri” (Demirel, 2012: 63).

“Program geliştirme çalışmalarını planlamada kullanılan akış şeması (flow chart) yaklaşımı kullanılabilir. İşlem-zaman çizelgesindeki işlemleri bir akış şemasında göstermek olasıdır ...” (Demirel, 2011: 73). Akış şeması örnek olarak aşağıda gösterilmiştir (Bknz Şekil 4).

Şekil 4. Program Geliştirme Akış Şeması

Yukarıdaki akış şemasında da (Bknz. Şekil 4) belirtildiği üzere, program geliştirme çalışması komisyonların oluşturulması ile başlar, ikinci aşamada çalışma planı hazırlanır, sonraki aşamada ise ihtiyaç analizi ve değerlendirilmesi yapılarak devam edilir. Dördüncü aşamada hedeflerin oluşturulması ve yazılması yer almaktadır. Hedeflere uyumlu davranışlar bir sonraki basamakta oluşturulur. Hedefler ve davranışların uygunluğu açısından içeriğin analizi yapılır. İçerik analizi verileri ile belirtke tabloları oluşturulur. Daha sonraki basamaklarda ise, eğitim durumlarına yer verilir, izleme/düzyer belirleme testleri hazırlanıp uygulanır. En son basamakta ise, program denenir, gerekli düzenlemeler yapılır ve sonuçlar raporlaştırılır. Araştırmanın bu kısmında eğitim programı geliştirme basamakları işlem sırası ile incelenecektir.

2.4.1. İhtiyaç

İhtiyaç TDK'da yer verilen kelime anlamına göre *isim: Gereksinim* demektir. Demirel'e göre ise eğitimde ihtiyaç, savunmaya değer bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli ve yararlı olan husus ya da güçlü istek anlamına gelir (2011: 78). Kaufman ve English (1979) ihtiyaç değerlendirmesini, problemin belirlenmesi ve daha sonra uygun bir müdahalenin seçilmesi için bir araç olarak tanımlar (Akt: Akkoyunlu vd., 2008: 28).

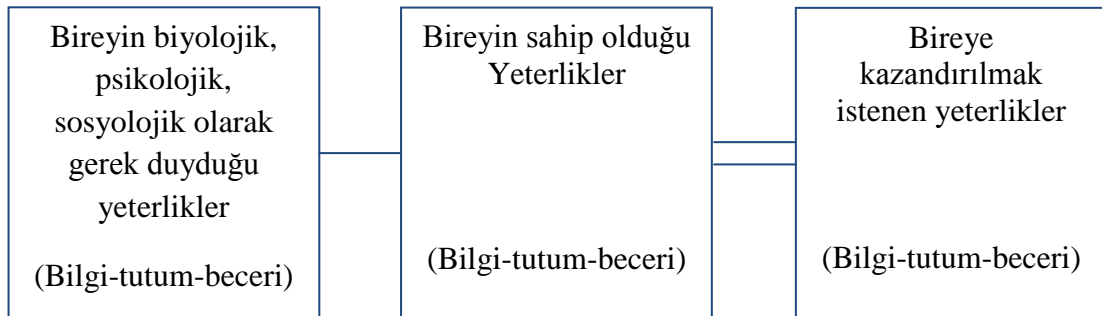
İhtiyaç belirleme, eğitimde program geliştirme sürecinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Öğretim programı tasarım uzman(lar)ı var olan problemi uygun şekilde belirleyemez, analiz edemez ve betimleyemez ise; sonuçta geliştirilen program istenilen hedef ve değişiklikleri gerçekleştirilemez. Demirel'in de işaret ettiği üzere, ihtiyaç değerlendirmesi planlamaya yardımcı olması açısından çok önemlidir. İhtiyaçlara ilişkin bilgi toplamak için düzenlenen etkinliklerin sonucunda, kurum ve kuruluşlar;

- Toplumun ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların boyutlarını saptar,
- Mevcut programları sistemli bir şekilde değerlendirir,

-Toplumun ihtiyaçları ışığında halka sağlıklı hizmet götürmede doğabilecek yeni ihtiyaçları planlar (Demirel, 2011: 81).

İhtiyaç analizinde kullanılan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar; Betimsel Yaklaşım, Analitik Yaklaşım, Demokratik Yaklaşım ve Farklar Yaklaşımı'dır.

Farklar Yaklaşımı: "Bu yaklaşım gözlenenle beklenen başarı düzeyleri arasındaki farkı ortaya çıkarır. Bu yaklaşıma göre ihtiyaç; beklenen beceri düzeyi ile gerçek/varolan beceriler arasında farkla ortaya çıkar. Bu farkın boyutu mevcut bir problemin varlığını ya da yokluğunu da ortaya koymaya yarar" (Demirel, 2011: 78). Bu tanım aşağıdaki şema ile daha iyi açıklanabilir. (Bknz. şekil 5)

şekil 5. Farklar Yaklaşımı (Demirel, 2011: 78)

İhtiyaç değerlendirme başlı başına bir süreçtir. Akkoyunlu'nun da belirttiği üzere, bir iş yapabilmemiz için, öncelikle ihtiyaçlarımızın olması gerekir. İhtiyaç belirleme ve analiz süreci sırasında aslında bir değerlendirme ve karar verme sürecidir. Bu nedenle de, bazı veriler toplamayı gerektirir (Akkoyunlu vd., 2008: 29-32). Demirel'e göre İhtiyaç değerlendirmesi süreci beş aşamada ele alındığında şu şekilde sıralanır.

- a. Hazırlık: İhtiyaç değerlendirmesi yapmak için hazırlanmak.
- b. Bilgi Toplama: İhtiyaç değerlendirmesi için bilgi toplamak.

- c. Bilgilerin Analizi: İhtiyaç değerlendirmesi için toplanan bilgileri ayrıştırmak.
- d. Bilgilerin Rapor Edilmesi: İhtiyaç değerlendirmesi için ayrıştırılan bilgileri rapor etmek.
- e. Bilgilerin Kullanımı: Bilgilerden yararlanmak (Demirel, 2011: 81-82).

İhtiyaç analizi yapmak için birçok teknik mevcuttur. Analiz sırasında bu tekniklerden bir ya da birkaçından yararlanmak mümkündür. İhtiyaç Belirleme Değerlendirme Teknikleri: Progel - Dacum Tekniği, Gözlem, Meslek Analizi, Ölçme Araçları – Testler, Görüşme – Grup Toplantıları, Kaynak Tarama, Anket Geliştirme – Delphi Tekniği’dir.

2.4.2. Hedef

Bloom hedefi, eğitim sürecinin etkisiyle öğrencilerin hangi yönlerde değişmelerini beklediğimizin açık ifadeleridir olarak tanımlar (1956: 26). Airasian ve arkadaşlarına göre ise hedefler, hayatta dikkatimizi ve çabalarımızı yönlendirmemizi sağlar; bize neyi başarmak istediğimizi gösterir (2014: 5).

“Hedefler, öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. Diğer bir anlatımla yetiştirilecek insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istendik özelliklerdir. Bu özellikler; bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar... vb. olabilir” (Demirel, 2012: 95). Ertürk’e göre ise ... planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan, davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye uygun olan bir özelliktir (1972: 24-25). Sünbül ise hedefi, dersi alan öğrenciye kazandırılmak istenen yeni davranışlar ya da öğrencinin önceki davranışlarında oluşturulmak istenen değişiklik olarak tanımlamıştır (2014: 63).

Variş’a göre (1994), eğitimde hedefler üç düzeyde belirtilmektedir. Ülkenin felsefesini yansıtan ve oldukça genel olarak belirtilen uzak hedef, uzak hedefin yorumu aynı zamanda da okulun işgörüsünü yansıtan genel hedef, öğrenciye

kazandırılması uygun görülen özellikler ve bir disiplin ya da bir çalışma alanı için hazırlanmış olan hedefler de özel hedefler olarak tanımlanır (Akt: Demirel, 2012: 95-96).

Hedefleri sınıflandırılması üç aşamada yapılmaktadır.

Bilişsel Alan (Cognitive Domain): “zihinsel öğrenmelerin çoğunlukta olduğu ve zihinsel yetilerin geliştirildiği alandır. Bu alanın alt basamakları bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmedir” (Demirel, 2012: 96).

- Duyuşsal Alan (Affective Domain): “sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi duygusal yönlerin baskın olduğu alandır. Bu alanda bireyin özellikleri ön plandadır” (Demirel, 2012: 96). Karthwohl’a (1964) göre duyuşsal alan; alma, tepkide bulunma, değer verme ve kişilik haline getirme basamaklarından oluşmaktadır”

- Devinişsel Alan (Psychomotor Domain): “zihin ve kas koordinasyonunu gerektiren becerilerin baskın olduğu alandır. Bu alanda beceriler ön plandadır” (Demirel, 2012: 96). Grobman’a (1970) göre devinişsel alanın alt basamakları; algılama, kurulma, kılavuzla yapma, mekanikleşme, beceri haline getirme, uyum (duruma uydurma) ve yaratmadır.

Hedeflerin davranışa dönüştürülmesi basamağında ise “hedefin planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan davranış ya da davranış cinsinden olarak ifade edilmeye uygun olan özellikler olarak tanımlandığı” (Demirel, 2012: 100) unutulmamalıdır. Sönmez, davranış yazımında dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralamıştır:

- Yazılan her davranış, hangi hedefle ilgiliyse, o hedeflerin niteliklerine uygun olmalıdır.

- Davranış ifadelerinin sonunda “yazma, söyleme, eşleştirme, seçip işaretleme, çizme, toplama, çıkarma, gösterme” gibi fiilimsiler bulunur.

- Bir davranış ifadesi açık seçik ve yalın olmalıdır.

- Davranış ifadelerin kapsamlı aynı zamanda sınırlı olmalıdır.
- Davranışlar kolaydan zora, basitten karmaşığa ve somuttan soyuta doğru sıralanmalıdır.
- Aşamalı ilişki gösteren konularda davranışlar bir birlerinin önkoşulu olma durumuna göre sıralanmalıdır.
- Davranışlar öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- Davranışlar öğretmenin yapacaklarını değil öğrencinin yapacaklarını ifade etmelidir.
- Her davranış cümlesi bir özelliği içermelidir (1986: 38-96).

Program geliştirme çalışması yapılırken hedef ve davranışların yazımında farklı yaklaşımlardan yararlanılmaktadır. Bunlar;

1.Aşamalı Hedef Yazma Yaklaşımı: Bloom'un aşamalı sınıflama yaklaşımı esas alınarak hedef yazmada kullanılan yaklaşımdır (Bknz. Ek-1).

2.Yeterliğe Dayalı Amaç Yazma Yaklaşımı: Doğan'a göre yeterliğe dayalı amaç yazma yaklaşımı programın sonunda öğrencilerin hangi standartta ne yapabileceklerini belirtir. Yeterliğe dayalı amaçlar dört öğeden meydana gelir. Bunlar öğrenci, davranış (işlem), koşullar (verilenler) ve standarttır (1997: 256-251).

3.Modüler Amaç Yazma Yaklaşımı: Demirel'e göre modüler yaklaşım, aşamalılık özelliği göstermeyen, bağımsız üniteler ya da modüller için kullanılır (2012: 107).

2.4.3. İçerik

“Programın içerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için “Ne Öğretelim?” sorusuna yanıt aramaktadır. Bu bağlamda, programın içerik boyutu ile öğretilecek konuların düzenlenmesi söz konusudur” (Demirel, 2012: 122). Özyürek

ise, eğitim programının ikinci ana ögesi, amaçlarda betimlenen davranışların öğrencide gerçekleşmesi yaşantılarla mümkün olduğunu belirtmiştir. Buda içeriktir. Eğitim programıyla ilgili olarak “ne” sorusunu yanıtlar (2012: 16).

Variş’a göre, bir örgün eğitim programına, insanoğlunun, tarihin karanlıklarından bu yana geliştirdiği muhtevanın tümünü yerleştirmek olanağı yoktur. Bu sebeple, programla ilgilenenlerin, muhteva seçimine ilişkin kriterlere göre hareket etmeleri gerekir. Bu ölçüleri, ilgili literatürün taranması sonucu şöyle ortaya koymak mümkün olmuştur:

i) Toplumsal fayda: Çocuklarımız ve gençlerimiz memleketimizin kalkınmasına katkıda bulunacak bir şekilde yetişebilmek için ne öğrenmelidir? Modern dünyanın koşullarına, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak ve bu düzeye uyum sağlamak için nelerle donatılmaları gerekmektedir? Programlarda yer alacak muhtevanın milli yönü ve milletlerarası yönü ne olmalıdır?

ii) Bireysel fayda: Okulun uyguladığı muhteva ve faaliyetler, bireylere, onların gelişme ve öğrenmesine yardımcı olmakta mıdır? Bütün bireylerin öğrenmeleri gereken muhteva nedir?

Bazı çocukların öğrenmeleri gereken “mesleğe yöneltici” muhteva nedir? Muhteva bireylerin düşün ve davranışlarını, çalışma yöntemlerini etkilemekte midir?

iii) Öğrenme ve Öğretim: Muhteva, sınıfta öğretilirken öğrenciler için bir anlam ifade etmekte midir? İlgi ve ihtiyaç ilkelerine uymakta mıdır? Muhtevanın geçerliğini göz önünde tutması gereken eğitim mütehassısları, program geliştirmede, bilim adamları, konu uzmanları, öğretmenler ve öğrencilerle işbirliği yapılmalıdır.

iv) Bilgi strüktüründe muhtevanın işgal ettiği yer: Çağların tecrübesi, disiplinlerin geçerliği için bir kontrol mekanizması teşkil etmiştir. Yerleşmiş disiplinlerin bütün öğrenci tarafından hangi ölçüde öğrenileceği ise program geliştirmede göz önünde bulundurulması gereken bir sorundur (1988: 156-157).

Demirel, eğitimde içerik seçimine, günümüz dünyasında yaşanan iki baskın özellik etkide bulunduğunu vurgulamaktadır. Bunlardan biri, yeni bilgi birikimlerinin

programlara yansıtılmaması, diğeri ise bilim ve teknolojideki hızlı gelişme ve bilgi patlamasıdır. Okullarımız, günlük yaşantıya hizmet etmekte her geçen gün bir adım geride kaldığından birey, okul dışında kendini farklı bir dünyada bulmaktadır (2012: 122). Seçilen içerik uygulanabilir ve işlevsel olmalıdır. “İçerik yani yaşantılar, amaçların gerçekleşmesini sağlayacak nitelik ve nicelikte olmalıdır. İçerik, öğrencinin yapabildiklerine, yani yaşantılarına uygun olduğu kadar, yaşantılarıyla tutarlı olmalıdır. Ayrıca, seçilen içerik, yaşantılar, öğrencinin yararına, yani işlevsel olmalıdır. Yaşantılar, yakın ve uzak çevresinde kullanıp kullanılmayacağına göre seçilmelidir” (Özyürek, 2012: 16). İçerik; hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin kolayca öğrenebilecekleri, uygulayabilecekleri ve günlük yaşamda kullanabilecekleri basit bir yapıda olmalıdır. İçerik kendi içinde ve diğer disiplinler ile de tutarlı olmalıdır. “Bilginin yapısal özellikleri, bireyin gelişim ve olgunlaşma düzeyiyle birlikte ele alındığında içerik seçiminde tutarlılık olacaktır” (Demirel, 2012: 123).

İçerik seçiminde dikkat edilmesi gereken bir takım unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; Geçerlik, Güvenirlik, Bilimsellik, Öğrenci İlgi ve İhtiyaçlarını Karşılama, Faydalılık, Öğrenilebilirlik ve Sosyal Gerçeklerle Tutarlılık’tır. Geçerlik içeriğin amacına hizmet edip etmediğinin derecesidir. Güvenirlik bilgilerin tutarlılığıdır. İçeriğin tüm problemlere cevap aramaya yardımcı olması bilimsellik özelliğidir. İçeriğin öğrenciye faydalı-yararlı olması faydalılık unsurunun özelliğidir. Öğrenilebilirlik içeriğin öğrenci düzeyine uygun olması anlamına gelmektedir ve sosyal gerçeklerle tutarlılık unsuru öğrenciye gerekli olan bilginin verilmesinin işaret etmektedir.

“... içeriğin öğrenme ilkelerine uygun, sistematik bir biçimde ele alınması ve düzenlenmesi, bilgi kategorilerinden yararlanmayı gerekli kılar. Bilginin sistematik hale getirilmesinde belirli ölçütlerin dikkate alınması gerekir. Ölçütler, bireyin gelişim özelliklerinden bilginin yapısına kadar değişik biçimlerde ele alınabilir. Bu, belirlenen amaca göre değişecektir. Amacımız öğrenme ve bilgileri kullanma olduğunda öğrenme açısından en kolay ve en yararlı bilgi, ölçüt olarak ele alınabilir. Her bir disiplin bilgi türlerinden meydana gelir. Bilgi türleri, kendi içlerinde verimli bir etkileşim, halindedir ve bu etkileşim sonunda yeni bilgi türleri meydana

getirebilir. İçerik düzenlenmesinde, geliştirilmek istenen öğrenci özelliğine göre uygun bilgi türlerine yer verilebilir. Ancak, bilgi türlerinin birbirleri arasındaki etkileşim, ayrı bilgi türleriyle ilişki kurmayı gerektirir. Bu özellik bağımlılık ilkesiyle açıklanabilir. **Bağımlılık**, bir bilgi türünün bir diğeriyle bilgi üretme açısından az ya da çok ilişkili olabileceği varsayımını açıklar” (Demirel, 2012: 124).

“İçerik düzenlemesinde temel ilkeler arasında somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, bütünden parçaya ya da parçadan bütüne, günümüzden geçmişe, olaylardan kavrama ve genellemelere, yakın çevreden uzağa doğru yapılan bir sıralama vardır. Bu ilkeler her ders için geçerli olabilir. Ayrıca, içerik, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiye ters düşmemelidir. Bunun yanı sıra içerik, konunun özelliğine göre aşamalı ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralanmalıdır. Her şeyden önemlisi de içerik hedeflerle tutarlı ve öğrenciler için anlamlı olmalıdır. Ancak içerik düzenlemede farklı yaklaşımların ele alındığı görülmektedir.” (Demirel, 2012: 127). Bu yaklaşımlar; Bütünleştirilmiş Programlama Yaklaşımı, Sorgulama Merkezli Programlama Yaklaşımı, Konu Ağı – Proje Merkezli Programlama Yaklaşımı, Çekirdek Programlama Yaklaşımı, Piramitsel Programlama Yaklaşımı, Modüler Programlama Yaklaşımı, Doğrusal Programlama Yaklaşımı ve Sarmal Programlama Yaklaşımıdır.

Sarmal Programlama Yaklaşımı: Bu programlama yaklaşımını Bruner geliştirmiştir. “Her konu kendi içindeki ardışıklığa göre zamana (yıllara) ve sınıflara dağıtılır. Esnek bir yapıya sahip olan bu yaklaşımda içerik doğrusal bir sıra izlemez ve konular gerektiğinde tekrar edilir” (Sünbül, 2014: 78).

2.4.4. Eğitim Durumları

Küçükahmet’e göre, öğretim etkinliklerinin amacına ulaşması bu etkinliklerin planlı hazırlanmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Öğretmenlerin çalışmalarını planlamaları, bu planlama için de özel bir uğraş göstermeleri gerekmektedir. Öğretmenler eğitim-öğretim çalışmalarında (en genelden en ayrıntıya doğru) şu planları hazırlamak durumundadır: a) Yıllık Plan, b) Ünite Planı, c) Günlük Plan, c1)

Ders Planı, c2) Gezi-gözlem Planı, c3) Deney Planı. Öğretmenlerin bu planları yapmaları çalışmalarını sistematik bir biçimde yürütmeleri için gereklidir ve öğretmenler bunları yazılı yapmak zorundadırlar (2003: 130). Demirel ise eğitim durumlarını, program geliştirme çalışmalarının süreç boyutunu oluşturduğunu ve öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi aşaması olduğuna işaret etmiştir (2012: 135). Sünbül ise eğitim durumlarını, hedeflere ulaşmayı sağlayıcı, konu içeriği, ders araç-gereçleri ile yöntem ve teknikleri kapsayan bir unsur olduğunu vurgulamıştır (2014: 83).

“Öğrenme yaşantıları, eğitim durumlarının öğrenci açısından düzenlenmesi, kazandırılması planlanan öğrenme yaşantılarının bir düzeneğe göre sıralanmasıdır (Demirel, 2012: 135). Bu sıralama aşağıdaki şekildedir:

- a. *Giriş ya da Hazırlık Etkinlikleri:* “... birey hedeften haberdar edilmelidir. Daha sonra bu hedeflere ulaşabilmek için nasıl bir bilgi içeriğine gereksinimi olduğu belirtilmelidir. Hedef-içerik ilişkisini kurabilen birey o ders ya da ünite ile ilgili bilgileri almaya hazır hale gelmiş demektir” (Demirel, 2012: 136).
- b. *Gelişme Etkinlikleri:* Konu (ders) işlenirken yapılması düşünülen-planlanan etkinlikler bütünü.
- c. *Sonuç Etkinlikleri:* Konu işlendikten sonra yapılması düşünülen-planlanan etkinlikler. Bunlar daha çok tartışma, özet çıkarma, gözlem vb gibi bilinenden bilinmeyene hareket etmeyi sağlayan etkinlikler olabilir.

Demirel’in de işaret ettiği üzere, öğrenmenin hangi koşullarda ve durumlarda oluştuğunu açıklamaya çalışan öğrenme psikologları, araştırmaları sonucunda öğrenme kuramları geliştirirken bu kuramlara bağlı olarak ortaya koydukları öğrenme-öğretme modelleri ile de eğitime (özellikle öğrenme-öğretme ortamına) büyük katkı sağlamışlardır (2012: 141). Öğrenme modelleri şu şekilde sıralanabilir: Okulda Öğrenme Modeli, Buluş Yoluyla Öğrenme Modeli, Temel Öğretme Modeli, Programlı Öğrenme, Bireyselleştirilmiş Öğretim Sistemi (Keller Planı), Gagne’nin Öğrenme Modeli, Anlamlı Öğrenme, Tam Öğrenme Modeli.

Tam Öğrenme Modeli, bu öğretim stratejisi Bloom tarafından Carroll'un okulda öğrenme modelinden ilham alınarak geliştirilmiştir. "Bloom'a göre tam öğrenme modeli, sınıf öğretiminde uygun koşullar sağlandığında, okulların öğretme amacını edindikleri tüm yeni davranışları öğrencilerin büyük bir kısmının öğrenebileceği anlayışı üzerine kurulmuştur. Ek zaman ve öğrenme olanakları sağlandığında, hemen hemen tüm öğrenciler okullarda öğretilmek istenen tüm yeni davranışları öğrenebilirler. Tam öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrenmeye etki eden değişkenlerin kontrol edilmesi gereği üzerinde durmaktadır. Başarı öğrencilerin yetenek düzeylerine değil, öğretimin niteliğine ve öğrencilere yeteri kadar zaman tanınmasına bağlıdır. Öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıklardan, büyük ölçüde hatalarla yüklü olan okul öğretim sistemi sorumludur" (Koçak vd., 2011: 331).

Ertürk öğretme durumunu, belli bir zaman süresi içinde bireyi etkileme gücünde olan dış şartlar, aynı zamanda birey ile çevresi arasındaki etkileşim (veya tepkileşim) tümgesinin çevre açısından görünüşü olarak tanımlamıştır (1998: 84-85). Eğitim durumlarının sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür; *Hedefe Görelik*, *Ekonomiklik* ve *Öğrenene (Öğrenciye) Görelik*.

-Öğrenene (Öğrenciye) Görelik."Belirlenen davranışları kazandırmak için düzenlenen eğitim durumları öğrencinin ihtiyaçlarını giderici olmalı yani onu tatmin etmelidir. Öğrenen geçirdiği eğitimsel yaşantıdan haz duymalıdır. Ayrıca öğretme faaliyetleri öğrenenin öğrenme gücünü aşmamalı, hazırbulunuşluk (bilgi, zeka, yetenek, ilgi, alışkanlık, tutum, değer) düzeyine, yani öğrenenin düzeyine uygun olmalıdır" (Demirel, 2012: 147).

Eğitim-Öğretim durumlarını düzenlemede en önemli özelliklerden biri de öğretim stratejileridir, teknik ve yöntemleridir. Öğretim süreci açısından strateji; "... belirlenen öğrenme kazanımlarına ulaşabilmek için 'izlenen yol' olarak tanımlanmaktadır. Sönmez ise stratejiyi; bir amacı gerçekleştirmek için işe koşulan yöntem, teknik ve taktiklerin tutarlı ve dirik bir örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Öğretim stratejisi oldukça genel bir bakış açısı olarak öğretim ortamı için etkinliklerin belirlenmesinden değerlendirilmesine kadar olan sürece yön verir.

Başka bir anlatımla öğretim stratejisi; öğretim süreçlerinde öğretmenin ve öğrenenin rolünü tanımlayan genel bir yoldur” (Akt: Koçak vd., 2011: 285).

Genel olarak öğretme stratejileri şu şekilde sıralanabilir: Sunuş Yoluyla Öğretme Stratejisi, Buluş Yoluyla Öğretme Stratejisi, Araştırma Yoluyla Öğretme Stratejisi.

Demirel’e göre, eğitim durumlarının düzenlenmesi, binlerce araç-gereç ve onlarca yöntem ve tekniğin değişik biçimlerde bileşenlerine göre yapılabilir. Bununla birlikte öğretim stratejilerinin genel olarak belirlenmesi; kullanılacak araç gereçlere, yöntem ve tekniklere belirli bir oranda işaret edebilir ve belirli öğrenme ve öğretme durumları için daha uygun seçimler oluşturulabilir” (Demirel, 2012: 148). Aşağıdaki tabloda; hedef, strateji, yöntem ve tekniklere ait ilişki çizelgesi verilmektedir.

Küçükahmet’in de işaret ettiği üzere, hiçbir ders için hiçbir yöntem sihirli bir değnek değildir. Şu derste şu, bu derste bu yöntem kullanılmalıdır, denilemez. Öğretmen kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla sınıfına en uygun genel yöntemleri seçecek ve yine sınıftan aldığı sinyallerle değişikliklere gidecektir. Öğretmenin yöntem seçimini etkileyecek pek çok faktör vardır. Bunların en belli başlıları şunlardır: Öğretmenin Yönteme Yatkınlığı, Zaman ve Fiziksel İmkânlar, Maliyet, Öğrenci Grubunun Büyüklüğü, Konunun Özelliği, Öğretim Sonucunda Öğrencide Geliştirilmek İstenen Nitelikler (2003: 52).

Bilen’e göre (1993), eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve eğitim durumlarının düzenlenmesi sürecinde yöntemler önemli bir yer tutmaktadır. Diğer öğelerle birlikte bir anlam taşır hale gelir. Ulaşılmak istenilen hedefler bilinmiyorsa, bu hedefe ulaşmak için kullanılacak yöntemi de seçilemeyecektir. Öğrenme-öğretim süreçlerinde kullanılacak bazı genel yöntemler şunlardır; Anlatma Yöntemi, Tartışma Yöntemi, Örnek Olay Yöntemi, Gösterip-Yaptırma Yöntemi, Problem Çözme Yöntemi, Bireysel Çalışma Yöntemi.

Eğitim durumlarının değişkenleri; pekiştireç, ipucu, dönüt, düzeltme ve öğrenci katılımı öğretim hizmetinin niteliğini arttırmada önemli bir yere sahiptir. Pekiştireç Demirel’e göre, bir davranışın olma sıklığını arttıran uyarıcılardır (2012:

151). “Özel olarak düzenlenmiş öğretim ‘pekiştireçlerin sıkça’ kullanılmasını, çocuğun uygun cevapları verdiğiğinde ödüllendirilmesini ve böylece çocuğun o davranışı tekrarlama olasılığını artırmayı içerir” (Howard vd., 2011: 468).

“Sınama durumları, öğrencide gözlemlemeye karar verdiğimiz istendik davranışların kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işidir” (Demirel, 2012: 152). Program geliştirme sürecinde oluşturulan yeni program ile öğrencinin hedeflere ve istendik davranışlara ulaşip ulaşmadığına bakarak sınama durumları düzenlenebilir. Demirel’in de belirttiği üzere, bu amaçla her davranışı yoklayan bir ölçme aracı ya da test maddesi ile davranışın öğrenilip öğrenilmediğini ortaya çıkarmak olası görülmektedir (2012: 152).

Sınama durumları düzenlenirken dikkat edilmesi gereken hususların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

1. Sınama durumunun hangi amaçla düzenleneceğine karar verilmelidir.
2. Sınama durumu bilişsel, duyuşsal, devinişsel alanların niteliklerine ve davranışın düzeyine göre belirlenmelidir.
3. Sınama durumları hedef davranışların yoklanmasında işe koşulacak uygun soru tiplerine göre hazırlanmalıdır.
4. Sınama durumu yoklanacak davranışla ilgili olmalıdır.
5. Sınama durumu açık, seçik ve anlaşılır olmalıdır.
6. Eğer hedef davranış gerektirmiyorsa, öğrencinin doğru yapabilmesi için bilgiler tam ve doğru olarak verilmeli, bilimsel ve mantıksal hatalar yapılmamalıdır.
7. Sınama durumu bilenle bilmeyeni ayırmalıdır.
8. Sorunun yanıtlanması için yeterli zaman verilmelidir.
9. Sınama durumunda dönüt, düzeltme ve ipucu kullanılmamalıdır.
10. Sınav ortamında davranışın niteliği gerektirmiyorsa öğrenciye kızılmamalı, küçük düşürücü, motivasyonunu bozucu, isteğini kırıcı, şaşırtıcı, korkutucu vb. istenmedik örüntülerden kaçınılmalıdır.,
11. Sınav ve davranış için gerekli her türlü araç ve gereç bulunmalıdır” (Demirel, 2012: 152-153).

Sınama durumları Bilişsel, Duyuşsal ve Devinişsel alanlarla ilgilidir. Bilişsel alanda, bu alandaki etkinliklerin baskın olduğu öğrenilmiş davranışları (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) kapsayan sınama durumları uygulanır. Duyuşsal alanla ilgili sınama durumları, "... öğrencilerin ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi duygusal yönlerini ortaya çıkardığı için onlara dönük ilgi envanterleri, tutum ölçekleri geliştirilerek bu özellikler ölçülebilir" (Demirel, 2012: 159). Devinişsel alan ile ilgili sınama durumları, "... zihin kas ve koordinasyonunu gerektiren beceriler baskın olduğu için, bunların sınanması daha çok gözlem formları ve performans testleri ile olmaktadır. Bu alanda tek bir kritik davranış yoktur, birden fazla kritik davranış vardır" (Demirel, 2012: 162).

2.4.5. Programın Denenmesi ve Değerlendirilmesi

Ertürk'ün de belirttiği üzere, bilimsel ilkeler ışığında ve önceki denemelerin açığa vurduğu ipuçlarından yararlanarak geliştirilip oluşturulmuş bir yetişenin gelişmiş güzel şartlanmalara kıyasla daha güvenilir ve işleme şansının, istendik ürünü çıkarma anlamında, yüksek olması beklenir. Fakat aynı kuvvetle söylenebilir ki, güvenilir esaslar uyarınca meydana getirilmiş olmak, yetişek için bir işlerlik garantisi de sayılamaz. Bu münasebetle yetişenin, istendik davranışı meydana getirme bakımından işgörürlük derecesinin sürekli olarak araştırılması gerekir" (1998: 107).

Demirel'e göre ise programın uygulanması, değişimi uygulamaya koyma sürecidir. Değişim, yeni bilgilerin ortaya çıkmasıyla olur; ancak yeni bilgilerin mevcut olması değişim için yeterli olmayabilir. Önemli olan değişime gerek duyulmasıdır. Program değişikliği de bir gerek olarak ortaya çıkmalı ve yeni hazırlanan program denenmek üzere uygulama sürecinde programda gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamalıdır. Deneme sonuçlarından yararlı bilgiler edinilmesi için program uygulamasının, 1)deneyimli ve başarılı öğretmenlerle, 2)ön koşul bilgi ve becerilere sahip öğrencilerle, 3)uygun öğrenme ortamlarında yapılması önemli görülmektedir (2012: 167).

Tyler, değerlendirme hizmetlerinden bahsederken şu özelliklere dikkat çekmiştir: (1) eğitim kurumlarının etkililiğinin devrî yoklanması, (2) denencelerin geçerliliğinin yoklanması, (3) öğrenciye rehberlikte temel olacak bilgilerin elde edilmesi, (4) ‘okul mensupları için’ psikolojik güven sağlama, (5) halka temasta kullanılabilir güvenilir temeller sağlama (1942: 7-11).

Demirel’e göre ise, öğretim programının alanda denenmesi (alan testi) çeşitli ihtiyaçlara göre yeni yapılan ya da geliştirilen bir programın ne kadar yeterli ve etkili olacağı söz konusu olacaktır. Program Deneme (Alan Testi) Modeli üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar: 1. Planlama, 2. Uygulama, 3. Sonuç. Planlama bölümünde programının deneme amacı belirlenir, deneme soruları hazırlanır, gerekli personel, bütçe, zaman vb hesaplanır, formatör öğretmenler tespit edilir, örneklemeler belirlenerek uygulama okulları seçilir, toplanan bilgilerin analiz ve rapor etme planlaması yapılır. Uygulama bölümünde; önceden yapılan planlar doğrultusunda toplanan bilgiler ve periyodik raporlar analiz edilerek değerlendirilir. Sonuç bölümünde ise; program uygulaması tamamlandıktan sonra yapılan alan testi (programın denenmesi) son raporu hazırlanır. Bu rapora göre programda gerekli düzeltmeler yapılarak uygulanmak üzere gerekli üst kurullara iletilir (2012: 171-172).

Programın değerlendirilmesi, programın etkililiği hususunda karar verme sürecidir. Ertürk, değerlendirmeyi, yetişek geliştirme son ve tamamlayıcı halkası olarak eğitim hedeflerinin gerçekleştirme derecesini tayin etme süreci olarak tanımlamıştır. (1975: 107). “Değerlendirme çeşitli hususlara göre sınıflandırılabilir. Bunlardan birine göre, gelişigüzel ve düzenli değerlendirmelerden söz etmek kabildir. Düzenli değerlendirme, belli ölçütleri, planlı ve düzenli gözlemi, kontrolü karşılaştırmaları, standartlaştırılmış sınama yollarını gerektirir. Değerlendirme, kullanılan kıyaslama esasına göre de sınıflandırılabilir. Kıyaslama esasını dikkate alınca iki türlü değerlendirmeden söz edebiliriz. Norma dayalı değerlendirme, hedefe dayalı değerlendirme. Bunlardan birinciye göreli ikinciye de mutlak değerlendirme dendiği de olur. Norma dayalı değerlendirme, bireyleri birbirleriyle karşılaştırma ve seçme işlerinde işe yarar olmakla birlikte, yetişek geliştirme açısından yeterli

değildir. Yetişek geliştirmede hedefe dayalı değerlendirmeye ihtiyaç vardır. Çünkü yetişek geliştirme açısından önemli olan öğrencilerin birbirlerine göre ne durumda oldukları değil, istedik özellikleri kazanmış olup olmadıklarıdır. Değerlendirmeyi başka bir sınıflama yolu da, yönelik olduğu maksada göre sınıflamadır. Buna göre üç türlü değerlendirmeden söz edebiliriz: (1) Tanıma-yerleştirmeye dönük değerlendirme, (2) biçimlendirme-yerleştirmeye dönük değerlendirme, (3) durum muhasebesine dönük değerlendirme” (Ertürk, 2013: 118-119).

Eğitim programlarının değerlendirilmesi aşamasında farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Ertürk bu yaklaşımları altı grupta sıralamıştır. 1) yetişek tasarısına bakarak, 2) ortama bakarak, 3) başarıya bakarak, 4) erişime bakarak, 5) öğrenmeye bakarak, 6) ürüne bakarak yapılan değerlendirmedir (1975: 114). Farklı yaklaşımları sıralayacak olursa: Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli, Metfessel-Michael Değerlendirme Modeli, Provus’un Farklar Yaklaşımı ile Değerlendirme Modeli, Stake’in Uygunluk-Olasılık Modeli, Stufflebeam’in Bağlam, Girdi-Süreç ve Ürün Modeli, Stufflebeam Toplam Değerlendirme Modeli, Eisner’in Eğitsel Eleştiri Değerlendirme Modeli, Stake’in İhtiyaca Cevap Verici Program Değerlendirme Modeli.

Kaya’ya göre, değerlendirme sonuçlarının raporlanmasında değerlendirmeci, hem politik hem de teknik bir dizi konuyla karşılaşır. Eğer değerlendirmeci dikkatlice düşünerek şekillendirdiği sorulara anlamlı şekilde sunamazsa, uygun olarak toplanmış olan verilerin değeri kaybolur. Verilerin değerinin kaybolmasını engellemek için değerlendirmecinin, çalışmanın bu noktasında şu soruları dikkate alarak rapor hazırlaması gerekir:

- Sonuçlar, anahtar tarafların anlayacağı şekilde nasıl sunulabilir?
- Sonuçlar, anahtar taraflara nasıl ulaştırılabilir?
- Değerlendirmecinin önerileri daha kesin olarak nasıl ifade edilebilir?
- Değerlendirmecinin, çalışmanın sınırlarını sunmada sorumluluğu nedir.
- Olumsuz sonuçlar nasıl raporlanmalıdır.

- Sonuçlar yanlış yorumlandığında ya da sosyal, siyasal avantajlar için kullanıldığında değerlendirmeci hangi sorumlulukları taşır? (1997: 70).

“Değerlendirme çalışmasının rapor haline getirilmesi işleminin bir dizi konuyu kapsamaması gerekir. Eğer raporlama işlemi konuları kapsamazsa ve değerlendirmeci sonuçları anlamlı şekilde sunamazsa yapılan özenli plânlamanın, belirlenen değerlendirme sorularının ve uygun veri toplamanın değeri kaybolur. O nedenle değerlendirme çalışması etkili bir şekilde rapor haline getirilmelidir” (Kaya, 2002: 283).

2.5. İlgili Araştırmalar

Moon ve Inge (2000)’ye göre, zihinsel yetersizliği olan bireylerin topluma uyum sağlamaları ve bağımsız olarak işlevde bulunmaları için yalnızca okul programlarında yer alan beceri ve kavramları kazanmaları yeterli değildir.

Striker’a (2005) göre, öğrenme güçlüğü çeken çocuklar, yaratıcı sanat etkinliklerinden en büyük faydayı sağlarlar, fakat ne yazık ki kopya ve ya boyama gibi basmakalıp etkinliklere ağırlık vererek, bu çocukların yaratıcı gücü görmezden gelinmektedir.

Mason vd. (2004)’e göre, özel gereksinimli bireyler, zevk aldıkları bir şeyi yaparken zevk almadıkları bir şeyi yaptıklarına oranla daha kolay ve istekli öğrenirler. Görsel sanatlar dersi ise özel gereksinimli bireylerin çoğunluğunun zevk aldığı bir alandır. Bu doğrultuda; öğretmenin amacı; bireylere bir şey öğretmek olduğuna göre, gereksiz yere bireyleri zevk almadıkları ve kolay öğrenemedikleri derslerle sıklamaması gerekmektedir. Öğretmenler bireyleri, zevk aldıkları ve öğrenmeye açık oldukları görsel sanatlar eğitimi çalışmaları ile hayata hazırlayabilmeli ve ynlendirebilmelidirler.

Packard’a (1975) göre özel sınıflarda eğitim gören çocuklar birçok yönüyle problemlili olabilirler. Sanat ğretmeni özel çocuklara eğitim vermek için hazırlıksız olabilir veya özel sınıf öğretmenleri bu dersi vermek zorunda kalabilirler. Özel

eğitim veren okullarda sanat eğitimcisi bu çocuklarla ilgili özel eğitim almış olmalıdır ya da daha önce bu konuyla ilgili deneyimi olmalıdır. Sanat eğitimcileri başlı başına nerelerde eksikliklerinin olduğunu saptayıp, teşhise yönelik bir perspektif oluşturup, öğretim yöntemleri geliştirip bunları zihinsel engelli çocuklara öğretmeye çalışmalıdır.

Grytting'e (2000), özel gereksinimli bireylere yönelik görsel sanatlar eğitiminin temel hedefinin, özel gereksinimli bireyin bir sanat çalışması üretebilmesinden çok, bireyin bireysel gelişiminin olduğunun unutulmaması gerekliliğini vurgulamıştır.

Walters (1963), *Ortaöğretim Kademesindeki Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik El İşleri Projeleri* isimli yüksek lisans tezinde, uygulanan el işi çalışmalarının ortaöğretim kademesindeki eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin gelişimine katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır.

Kelchner (1989), *Geniş Tabanlı Sanat Eğitimi Yaklaşımı İle Zihinsel Engelli Çocukların Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerilerinin Arttırılmasına Yönelik Bir Yaklaşım* isimli yüksek lisans araştırmasında, zihinsel engelli çocukların eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi için geniş tabanlı sanat eğitimi temelli bir yaklaşım izlemiş ve bu araştırmanın sonucunda bireylerin sözlü ve görsel becerilerinin ilerlemesinin olumlu yönde olduğunu ve sanat eğitimi sınıfında uygulayabilirlik düzeylerinin arttığı bulgularına varmıştır.

Eripek (1996), hafif derecede zihinsel engelli bireylere yakın zamana kadar geleneksel akademik konu alanlarının ağırlıklı olduğu genel eğitim programının yavaşlatılmış ve sadeleştirilmiş halinin uygulandığını belirtmektedir. Bu bireylere bu kadar bilgi yüklemenin, birçok beceriyi ölçüsüz bir biçimde öğretimden onlara nasıl bir yararı olduğunu ve bu bireylere ne öğretilmeli konularını sorgulamıştır. Sonuçta; akademik beceriler ve bağımsız yaşama becerileri cevaplarına ulaşmıştır.

şahin (2015), *Zihinsel Engelli Bireylerde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi* isimli makalesinde, zihinsel engelli bireylerin genel olarak akranlarına oranla daha yavaş bir sosyal gelişim gösterdiklerini ve zihinsel yetersizliklerine bağlı olarak

ortaya çıkan anlama ve kavramadaki güçlükler nedeniyle günlük hayatta sorunlar yaşadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda zihinsel yetersizliği olan bireylerin farklı alanlarda gelişmelerine yardımcı olmak amacıyla sanat eğitiminin yardımcı olabileceğini ifade etmiştir.

Aksu (2011), *Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı* isimli yüksek lisans tezinde, sanat eğitiminin ilköğretim ilk kademedeki öğrenebilir-eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin motor becerilerinin gelişimine olan katkıları üzerine bir inceleme yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda vardığı bulgular arasında; konu ile ilgili görüşleri alınan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun sanat eğitiminin zihinsel engelli öğrencilerin gelişiminde etkili olduğunu düşünmektedirler.

Işık (2003), *Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine Resim-iş Dersinin Katkısı İle İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri* isimli yüksek lisans çalışmasının sonucunda, okullarda zihinsel engelli çocuklara eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin lisans eğitimi sırasında görsel sanatlar ile ilgili yeterli düzeyde eğitim almadıklarını, zihinsel engeli çocuklara verilen görsel sanatlar eğitimindeki potansiyel gücün etken bir şekilde özel eğitim öğretmenler tarafından kullanıldığını, özel eğitim öğretmenlerini görsel sanatlar dersi çalışmalarını uygulama ortamları içerisinde sistemli ve bireyin çok yönlü gelişmesine katkı sağlayacak nitelikte uygulandığını, özel eğitim öğretmenlerinin görsel sanatlar dersinin çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağlaması yönünde uygulamalara gerekli önemi verdikleri, görsel sanatlar dersi programının çocuğun el becerisinin gelişimine katkı sağladığını, görsel sanatlar dersi ile ilgili çalışmaların el becerisinin gelişimine yönelik sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, malzemelerin kullanım ve niteliklerine göre ayrılabilceği bir ortamın (atölye) bulunmadığı, çalışmaların sınıf ortamında düzenlendiğini, bireylerin el becerilerinin gelişmesinde görsel sanatlar dersinin uygulandığını, basit oranda da olsa malzeme ve çevresel düzenlemelerin kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca görsel sanatlar dersinin varılmak istenen amaç doğrultusunda uygulanabilmesi için var olan durumun yeterli olmadığını ancak araştırmasının sonucunda belirlenen eksiklere rağmen özel eğitim

öğretmenleri tarafından ilköğretim okulu zihinsel engelli çocukların el becerisinin gelişimine katkı sağlamak amacı ile görsel sanatlar dersi konularının yeterli düzeyde uygulandığını belirtmiştir.

Adan (2009), *Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Diyarbakır Örneği)* isimli yüksek lisans tezinin sonucun, down sendromlu öğrencilerin resim yapmaya başladıktan sonra; ders öncesinde, ders esnasında ve ders bitiminde düzeni bozan hareketlerde bulunmadığını ortaya koymuştur. Gene bu bireylerin paylaşma özelliklerinin artış gösterdiğini ve sıkılma davranışlarının azaldığını gözlemlemiştir.

Paksoy (2003), *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Resim-İş Eğitimi* isimli yüksek lisans tezi sonucunda, eğitilebilir zihinsel engelli bireylere yönelik görsel sanatlar programının okul öncesi eğitimine eş değer bir özellik gösterebileceğini belirtmiştir. Bu bireylerin zekâ yaşlarının fiziksel yaşlarından küçük olduğunu vurgulamıştır. Kapasiteleriyle doğru orantılı olarak daha basit teknik ve yöntemler kullanılması gerektiğini, aşamalı ve basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Milli Eğitim'e bağlı müfredatın bir bütün olarak bu bireylere göre sadeleştirdiği ancak yeteri kadar basitleştirmedeğini belirtmekte, bu müfredat programının eğitim gören tüm çocukları kapsadığını ve amacının el becerisi yeteneğini geliştirip kullanabilen, sosyal ve kültür seviyesi yüksek üretken bireyler yetiştirmek olduğunu belirtmiştir.

İkiz (2007), *Otistik Çocukların Gelişiminde, Resim-İş Eğitiminin Yeri ve Önemi* isimli yüksek lisan tezinde, öğrencinin öğretmeniyle kurmuş olduğu iletişimin, tekrarlar ve yeni kavramlar ile değerlendirildiğinde, iletişim kanalları da açık durumda tutulacağı ve sosyal yaşama adapte sürecinin hızlanacağı ibaresinde bulunmuştur.

Salderay (2008), *Türkiye'deki Zihin Engelliler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinmedeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri* isimli araştırmasının sonucunda, resim öğretmenlerinin, özel eğitim öğretmenlerine oranla; görsel sanatlar eğitimi dersinin öğrencilerin devinsel,

bilişsel ve dil ve konuşma alanlarındaki günlük yaşam becerilerinin edinimine, daha fazla katkıda bulunduğu görüşüne varmıştır.

Bayraktar (2007), *Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri* isimli yüksek lisans çalışmasının sonucunda, resme başlamadan önce %19 oranında mutluken, resim yapmaya başladıktan sonra bu oran %38'e çıkmıştır, %100 oranında bir artışla öğrencinin resim yapmaya başladıktan sonra daha mutlu bir birey olduğu görülmüştür.

Oymak'a göre (1998), küçük kas motor gelişimi için aşağıdaki amaçlar eğitim programlarında yer almalıdır:

1- El fonksiyonlarını geliştirmek,

a) Elleri ile nesnelere dokunmak (elleri ile nesnelere dokunak kısa süre tutmak, hissetmek, nesnelere hareket ettirmek, gözleri ile izlemek), b) Amaçlı olarak elleri ile kavramak ve tutmak (bir ve iki eli ile değişik nesnelere değişik pozisyonlarda almak, kullanmak ve yerine koymak), c) Nesnelere değişik kavrama biçimleriyle tutmak (bir el, iki el, parmaklar, avuç içiyle)

2- EI becerilerini geliştirmek ve uygulamak,

a) Nesnelere bilinçli ve amaçlı olarak kullanmak (yer değiştirmek, tekrar yerine koymak, sıraya dizmek). b) İki el arasındaki koordinasyonu sağlamak (iki eli ile alkış tutmak, boya yapmak, asimetrik hareketler yapmak). c) Farklı el becerilerini geliştirmek (sıkı tutmak, itmek, bir şeyi açmak, biçmek, kesmek, çevirmek).

Aytekin vd (2014), engelli çocukların el becerilerinin geliştirilmesinde okullarda yaratıcı drama ve sanatsal etkinliklerin artırılması hem sosyal hem de motor gelişim açısından olumlu olacağını belirtmişlerdir. Günlük yaşam aktivitelerinde zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişimine yönelik yapılan etkinliklerin tamamında olumlu yönde ilerlemeler sağladıklarını ve rehabilitasyon merkezlerinde bu tür etkinliklere ağırlık verilmesi ile engelli çocukların el

becerilerini arttıracığı gibi günlük yaşam aktivitelerinde de daha rahat ve özgür olmalarına destek olacağını vurgulamışlardır.

Bolu'nun (2010), *Zihinsel Engelli Çocukların Gelişiminde Sanat Eğitimi Derslerinin Katkısı* isimli yüksek lisans tezinde amaç olarak; zihinsel engelli çocukların sanat eğitimi veren kişi tarafından tanınması, bu bireylere verilecek sanat eğitiminde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği ve görsel sanatlar eğitiminin bu bireylerin gelişiminde oynadığı rolü belirlemiştir. Bu araştırmanın sonucunda, görsel sanatlar dersi etkinliklerinin zihinsel engelli bireylerin kas gelişimlerine katkı sağladığı, iletişim becerileri ve kendini ifade edebilme becerilerinin geliştiği bulgularına ulaşmıştır.

Akkuş (2007), *Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklara Günümüzde Uygulanan İlköğretim Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi* isimli yüksek lisans tezinin sonucunda, Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar İlköğretim Eğitim Programında amaç ve davranışlar normal ilköğretim programındaki amaç ve davranışlara paralel olarak değil, öğrenci özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden belirlenmelidir ve. programda yer alacak amaçlar soyut değil, açık, net ve anlaşılır olmalıdır bulgusuna işaret etmiştir.

Aktekin ve arkadaşları (2014), *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişimine, Kapalı Alan Aktivitelerinin Etkisi* isimli makalesinde, engelli çocukların el becerilerinin geliştirilmesinde okullarda yaratıcı drama ve sanatsal etkinliklerin arttırılması hem sosyal hem de motor gelişim açısından olumlu olacağı önerisinde bulunmuş ve günlük yaşam aktivitelerinde zihinsel engelli çocukların el becerilerinin gelişimine yönelik yapılan etkinliklerin tamamında olumlu yönde ilerlemeler sağladıkları görülmüştür. Rehabilitasyon merkezlerinde bu tür etkinliklere ağırlık verilmesi engelli çocukların el becerilerini arttıracığı gibi günlük yaşam aktivitelerinde de daha rahat ve özgür olmalarına destek olacaktır kanısına dikkat çekmiş ve yaptıkları çalışmalarda engelli çocuklar arasına normal gelişim gösteren çocukların alınmasının, bu çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkileyeceği kanısına varmışlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmada hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerde, konu alanı uzmanları ve akademisyenlerin mevcut görsel sanatlar eğitim programının zihinsel engelliler için yeterliliği ve etkililiği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İki aşamalı olarak gerçekleştirilen çalışmada, ilk olarak uzman görüşlerinin belirlenmesi ve ikinci aşamada ise, bu görüşler ışığında yeni bir görsel sanatlar dersi eğitim programı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma temelinde; mevcut görsel sanatlar eğitim-öğretim programının, sanatsal beceri eğitimi açısından yeterliliği, eksik olan yönleri, olması gereken durumu ve nasıl iyileştirilebileceği konuları incelenmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde; mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının sanatsal beceri açısından yeterliliği, olması gereken durumu ve iyileştirme çalışmaları ele alınmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, hafif düzeyde zihinsel engellilerde sanatsal beceri eğitimi üzerine bir betimlemeye yönelik olduğu için betimleme (survey) yöntemi kullanılmıştır.

Betimleme (survey) yöntemi; "... olayların, objelerin, varlıkların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Bu yönetime dayanan araştırmalarla, durum nedir? neredeyiz? ne yapmak istiyoruz? nereye, hangi

yöntemle gitmeliyiz? oraya nasıl gideriz? gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulunmak istenir” (Kaptan, 1998: 59).

Çalışmada “Konu alanı uzmanları ve akademisyenlerin mevcut görsel sanatlar eğitim programının zihinsel engelliler için yeterliliği ve etkililiği ile ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen verilerden içerik analizi yapılmış ve söz konusu bu veriler hazırlanacak olan yeni program önerisi için kaynak olarak kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubu, Türkiye’de özel eğitim alanında eğitim veren eğitim fakülteleri ve hafif düzeyde zihinsel engelliler okullarında görev yapan; akademisyenler, konu alanı uzmanları, özel eğitim ve görsel sanatlar öğretmenlerini temsil etmektedir. Araştırma grubu, amaca uygun olarak kolay ulaşılabilirlik örneklem durumu göze alınarak belirlenmiştir.

Araştırma doğrultusunda; Türkiye genelindeki özel eğitim alanında eğitim verilen eğitim fakültelerinin özel eğitim ve zihinsel engelliler öğretmenliği bölümlerinde görev yapmakta olan 40 akademisyen ve zihinsel engellilere eğitim veren resmi ve özel kurumlarda görev yapan 10 görsel sanatlar ve 10 özel eğitim öğretmenin oluşturduğu 60 kişi, araştırma grubunu oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırma konusunun belirlenmesinin ardından, araştırmanın konusuna yönelik literatür taramasına başlanmıştır. Ulusal ve uluslararası kütüphaneler, Yüksek Öğrenim Kurumu Dokümantasyon Merkezi arşivi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri arşivi ve konuyla alakalı yerli ve yabancı web taraması yapılmıştır. Kaynak taraması sürecinde elde edilen yabancı kaynakların

Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Ayrıca konu alanı uzmanları, akademisyenler ve özel eğitim öğretmenleri ile görüşülmüştür.

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler ve konu alanı uzmanlarının görüşleri ile ihtiyaç analizi formunun soruları oluşturulmuştur. İhtiyaç analizi görüşme formu ilk oluşturulduğu süreçte; mevcut durumun etkililiği üzerine 2, mevcut durumun betimlenmesine yönelik 3, olması gereken duruma yönelik 3 ve ihtiyaçlar doğrultusunda 5 soru içermekteydi.

Sonraki süreçte; program geliştirme alanından bir, özel eğitim alanından bir, görsel sanatlar eğitimi alanından bir, gelişim psikolojisi alanından bir, çocuk gelişimi alanından bir ve özel eğitim öğretmenliği alanında deneyimli bir kişiye görüşme formu soruları gösterilmiş ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen görüşler doğrultusunda; sorular tekrar tasnif edilmiş ve görüşme formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesi için özel eğitim okullarında görev yapan 10 görsel sanatlar öğretmeni üzerinde pilotlama çalışması yapılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen görüşler dikkate alınarak görüşme formu soruları tez izleme kurulu üyeleri ile yeniden düzenlenmiştir.

Oluşturulan görüşme formu Türk Dili alanından bir uzmana incelenmiş, yazım ve imla düzeltmeleri yapılmıştır. Tüm uzman görüşleri sunucunda amaca uygun olarak görüşme formunun bu şekilde kullanılmasına karar verilmiştir. Geliştirilen görüşme formu, araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan 9 açık uçlu sorudan oluşan ihtiyaç analizine yönelik bir araştırma formudur (EK-3 ve EK-4).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında görüşme formunun uygulanması planlanan konu alanı uzmanları, akademisyenler ve milli eğitime bağlı okullarda görev yapan öğretmenler kolay ulaşılabirlik durumu gözetilerek belirlenmiştir. Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. “Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme

protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açması ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların yanıtlarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir” (Türnüklü, 2000: 547).

Bu doğrultuda Türkiye genelinde farklı üniversitelerde Özel Eğitim Öğretmenliği bölümlerinde görev yapan 40 akademisyen, özel eğitim hizmeti veren resmî ve özel kurumlarda görev yapmakta olan 10 özel eğitim ve 10 görsel sanatlar öğretmenleri ile görüşülmüştür. Görüşmeler için önceden telefon ve e-mail yolu ile akademisyen ve öğretmenlere ulaşılmış ve konu ile ilgili kısa bilgi verilerek randevu talep edilmiştir. İlk aşamada ulaşılan 100 kişiden sadece 60’ı olumlu cevap vererek görüşme talebini kabul etmiştir. Akademisyen ve öğretmenler görev yaptıkları kurumlarda odalarında ziyaret edilmiş ve konu ile ilgili bilgi verildikten sonra görüşme formu uygulamasına geçilmiştir. Görüşmeler ortalama olarak 45 dakika sürmüştür. Elde edilen 60 görüşme formunun 10 tanesi, boş cevaplar içermesinden ötürü elenmiştir. Toplamda 50 adet sağlıklı veriye sahip görüşme formu kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Toplanan verilerin çözümlemesi amacıyla akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere uygulanan her görüşme formu tek tek incelenmiş ve görüşme formunda yer alan 9 açık uçlu sorunun her birinin içinde geçen önemli cümleler belirlenmiştir. İkinci aşamada söz konusu bu cümleler içinden önemli kelimeler seçilmiştir. Bu kelimelerin belirlenmesinde birbirlerine benzerlikleri ve farklılıkları göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen kelimelerin eşleşmesi sonucunda, içerik analizi tablolaştırılmıştır oluşturulmuştur. İçerik analizi tablo verileri ile 14 ana temaya ulaşılmıştır. Bu temalar yeni program önerisinin hazırlanmasında veri olarak kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

4.1. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin görüşme formu sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgular, bu bulgulara ile hazırlanmış tablolar ve bu tablolarla ilgili açıklayıcı yorumlar yer almaktadır.

4.1.1. Görüşme Formu Verilerine İlişkin Bulgular

Soru 1. Hafif Düzeyde Zihinsel Engellilerde “sanatsal beceri” eğitiminin mevcut durumu nedir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Mevcut programın zihinsel engelli öğrencilere sanatsal beceri kazandırdığını düşünmüyorum	17	34
Mevcut program zihinsel engelli bireyler için yetersizdir	13	26
Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinde gerekli sanatsal eğitimin verildiğini, yeterli etkinlik yapıldığını düşünüyorum	7	14
Mevcut programın zihinsel engelli öğrenciler için ağır olduğunu düşünüyorum	5	10
Mevcut programın zihinsel engelli öğrencilere yönelik olduğunu düşünmüyorum	4	8
Mevcut programın zihinsel engelli öğrencilerin seviye ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş olduğunu düşünmüyorum	4	8
TOPLAM	50	100

Tablo 6. Birinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Birinci soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 17'si (%34) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrencilere sanatsal beceri kazandırdığını düşünmediklerini ifade etmektedir. 13'ü (%26) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli bireyler için yetersiz olduğu yönünde görüş bildirmektedir. 7'si yani %14'ü görsel sanatlar ve müzik derslerinde gerekli sanatsal eğitimin verildiğini ve yeterli etkinlik yapıldığı yönünde görüş bildirmektedir. 4'ü (%8) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrencilerin seviye ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş olduğunu ifade etmektedir.

Soru 2. Mevcut program ne derece etkilidir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Mevcut programın etkili olduğunu düşünmüyorum	31	62
Mevcut programın etkili olduğunu düşünüyorum ancak geliştirilmesi gerekli	11	22
Mevcut programın kısmen etkili olduğunu düşünüyorum	5	10
Mevcut programın etkili olduğunu düşünüyorum	3	6
TOPLAM	50	100

Tablo 7. İkinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

İkinci soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının ne derece etkili olduğu sorusu sorulmuştur. 31'i yani %62'si mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının etkili olduğunu düşünmedikleri yönünde görüş belirtmektedir. 11'i (%22) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının etkili olduğunu ancak, geliştirilmesi gerekliliği üzerinde hem fikirdir. 5'i (%10) mevcut görsel sanatlar eğitim programının kısmen etkili olduğunu ifade etmektedir. Görüşme formunun uygulandığı 50 kişiden sadece

3'ü (%6) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının etkili olduğu yönünde görüş belirtmektedir.

Soru 3. Konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar nelerdir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Görsel Sanatlar dersinde kullanılan materyaller çeşitlilik göstermiyor, çoğaltılmalı	21	31
Eğitim ortamları (atölyeler) uygun olarak hazırlanmalı	20	30
Öğretmenler hizmet içi eğitime tabii tutulmalı	11	16
Müfredat zihinsel engelli öğrencilere göre düzeltilmeli	9	14
Sosyal ve psiko-motor gelişimi desteklemeli	6	9
TOPLAM	67	100

Tablo 8. Üçüncü soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Üçüncü soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenlerin, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 21'i (%31) görsel sanatlar dersinde kullanılan materyaller çeşitlilik göstermediğini ve materyallerin çoğaltılması gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. 20'si yani %30'u eğitim ortamlarının yani atölyelerin zihinsel engelli öğrencilere göre hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir. 11'i (%16) hâlihazırda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin hizmet içi eğitime tabi tutulması gerektiğini belirtmektedir. 9'u (%14) mevcut görsel sanatlar dersi müfredatının zihinsel engelli öğrencilere göre düzeltilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmektedir.

Soru 4. Bireylerin ihtiyaçları nelerdir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Başarı duygusunu tatmak	16	19
Psiko-motor (el) becerilerinin geliştirilmesi	14	17
Beceri elde etme	13	16
Sanatsal açıdan desteklenmek	10	12
Yeni ve farklı bilgiler kazanmak	10	12
Bireysel farklılıkların göz önüne alınması	10	12
Kendine güven duygusu tattırmalı	10	12
TOPLAM	83	100

Tablo 9. Dördüncü soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Dördüncü soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere zihinsel engelli bireylerin ihtiyaçları nelerdir sorusu yöneltilmiştir. 16'sı (%19) zihinsel engelli bireylerin başarı duygusu tatma ihtiyaçlarının diğer ihtiyaçlarına oranla daha yüksek olduğu yönünde görüş belirtmektedir. 14'ü yani %17'si bu bireylerin psiko-motor(el) becerilerinin geliştirilmesinin söz konusu bireylerin ihtiyaçları arasında olduğunu ifade etmektedir. 13'ü (%16) bu bireylerin beceri elde etmelerinin ihtiyaç dâhilinde olduğunu ve 10'u (%12) bu bireylerin sanatsal açıdan desteklenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. 10'u (%12) yeni ve farklı bilgiler kazanmanın zihinsel engelli bireylerin ihtiyaçlarından biri olduğunu ifade etmektedir. 10'u yani %12'si bu bireylerin bireysel farklılıklarının farkına varılması ve bunu göz önünde bulundurulmasının söz konusu bireylerin ihtiyaçları arasında olduğu yönünde görüş belirtmektedir. 10'u (%12) ise zihinsel engelli bireylerin kendine güven duygusunu tatmalarının ihtiyaçları arasında olduğunu belirtmektedir.

Soru 5. Mevcut programı uygulamak ve geliştirmek uygun mudur? Yoksa yeni bir program mı hazırlanmalıdır?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Mevcut program zihinsel engelli öğrenciler için yeterli değil, yeni bir program hazırlanmalı	36	72
Mevcut programın eksik ve zayıf yönleri geliştirilebilir	14	28
TOPLAM	50	100

Tablo 10. Beşinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Beşinci soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programını uygulamak ve geliştirmek uygun mudur yoksa yeni bir program mı hazırlanmalıdır sorusu yöneltilmiştir. 36'sı (%72) mevcut görsel sanatlar dersi programının zihinsel engelli öğrenciler için yeterli olmadığını ve yeni bir program geliştirilmesinin gerekliliğini belirtmektedir. 14'ü yani %28'i mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının gözden geçirilip, eksik ya da zayıf yönlerinin geliştirilebileceği yönünde görüş belirtmektedir.

Soru 6. Mevcut programın hangi eksik yönleri düzeltilmelidir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Mevcut program zihinsel engelli öğrencilerin düzeylerine uygun değil	20	32
Mevcut programın etkinlik çeşitliliği az	13	20
Mevcut program beceri geliştirmiyor	12	19
Mevcut programda konular hep aynı, çeşitlilik az	10	16
Mevcut program bireysel farklılıkları gözetmiyor	8	13
TOPLAM	63	100

Tablo 11. Altıncı soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Altıncı soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenlerin, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin

20'si (%32) mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrencilerin düzeylerine uygun olmadığını ifade etmektedir. 13'ü yani %20'si mevcut programda etkinlik çeşitliliğinin az olduğunu ve 12'si (%19) mevcut programın beceri kazandırmadığını belirtmektedir. 10'u (%16) konuların hep aynı olduğunu ve konu çeşitliliğinin az olduğunu ayrıca, 8'i (%13) mevcut programın bireysel farklılıkları gözetmediği yönünde görüş belirtmektedir.

Soru 7. Bu öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitiminin amaçları neler olmalıdır?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Motor becerileri geliştirmeli	18	26
Meslek edinmeye yönelik olmalı	17	24
Beceri kazandırmalı	14	20
Günlük hayatta kullanılabilecek amaçları olmalı. (Sosyal ve Fiziksel)	11	16
Disiplinler arası olmalı	10	14
TOPLAM	70	100

Tablo 12. Yedinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Yedinci soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitiminin amaçlarının neler olması gerektiği sorusu yöneltilmiştir. 18'i (%26) motor becerileri geliştirmesi gerektiği ve 17'si yani %24'ü meslek edindirmeye yönelik bir sanatsal beceri eğitimi verilmesi gerektiğini ve 14'ü (%20) beceri kazandırması gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. 11'i (%16) sosyal ve fiziksel olarak günlük hayata adapte edilebilecek amaçları olması gerektiğini ifade etmektedir. 10'u (%14) disiplinler arası olması gerektiğini yani diğer dersler ile bitişiklik ve binişiklik özelliği amaçları arasında olmalıdır görüşünü irdelemektedir.

Soru 8. Sizce bu öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitimi nasıl olmalıdır?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Beceri gelişimini sağlayıcı olmalı	14	27
Daha çok ve farklı materyaller içermeli	12	23
Bireysel farklılıkları gözetmeli	9	17
Zihinsel engelli öğrencilerin düzeylerine uygun olmalı	9	17
Meslek edinmeye yönelik olmalı	8	16
TOPLAM	52	100

Tablo 13. Sekizinci soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Sekizinci soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenlerin, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 14'ü (%27) beceri gelişimini sağlayıcı bir sanatsal beceri eğitimi verilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. 12'si yani %23'ü görsel sanatlar dersinde kullanılan materyallere göre daha fazla ve farklı (alışılmış materyallerin dışında) materyaller içermesi gerekliliğini vurgulamaktadır. 9'u (%17) bireysel farklılıkları gözetmesi gerektiğini, 9'u (%17) bu bireylerin düzeylerine uygun olması gerektiğini ifade etmektedir. 8'i (%16) verilmesi gereken sanatsal beceri eğitiminde meslek edindirmeye yönelik beceriler olması gerektiği yönünde görüş belirtmektedir.

Soru 9. Sizce hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerde nasıl bir ölçme – değerlendirme uygulaması gerçekleştirilmelidir?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Süreç odaklı bir ölçme – değerlendirme yapılmalı	25	45
Ölçme ve değerlendirme süreci basamaklı olmalı	10	18
Uygulamaya yer verilmeli (Performans Değerlendirme)	8	15
Ürün (Sonuç) odaklı bir ölçme – değerlendirme yapılmamalı	7	13
Öğrenciler ödüllendirilmeli (Pekiştirme verilmeli)	5	9
TOPLAM	55	100

Tablo 14. Dokuzuncu soruya ilişkin yüzde (%) ve frekans (f) analizi

Dokuzuncu soruya ilişkin frekans ve yüzde hesaplamalarına göre; görüşme formunun uygulandığı akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlere hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerde nasıl bir ölçme-değerlendirme uygulaması gerçekleştirilmelidir sorusu yöneltilmiştir. 25'i (%45) süreç odaklı bir ölçme-değerlendirme yöntemi kullanılması gerektiği ve 10'u yani %18'i basamaklı bir ölçme-değerlendirme süreci kullanılması gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. 8'i performans değerlendirme tekniklerinden yararlanılması gerektiğini ve uygulamaya yer verilmesinin daha uygun olacağını belirtmektedir. 7'si (%13) ürün (sonuç) odaklı bir ölçme-değerlendirme yapılmaması gerektiğini belirtirken; 5'i (%9) ise, öğrencilerin ödüllendirilmesinin yani pekiştirilmesinin gerektiği yönünde görüş belirtmektedir.

4.1.2. İçerik Analizi Tablosuna İlişkin Bulgular

Görüşme formu sonucunda elde edilen veriler ışığında cevapların frekans ve yüzdeleri kullanılarak hedef ve davranışların yazılmasında kullanılacak olan içerik analiz tablosu oluşturulmuştur. Görüşme formu sorularına verilen cevaplar belli ortak kelimeler ile ilişkilendirilip gruplandırılmıştır. Her basamakta ortak kelimeler tekrar gruplanarak ana kelimeler seçilmiştir ve en son basamakta kullanılacak olan temalar, bu ana kelimelere göre belirlenmiştir. Aşağıda, oluşturulan içerik analizi tablosuna yer verilmektedir (Bknz Tablo 15).

Öneri olarak sunulan bu program geliştirme çalışması hazırlanırken özellikle belirli psiko-motor becerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Bunlar;

- Çizme
- Cetvel/gönye kullanma
- Pergel kullanma
- Makas kullanma – Kesme
- Fırça kullanma – Boyama
- Yapıştırma
- Katlama – Şekil verme

Bu psiko-motor beceriler geliştirilmeye çalışılırken basit geometrik şekiller ve günlük hayat becerilerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, program olabildiğince basit tutulmuştur ve tekrar (alışkanlık) kazandırması amaçlanmıştır. Program geliştirme sürecine başlanırken öğrenen merkezli bir eğitim programı geliştirme yaklaşımı tercih edilmiştir. Zira geliştirilmek istenen yeni program bireysel farklılıkları gözetken, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile doğru orantılı olarak gelişim gösteren bir eğitim programı olarak planlanmıştır. Program geliştirme sürecinin başında ilk olarak M.E.B'in Yeni Program Geliştirme Modeli'nin, geliştirilmek istenen programa daha uygun olduğu görülmüş ve sürecin planlanmasında bu model kullanılmıştır. İhtiyaç analizi basamağında Farklar Yaklaşımı'ndan yararlanılmış; var olan durum betimlenmiş ve olması gereken durum ile farkları ortaya konmuştur. Görüşme formu verileri kelime gruplarına ayrılmış ve ayrılan gruplar temaların başlıklarını oluşturmuştur. Bu başlıklar; beceri kazandıran, bireysel farklılıkları gözetken, motor becerileri geliştiren, farklı ve çeşitli materyal ve konuya sahip, uygun ortam ve şartlarda verilen, süreç odaklı bir ölçme-değerlendirmeye sahip yeni bir program geliştirilmesidir. Bu temalara bağlı olarak görsel sanatlar dersi eğitim programının genel hedefleri (amaçları) belirlenmiştir. Hedeflerin yazımında Bloom'un Aşamalı Sınıflama Yaklaşımı tercih edilmiştir. İçerik basamağında ise, bireysel fayda özelliği gözetilmiş ve Sarmal Programlama Yaklaşımı kullanılarak içerik geliştirilmiştir. Yani konular yeri geldikçe tekrar edilerek öğrenmenin kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca her ünite ikişer hafta tekrar edilerek öğrenmenin kalıcılığının artması amaçlanmıştır. Her ne kadar iki hafta üst üste işlenen konu benzerlik özelliği gösterse de, öğretim süreci ve kazanımların analizleri aşamalarında farklılıklar göstermektedir. Eğitim durumları basamağında Bloom'un Tam Öğrenme Modeli tercih edilmiştir. Uygun koşullar yaratıldığında her öğrencinin öğrenebildiğini savunan bu yaklaşım, ek zaman ve olanaklar dâhilinde her bireyin yeni davranışı öğrenebileceğini vurgulamaktadır. Eğitim-öğretim yöntemleri opsiyonel olarak öğretime sunulmuştur. Ölçme ve değerlendirme sürecinde ise, rubrik'ten yararlanılmıştır. Geliştirilen yeni rubrik tabloları ile her becerinin kazanım düzeyi belirlenmek istenirken, disiplinlerarası bir özellik göstererek diğer branş derslerine katkı sağlanması da planlanmıştır. %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmıştır.

4.2. Tartışma ve Yorumlar

4.2.1. Tartışma

Bu çalışmada hafif düzeyde zihinsel engellilerden sanatsal beceri eğitimi konusu ele alınmıştır. Bu ana başlık altında “eğitim ve görsel sanatlar, bireysel farklılıklar ve eğitim, hafif düzeyde zihinsel engel ve eğitim, eğitimde program geliştirme” konuları işlenmiştir.

Yapılan çalışmada en dikkat çekici sonuç, araştırmaya katılan eğitimcilerin mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrencilerin engellilik düzeylerine uygun olmadığını düşünmeleridir. Bu durum özel eğitimin amaç ve ilkeleriyle örtüşmemektedir. Eğitimciler zihinsel engelli çocuklar için eğitim-öğretim ders programları hazırlarken ve bu derslerin amaçlarını belirlerken söz konusu bu çocukları iyi tanımalı, gelişim ve hazırbulunuşluk düzeylerini dikkatle ele alarak bireye özel program uygulamalıdır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler ile ankete katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin mevcut görsel sanatlar eğitimi programının bireysel farklılıkları gözetmediği ve yeni bir program oluşturulması halinde zihinsel engelli çocukların engellilik durumlarındaki farklılıklara göre düzenlemeler yapılması gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Özsoy'un (1999) çalışmasında belirttiği üzere; bireylerin öğrenme kapasitesinin farklılığı yadsınamamaktadır. Bireylerin, temel hak ve özgürlükleri ile söz konusu bu bireylerin sahip oldukları kapasite, yaratıcılık ve yeteneklerini dikkate alan bir eğitim-öğretim sistemi, çok yönlü eğitim-öğretim programları ile hayata geçirilebilir.

Mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının, zihinsel engelli çocuklar için etkili ve yeterli olmadığı görülmektedir. Okuturlar (1968), her özel eğitime muhtaç çocuğun probleminin kendisinden başka en az diğer beş kişiye de ilgilendirmekte olduğunu belirtmiştir. Bu da toplumumuzda çok önemli bir rakam tutar.

Hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların eğitiminde görsel sanatlar eğitiminin önemli bir yer kapladığı görülmektedir. Söz konusu bu çocukların eğitiminde,

sanatsal beceri eğitiminin gerekli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Zihinsel engelli bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine etkisinin olduğu ve görsel sanatlar dersinin söz konusu bu öğrencilerin motor becerilerini geliştirmesinde önemli bir rol oynadığı birçok araştırmada vurgulanmıştır. Paksoy'un da belirttiği üzere, resim-iş çalışmaları; el, bilek ve parmak kaslarının kuvvetlenmesine, daha koordineli hareket etmesinde ve el göz koordinasyonunun geliştirilmesine yardımcıdır. Bu ders ile ilgili etkinliklerde, kaba hareketler (kâğıt koparma vb.) den daha ince hareketlere (kâğıdı çizgiden kesme vb.) doğru bir yol izlenmelidir.

Sanat eğitimcileri ve özel eğitimciler sanatın özel eğitim gerektiren çocuklar için etkin bir öğretim stratejisi olabildiğinin giderek daha da farkına varmaktadır. Resim gibi görsel sanatların özel eğitim müfredatı içine bütünleştirilmesi algısal, motor ve akademik becerilerin öğrenimine katkı sağlayabilmektedir (Kırıçoğlu, 2002; San, 2004). Ayrıca, sanat çalışmalarına katılım özel eğitime gereksinimi olan çocukların benlik saygılarının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Schirmacher, 2002). Benzer şekilde, öğrenme güçlüğü olan çocukların beden tanımlamalarına katkı sağlamaktadır.

Acar ve arkadaşlarının da (2011) belirttiği üzere, eğitilebilir zihinsel engelli bireylerin sınıf içerisinde kendilerini ifade etmelerine fırsat verilmelidir. Ancak araştırma sonucunda görülmektedir ki, mevcut programın öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini kısıtlamaktadır. Görsel sanatlar eğitimi bireyin duygu ve düşünceleri özgürce aktarmada bir yol olarak düşünülebilir. Ancak mevcut programda bu durum söz konusu değildir. Yıllar içinde alışlagelmiş konular ve materyaller sebebi ile, zihinsel engelli öğrenciler için görsel sanatlar dersi sıkıcı bir süreç haline gelmiştir. Motor becerilerin öğretiminde öğretmenin yanı sıra öğrencinin istek ve heyecanı da çok önemlidir. Araç-gereç ve materyal olmadan hafif düzeyde zihinsel engeli olan bir bireye motor becerileri öğretmek oldukça güçtür. Yapılan 18 haftalık programda oyun ve eğlence içerikli aktivitelerde kullanılmıştır. Ayrıca, çalışmada birçok farklı araç-gereç ve materyalden de yararlanılmıştır. Erdem (2011), zihinsel engelli bireylerin eğitimine yönelik kullanılacak araç-gereç ve materyallerin

tasarlanmasında ve uygulanmasında dikkatli davranılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sanat eğitimi derslerinin zihinsel engelli bireylerin kendine olan güvenini arttırdığı ve başarıma duygusunu tatmaya yardımcı olduğu olumlu yönde tespit edilen bir sonuçtur. Eliason ve Jenkins'e (1994) göre, özel eğitimde sanat eğitimi uygun şekilde hazırlandığında çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyele sahip olmaktadır. Duygularını sözel olarak veya programdaki diğer etkinliklerle ifade edemeyen çocuklar, sanat etkinlikleri ile kendilerini ifade etme imkânı elde ederek doyuma ulaşmaktadırlar.

Özel eğitim sürecinde en çok kullanılan eğitim-öğretim tekniklerinden biri pekiştiricilerdir. Ancak pekiştiricilerin zihinsel engelli çocukları her basamakta ödüllendirilmeye ve ödül istemeye alıştırmaları, günlük hayatta da bunu bir alışkanlık haline getirmeleri olasılığı bulunmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin büyük bir kısmı güdüleme yöntemi olarak sözlü motivasyonunun kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. Skinner (1968), işlevsel koşullandırma kuramında, canlıların çevrelerinde değişiklik üreterek öğrendiğini, öğrenme sürecinde doğru karşılık olasılığını artıran uyarın olarak pekiştiricilerin önemli olduğunu belirtmektedir. Öğrenilen karşılığın etkisi pekiştiricinin niceliğine bağlıdır. Stokes ve Baer'e (1977) göre özel öğretimde doğal olarak gelişen pekiştiricilere önem verilmelidir.

Görsel sanatlar dersinin zihinsel engelli bireylerin psiko-motor (el) beceri anlamında eksik olan yönlerini geliştirdiği açıktır. DeChiara (1982)'nin yaptığı çalışma sanat eğitimi alan deneysel gruptaki engelli çocukların beden parçalarını tanımlamalarında, bedeninin duruşunu taklit etmede ve Goodenough-Harris Bir Adam Çiz testindeki performanslarında artma olduğunu göstermiştir. Sanat eğitimi özel eğitim gerektiren çocukların el-göz koordinasyonu, deneyimlerini tanımlama becerileri, benlik imajı, algısal farkındalık kazanımı ve ilgi alanı oluşumuna katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar, sanat programlarına katılan çocuklarda önemli ilerlemeler görüldüğüne işaret etmektedir.

Elde edilen verilere göre, görüşme formu uygulamasına katılan eğitimcilerin büyük bir kısmı mevcut programda etkinlik çeşitliliğinin az olduğunu düşünmektedir. Zihinsel engeli olan bireylerin birçoğunda küçük ya da büyük el kas gelişimi sorunlu olduğundan ötürü kalem, fırça, cetvel, pergel, makas gibi araç-gereç ve malzemelerin kullanımı, kâğıt katlama, kesme ve yapıştırma işlemlerinin gerçekleştirilmesi sürekli tekrar ve zaman gerektirdiği aşikârdır.

Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylere eğitim ve öğretim veren gerek milli eğitime bağlı okullar, gerekse özel rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan sanatsal beceri eğitiminin içeriği günlük yaşantıyla uyumlu değildir. Günlük hayat becerilerine yardımcı olacak, gerek sosyal gerekse iş hayatlarında kullanılabilecek sanatsal, psiko-motor ya da akademik bir bilgi birikimi içermemektedir. Yıllardır kemikleşmiş sabit konu ve tekniklerle geçiştirilen, modern eğitim yöntem-tekniklerini kullanmayan, alışlagelmiş malzemeler barındıran bir programdır. Bu olumsuz özellikleri nedeniyle var olan görsel sanatlar programı, içerik seçimi açısından engelli bireylerin düzeylerine uygun değildir. Daha işlevsel ve uygulanabilir yeni bir program oluşturmak adına bu çalışmada yeni bir içerik düzenlemesine gidilmiştir.

“St-John (1986), özellikle zihinsel engele sahip olan çocuklarla yapılan sanat uygulamalarında materyallerin sınırlandırılması, basit prosedürler kullanılması, görevlerin tekrar edilmesi, sanat-üretim sürecinin küçük ünitelere ayrılması ve basamaklandırılarak yapılması, beceri kazanımını ve başarmayı sağlayan sanat deneyimleri tasarlanması gerektiğini belirtmektedir. Zihinsel engelli çocukların sanat aktivitelerinde çevre düzenlemeleri bireysel olarak kişilerin yetersizliklerinin şiddetine ve çeşidine bağlı olarak yapılmalıdır. Bunun için: özellikle çocuğun artistik beceri düzeyi belirlenmeli; hamur, kil, suluboya, pastelleri kullanma, renklerle, şekillerle ilgili yetenek düzeyi saptanmalıdır. Kısaca, resim yapma becerileri, fırça kullanma, makas tutma ve kullanma, kâğıt yırtma, kesme, yapıştırıcı kullanma, renkleri, şekilleri tanıma ve adlandırma, boya kalemlerini tutma ve düzgün kullanma, çevre temizliğine dikkat etme gibi bazı durumların çalışma öncesi değerlendirilmesi gerekmektedir”

Demirel'e (2012) göre sınama durumları, öğrencide gözlemlemeye karar verdiğimiz istendik davranışların kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işidir. Özel eğitim hizmeti veren kurumlarda görsel sanatlar dersi etkinliklerinde sanatsal beceri kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili analiz yapılmadığı görülmektedir. Öğrencilerin ve dersin kazanımlarının belirlenmesi, eksik yönlerinin tespit edilmesi ve diğer etkinliklerde nelere dikkat edilmesi gerektiğinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Zihinsel engeli olan bireylerin yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri sonucunda kazandıkları motor beceriler, sadece fiziksel gelişimi değil aynı zamanda özgüven gelişimini ve sosyal ilişkilerini de olumlu yönde etkileyecektir.

Eripek'e göre (1996), zihinsel engelli çocuklara ne öğretmeliyiz sorusuna yanıt olarak "işlevsel akademik beceriler" ve "bağımsız yaşama becerileri" cevap olarak alıyoruz. İşlevsel akademik becerilerde; işlevsellikten amaçlanan, öğretilecek bilgi ve becerilerin günlük yaşamda, evde, toplumda ve çevrede kullanılabilir, işe yarar olmasıdır. Görsel sanatlar dersi ile söz konusu bu bireylere günlük yaşam ve mesleki hayatta kullanabilecekleri beceriler kazandırmak en önemli amaçlardan biri olmalıdır.

Günümüzde okullarda uygulanan mevcut programda ürün (sonuç) odaklı bir ölçme-değerlendirme yöntemi kullanılmaktadır. Buda mevcut programların özel eğitim de bireysel farklılıkların önemi ile ters düşmektedir. Türkiye'de 31.05.2006 tarihinde çıkarılan ve 26184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Yönetmeliği'nde yer alan, özel eğitimin temel ilkelerinde de belirtildiği gibi; "Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde eğitim hizmetlerinden yararlandırılır" ibaresiyle de ters düşmektedir.

Araştırma sürecinde yapılan gözlemlere göre resmi okullar hariç, özel eğitim kurumlarının (rehabilitasyon merkezleri) çoğunda görsel sanatlar branş öğretmeni çalışmadığı görülmüştür. Bu konu ile ilgili resmî bir zorunluluk yoktur. Söz konusu bu kurumlar kendi istekleri doğrultusunda hareket etmektedirler. Bu nedenle görsel

sanatlar eğitiminde eksik alan bilgisine sahip ve uygun çalışma ortamı (atölyeler) bulamayan özel eğitim öğretmenleri, görsel sanatlar dersini verimli bir şekilde işleyememektedirler. Söz konusu bu durum, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı'nda (2008) yer alan; özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitimidir, tanımıyla ter düşmektedir.

4.2.2. Yorum

Araştırmada, hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerin, sanatsal beceri eğitimi konusunun değerlendirilmesi amacıyla, Türkiye genelinde farklı üniversitelerin Özel Eğitim Öğretmenliği bölümlerinde görev yapan 40 akademisyen ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan 10 özel eğitim ve 10 görsel sanatlar öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme ile görüşme formu uygulanmıştır. Uygulanan 60 görüşme formundan, 10 tanesi eksik ya da yetersiz görülerek elenmiştir. Toplamda 50 sağlıklı veriye sahip görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, genel yorumlar sunulmuştur. Akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin görüşme formu sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda genel yorumlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 50'sinden 36'sı yani, %72'si; mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrenciler için yeterli olmadığını, yeni bir program hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. 17'si (%34) zihinsel engelliler okullarında verilen görsel sanatlar dersinin öğrencilere sanatsal bir beceri kazandırmadığını düşünmektedir.

Mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının etkili olmadığını düşünen 31 kişi (%62) bulunmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin az bir kısmı (3 kişi)

mevcut programın etkili olduğunu düşünmektedir. Kısmen etkili olduğunu ancak geliştirilmesinin gerekliliğini belirten 5 kişi (%10) bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programını yetersiz buldukları ve yeni bir program geliştirilmesinin gerekliliğini belirttikleri gözle çarpılmaktadır. Mevcut programın geliştirilmesine sebep olarak ise; hali hazırdaki programın zihinsel engelli öğrencilerin düzeyine uygun olmamasının, etkinlik ve materyal çeşitliliğinin az olmasının ve bireysel farklılıkları gözlememesinin olduğunu belirtmişlerdir.

Hazırlanacak olan yeni programda daha fazla ve çeşitli materyallere yer verilmesinin, zihinsel engellilerin düzeye uygun olmasının, farklı etkinliklere - konulara yer vermesinin ve bireysel farklılıkları dikkate almasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Görsel sanatlar dersi atölyelerinin dersin işlenişine uygun olmadığını belirten 20 kişi (%30) bulunmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin %30'unun eğitim ortamlarını yetersiz gördüğü aşikârdır. 11 kişi (%16) görev yapmakta olan görsel sanatlar öğretmenlerinin yetersiz olduğu ve hizmet içi eğitime tabii tutulmalarını gerekliliği üzerinde hemfikirdir.

Araştırmaya katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 16'sı (%19) zihinsel engelli bireylerin en önemli ihtiyaçlarının başarı duygusunu tatmak olduğunu düşünmektedir. Psiko-motor becerilerinin gelişmesinin önemini vurgulayan 14 kişi (%17) bulunmaktadır. Bireysel farklılıklarının dikkate alınmasının söz konusu bu bireyler için bir ihtiyaç durumunda olduğunu belirten 10 kişi (%12) bulunmaktadır.

Geliştirilmesi düşünülen yeni programın muhakkak motor becerileri geliştirmeyi amaç edinmesi gerektiğini belirten 18 kişi (%26), meslek edinmelerine yardımcı olması gerektiğini belirten 17 kişi (%24) bulunmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin %16'sı yeni programın günlük hayatta kullanılabilir sosyal ve fiziksel bilgilerle bağdaştırılması gerekliliğini belirtmiştir. Disiplinler arası olması

yani diğer dersler ile bağdaşıklık göstermesi gerekliliğini vurgulayanlar ise araştırmaya katılanların %14'lk kısmını oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin 25'i (%45) hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilere verilen görsel sanatlar dersinde süreç odaklı bir lme-değerlendirme yapılması gerektiğini düşünmektedir. %18'i lme-değerlendirme sürecinin basamaklı olması gerektiğini belirtmiştir. dllendirmenin yani pekiştirenlerin gerekliliğini belirten sadece 5 kişi (%9) bulunmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerde sanat beceri eğitimi konusunda hazırlanan araştırma kapsamında 9 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu akademisyenler, konu alanı uzmanları, özel eğitim hizmeti veren resmî ve özel kurumlarda görev yapmakta olan özel eğitim ve görsel sanatlar öğretmenlerine uygulanmış, görüşme formu verileri değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan eğitimcilerin yarısına yakını öğrencilerin engellilik düzeylerine uygun bir görsel sanatlar programı uygulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum özel eğitimin amaç ve ilkeleriyle örtüşmemektedir. Eğitimciler zihinsel engelli çocuklar için eğitim-öğretim ders programları hazırlarken ve bu derslerin amaçlarını belirlerken söz konusu bu çocukları iyi tanımalı, gelişim ve hazırbulunuşluk düzeylerini dikkatle ele alarak bireye özel program uygulamalıdır.

Araştırma verileri neticesinde, görüşme formu uygulamasına katılan eğitimcilerin büyük bir kısmının mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli öğrenciler için yeterli ve etkili olmadığını, yeni bir program hazırlanması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır. Eğitimcilerin büyük bir kısmı mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli çocuklara göre olmadığını ve yeni bir programın söz konusu bu çocukların ihtiyaçlarına göre hazırlanmasının gerektiğini vurgulamaktadır.

Görüşme formunden elde edilen verilerin analizi sonucunda, eğitimcilerin büyük bir çoğunluğu hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların eğitiminde görsel sanatlar eğitiminin gerekli olduğunu, zihinsel engelli öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine etkisinin olduğunu ve görsel sanatlar dersinin söz konusu bu öğrencilerin motor (el) becerilerini geliştirmesinde önemli bir katkısı olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Görüşme formu uygulamasına katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu görsel sanatlar derslerinin gerekliliği ve diğer branş derslerine katkısı olduğu konusunda hemfikirdiler. Görüşme formu verilerine göre eğitimciler, görsel sanatlar dersinin öğrencilerin fiziksel özelliklerinin gelişmesini sağladığı yönünde ortak bir tespitte bulunmuşlardır. Yine görüşme formu verilerine göre, görsel sanatlar dersinde kazanılan sanatsal becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Yapılan eskizlerin ve çizgisel çalışmaların yazma becerisi üzerinde oldukça etkili olduğunu sözel olarak ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan akademisyenler, konu alanı uzmanları ve öğretmenler görsel sanatlar dersinin zihinsel engelli bireyin kendine olan güvenini arttırdığını ve başarıya duygusunu tatmaya yardımcı olduğunu düşünmeleri olumlu yönde tespit edilen bir sonuçtur. Zihinsel engelli bireylere sanatsal beceriler ile ilgili fırsatlar verildiğinde, söz konusu bu bireyler bir ürün ortaya çıkarmanın hazzını duyarlar ve kendilerini ifade etme becerilerini geliştirirler.

Araştırmaya katılan özel eğitim ve görsel sanatlar öğretmenleri görev yaptıkları kurumlarda görsel sanatlar ders atölyesi konusunda sıkıntı çekildiğini belirtmişlerdir. Yapılan gözlemlerde mevcut atölyelerin görsel sanatlar dersine uygun olmadığı gözlenmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin, görsel sanatlar dersi ile ilgili almış oldukları eğitim gözden geçirildiğinde ise, söz konusu bu öğretmenlerin konu alanı ile ilgili eğitim durumlarının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak özel eğitim verilen devlete bağlı ya da özel kurumlarda görsel sanatlar eğitimi için özel bir atölye, bir sanat eğitmeni ya da derse ayrılan yeterli süre bulunmamaktadır.

Araştırma sürecinde yapılan gözlemlere göre resmi okullar hariç, özel eğitim kurumlarının (rehabilitasyon merkezleri) çoğunda görsel sanatlar branş öğretmeni çalışmamaktadır. Bu konu ile ilgili resmî bir zorunluluk olmadığından ötürü, söz konusu bu kurumlar kendi istekleri doğrultusunda hareket etmektedirler. Bu nedenle görsel sanatlar eğitiminde eksik alan bilgisine sahip ve uygun çalışma ortamı (atölyeler) bulamayan özel eğitim öğretmenleri, görsel sanatlar dersini verimli bir şekilde işleyememektedirler.

Görüşme formu verilerinden elde edilen bir diğer sonuç ise, görüşme formu uygulamasına katılan eğitimcilerin çok az bir kısmının geliştirilmesi planlanan yeni programda pekiştirme (ödüllendirme) kullanımına yer verilmesi gerektiği düşüncesine sahip olduklarıdır. Özel eğitim sürecinde en çok kullanılan tekniklerden biri pekiştirmeçilerdir. Ancak pekiştirmeçilerin söz konusu bu bireyleri her adımda ödüllendirilmeye alıştırmaları ve günlük hayatta da bunu bir alışkanlık haline getirmeleri olasılığı göz çarpmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin büyük bir kısmının güdüleme yöntemi olarak sözlü motivasyonu kullandıkları elde edilen sonuçlar arasındadır. İkincil olarak ödül yer almaktadır. Son sırada ise sınıf içi ve dışı sergileme gelmektedir. Özel eğitim hizmeti veren resmî ya da özel kurumlarda genel itibarıyla sergi etkinlikleri geniş boyutlu olmayıp, sınıf ya da okul içi etkinlik panolarıyla sınırlı kalmaktadır.

Görüşme formu verilerine göre, görsel sanatlar dersinin bireyin psiko-motor (el) beceri anlamında eksik olan yönlerini geliştirdiğini düşünülmektedir. Yine bu verilere göre, zihinsel engelli bireylerin, kullanımını öğrenmiş oldukları araç-gereç ve malzemeleri daha sonra başka bir uygulamada tekrar kullanma konusunda zorlandıkları gözlenmektedir. Bu durumda görsel sanatlar ya da özel eğitim öğretmenlerinin kullanılacak olan araç-gereç ve malzemeleri her uygulamanın başında tekrar tanıtmaları ve doğru kullanımını öğrencilere gösterilmeleri gerekmektedir.

Görüşme formu çalışmasına katılan eğitimcilerin çoğu görsel sanatlar dersi etkinliklerinde sanatsal beceri kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili analiz yapılmadığını belirtmektedir. Elde edilen bu sonuç, bireylerin ve dersin

kazanımlarının belirlenmesi, eksik yönlerinin tespit edilmesi ve diğer etkinliklerde nelere dikkat edilmesi gerektiğinin belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Elde edilen verilere göre, görüşme formu uygulamasına katılan eğitimcilerin büyük bir kısmı mevcut programda etkinlik çeşitliliğinin az olduğunu düşünmektedir. Zihinsel engeli olan bireylerin birçoğunda küçük ya da büyük el kas gelişimi sorunlu olduğundan ötürü kalem, fırça, cetvel, pergel, makas gibi araç-gereç ve malzemelerin kullanımı, kâğıt katlama, kesme ve yapıştırma işlemlerinin gerçekleştirilmesi sürekli tekrar ve zaman gerektirdiği aşikârdır. Bütün bu aktivitelerin sanatsal ve psiko-motor beceri kazanımlarının yanı sıra, hafif düzeyde zihinsel engeli olan çocuklar görsel sanatlar etkinlikleri sırasında, el-göz koordinasyonunu sağlayabilme, göz teması kurabilme, iki elin eşgüdümlü koordinasyonunu sağlayabilme, diğerleriyle yardımlaşmayı öğrenebilme gibi birçok beceriyi kazanırlar.

Görüşme formu sorularından biri olan “Bu öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitiminin amaçları neler olmalıdır?” sorusuna verilen cevaplarda dikkat çeken sonuçlar arasındadır. Görüşme formu uygulamasına katılan akademisyen, konu alanı uzmanları ve öğretmenlerin yarısına yakını geliştirilebilecek yeni programın motor becerileri geliştirmesi gerekliliğini düşünmektedirler. Bu sonuç, mevcut programın motor becerileri yeteri kadar geliştirmedeği düşüncesine vurgu yapmaktadır. Ayrıca diğer sık verilen cevaplar ise, meslek edinmeye yönelik olması, beceri kazandırması, sosyal ve fiziksel olarak günlük hayatta kullanılacak amaçları olması ve disiplinler arası olması gerekliliğidir.

Görüşme formu verilerine göre araştırmaya katılan eğitimcilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersinde süreç odaklı bir ölçme-değerlendirme yönteminin kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca söz konusu uzmanlar bu süreç odaklı ölçme ve değerlendirmenin de basamaklı bir şekilde uygulanması konusunda hem fikirdirler. Hali hazırda bugün okullarda uygulanan mevcut programda ürün odaklı bir ölçme-değerlendirme yöntemi kullanılmaktadır. Buda mevcut programın özel eğitim de bireysel farklılıkların önemi ile ters düşmektedir.

5.2. Öneriler

Yapılan araştırmanın sonuçlarına dayanarak, hafif düzeyde zihinsel engellilerde sanatsal beceri eğitimi konusunun değerlendirilmesi sonucunda, daha verimli çalışmaların ortaya çıkarılabilmesi ve hafif düzeyde zihinsel engellilerde sanatsal beceri eğitiminin gereken önemi kazanabilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler şunlardır:

1. Hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların motor beceri seviyelerinin geliştirilmesi için ince motor hareketlerin geliştirilmesini temel alan yeni bir görsel sanatlar eğitimi programına yer verilmesi, bu konuda program geliştirme çalışmalarının yapılması, söz konusu bu çocukların gelişimindeki motor hareketlerin öneminin anlaşılması ve yeni bir ulusal görsel sanatlar eğitimi programı benimsenmesi gerekmektedir.

2. Hafif düzeyde zihinsel engelliler için hazırlanmış uluslararası sanatsal beceri eğitimi ile ilgili programlar incelenerek, söz konusu bu programlar Türkiye’de de hayata geçirilmelidir. Türkiye’nin farklı birçok şehrinde pilot okullar seçilerek ivedilikle çalışmalarına başlanmalıdır.

3. Hafif düzeyde zihinsel engelli çocukların motor becerilerinin gelişimine önemli katkısı olan sanatsal beceri eğitiminin önemi ve gerekliliği konusunda başta eğitimciler olmak üzere tüm toplum bilinçlendirilmelidir.

4. Öğrencilerin engellilik durumları çeşitlilik gösterdiğinden ötürü her çocuk için özel, onun anlama yeteneğine ve gelişim düzeyine uygun bireysel eğitim programları hazırlanmalıdır.

5. Özel eğitim öğretmenleri, görsel sanatlar eğitimi konusunda bilgilendirilip bu alan bilgisi ile ilgili olarak hizmet içi eğitimlere tabii tutulmalıdırlar. Söz konusu bu eğitimin daha verimli olabilmesi için ise, ilk önce özel eğitim öğretmenlerinin eğitim gördüğü üniversitelerdeki programlar için yeni çözümler üretilmelidir.

6. Özel eğitim alanında hizmet veren özel kurumlarında devlet okullarında olduğu gibi görsel sanatlar dersi, ayrı bir branş dersi olarak değerlendirilip yeterli vakit ayrılmalıdır.

7. Pekiştireç olarak sözlü motivasyon tercih edilmelidir. Ödül gibi güdüleme yöntemlerinin kullanımının minimum düzeyde tutulması tercih edilmelidir. Bunların yanı sıra söz konusu bu çocukların motive olması ve görsel sanatlar dersinde daha istekli olmaları için derste yapılan çalışmalar düzenli aralıklarla sınıf ya da okul içinde sergilenmelidir. Gerek okul içinde gerekse okul dışında sergiler düzenlenebilir ve bu etkinlikler geleneksel hale getirilebilir. Bu çalışmalar satışa sunulurken zihinsel engelli çocukların kendi kazançlarını elde etmenin hazzını yaşamaları sağlanabilir.

8. Özel eğitim alanında hizmet veren özel kurumlarında görsel sanatlar dersleri için alanında uzman sanat eğitimcisi bulundurma zorunluluğu getirilmelidir.

9. Psiko-motor becerilerin yeterlilik düzeyini belirleyen testlerden yola çıkılarak hazırlanabilecek temel motor gelişim eğitim programı, eğitim fakültelerinin özel eğitim, resim-iş eğitimi ve okul öncesi gibi alanlarında yetiştirilen öğretmen adaylarının lisans programlarında yer almalıdır.

10. Yeni açılacak kurumlara ve hâlihazırda var olanlar için görsel sanatlar ders atölyesi bulundurma zorunluluğu üzerinde durulmalıdır. Söz konusu bu öğrencilerin engellilik durumları dikkate alınarak atölyeler düzenlenmelidir.

11. Eğitimciler tarafından belirlenen periyotlarda öğrencilerin ilgisini çekecek hem eğlenecekleri hem de öğrenecekleri grup halinde çalışabilecekleri atölye çalışmaları düzenlenebilir.

12. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler ile hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler için yeni bir görsel sanatlar dersi eğitim programı geliştirilmiştir. Hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler için gerçekleştirilmiş olan bu çalışma daha geniş kapsamlı düşünülerek Türkiye’de özel eğitim hizmeti veren tüm kurumları kapsayacak şekilde geniş kitlelere uygulanabilir. Bu konu ile ilgili deneysel çalışmalar yapılabilir.

5.3. Program Önerisi

Araştırmanın sonucunda uzman görüşlerinden elde edilen bilgiler ışığında, 18 haftalık yeni bir görsel sanatlar dersi eğitim programı geliştirilmiştir. Mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programı göz önüne alındığında geliştirilen yeni programın; beceri kazandıran, bireysel farklılıkları gözetken, motor becerileri geliştiren, farklı ve çeşitli materyal ve konuya sahip, uygun ortam ve şartlarda verilen, süreç odaklı bir ölçme-değerlendirmeye sahip olması amaçlanmıştır. Bu amaçlara bağlı olarak görsel sanatlar dersi eğitim programının genel hedefleri (amaçları) belirlenmiştir. Genel hedeflerin yazımında Bloom'un Aşamalı Sınıflama Yaklaşımı tercih edilmiştir. İçerik basamağında ise, bireysel fayda özelliği gözetilmiş ve Sarmal Programlama Yaklaşımı kullanılarak içerik geliştirilmiştir. Yani konular yeri geldikçe tekrar edilerek öğrenmenin kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca her ünite ikişer hafta tekrar edilerek öğrenmenin kalıcılığının artması amaçlanmıştır. Her ne kadar iki hafta üst üste işlenen konu benzerlik özelliği gösterse de, öğretim süreci ve kazanımların analizleri aşamalarında farklılıklar göstermektedir.

Eğitim durumları basamağında Bloom'un Tam Öğrenme Modeli tercih edilmiştir. Uygun koşullar yaratıldığında her öğrencinin öğrenebildiğini savunan bu yaklaşım, ek zaman ve olanaklar dâhilinde her bireyin yeni davranışı öğrenebileceğini vurgulamaktadır. Eğitim-öğretim yöntemleri opsiyonel olarak öğretmene sunulmuştur. Ölçme ve değerlendirme sürecinde ise, rubrik'ten yararlanılmıştır. Geliştirilen yeni rubrik tabloları ile her becerinin kazanım düzeyi belirlenmek istenirken, disiplinlerarası bir özellik göstererek diğer branş derslerine katkı sağlanması da planlanmıştır. %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmıştır.

5.3.1. Bloom'un Aşamalı Sınıflama Yaklaşımına Göre Yeni Program İçin Geliştirilen Hedef ve Davranışlar

1. Bilişsel Alanda Hedefler:

1.1. Bilgi:

1.1.1. Kavramlar (Terimler) Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili kavramların anlam bilgisi.

Davranış 1: Verilen tanımın doğru ya da yanlış olduğunu söyleme.

Davranış 2: Verilen bir kavramın tanımını bir dizi kavramın arasından bulup söyleme.

1.1.2. Olgular Bilgisi:

Hedef: Görsel sanatlar dersi ile ilgili belli başlı olgular bilgisi.

Davranış: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili olgunun doğru ya da yanlış olduğunu söyleme.

1.1.3. Araç – Gereçler Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç-gereçler bilgisi.

Davranış: Gösterilen araç-gerecin ismini söyleme.

1.1.4. Alışlar Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kullanılan malzemeler ile ilgili alışlar bilgisi.

Davranış: Verilen kavramın karşılığı olan malzemeyi diğerlerinin arasından seçip gösterme.

1.1.5. Yönelim Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili uygulamaların yapılışındaki sıralamayı hatırlayabilme.

Davranış: Verilen karışık haldeki bir uygulama direktiflerini doğru sıraya koyup söyleme.

1.1.6. Sınıflamalar Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kullanılan malzemeleri sınıflama bilgisi.

Davranış: Mevcut malzemeleri gruplayarak ait olduğu grupları söyleme.

1.1.7. Ölçütler Bilgisi:

Hedef: Bir çalışmanın değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri hatırlayabilme.

Davranış: Bir çalışmanın değerlendirilmesinde kullanılan malzeme ile ilgili ölçütleri söyleme.

1.1.8. Yöntem Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kolaj çalışması yapımında kullanılan yöntemler bilgisi.

Davranış 1: Kolaj çalışması yapımında kullanılan yöntemleri sırasıyla söyleme.

Davranış 2: Kolaj çalışması yapımında kullanılan yöntemin her basamağında neler yapılacağını söyleme.

1.1.9. İlke ve Genellemeler:

Hedef: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili belli başlı ilkeler bilgisi.

Davranış 1: Verilen bir ilkenin doğru ya da yanlış olduğunu söyleme.

Davranış 2: Kolaj tekniği ile ilgili genel ilkeleri söyleme.

1.1.10. Kuram ve Yapı Bilgisi:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kolaj uygulamaları ile ilgili belli başlı kuramlar bilgisi.

Davranış 1: Verilen bir kolaj kuramın genel özelliklerini söyleme.

Davranış 2: Kesme – yapıştırma kuramını söyleme.

1.2. Kavrama:

1.2.1. Çevirme:

Hedef: Görsel Sanatlar dersiyle ilgili belli başlı bilgileri istenilen anlatım biçimine çevirme.

Davranış: Gösterilen bir uygulamayı özetleyip anlatma.

1.2.2. Yorumlama:

Hedef: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili temel ilkeleri açıklayabilme.

Davranış 1: Verilen bir ilkenin nedenini söyleme.

Davranış 2: Verilen bir ilkeyi kendi cümleleriyle açıklayıp söyleme.

1.2.3. Öteleme:

Hedef: Görsel Sanatlar dersi ile ilgili belli başlı özellikleri kestirme.

Davranış: Tablo halinde gösterilen çeşitli uygulamaların isimlerini, verilen bilgilere dayanarak boş bırakılan yerlere gerekçesi ile yazma.

1.3. Uygulama:

Hedef 1: Görsel Sanatlar dersinde kesme – yapıştırma gerektiren belli başlı uygulamaları yapabilme.

Davranış 1: Kesme – yapıştırma gerektiren uygulamalarda malzemeleri söyleme.

Davranış 2: Kesme – yapıştırma gerektiren uygulamalarda yapılması gereken işlem sırasını söyleme.

Hedef 2: Görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanılan kolaj tekniği ile ilgili belli başlı uygulamalar yapabilme.

Davranış 1: Atık malzeme kullanımı gerektiren kolaj uygulamalarında kullanılabilir malzemeleri söyleme.

Davranış 2: Atık malzeme kullanımı gerektiren kolaj uygulamalarında yapılması gereken işlem sırasını söyleme.

Hedef 3: Görsel sanatlar dersinde geometrik şekillerden yararlanılabilir belli başlı kolaj uygulamaları yapabilme.

Davranış 1: Geometrik şekillerden yararlanılabilir kolaj uygulamalarında kullanılabilir malzemeleri söyleme.

Davranış 2: Geometrik şekillerden yararlanılabilir kolaj uygulamalarında kullanılabilir geometrik şekilleri söyleme.

Davranış 3: Geometrik şekillerden yararlanılabilir kolaj uygulamalarında yapılması gereken işlem sırasını söyleme.

1.4. Analiz:

1.4.1. Ögelere Dönük Analiz:

Hedef 1: Derste verilen bir uygulamayı öğelerine ayırabilme.

Davranış: Verilen bir uygulamanın yapılış öğelerini sıraya koyma.

Hedef 2: Derste verilen bir uygulamayı kompozisyon öğelerine ayırabilme.

Davranış: Verilen bir uygulamanın kompozisyon öğelerini bulup gösterme.

1.4.2. İlişkilere Dönük Analiz:

Hedef 1: Bir uygulamadaki işlemler arasındaki ilişkileri belirleyebilme.

Davranış: Bir uygulamadaki işlemler arasındaki ilişkileri belirleyip söyleme.

Hedef 2: Bir uygulamadaki kompozisyon öğeleri arasındaki ilişkileri belirleyebilme.

Davranış: Bir uygulamadaki kompozisyon öğeleri arasındaki ilişkileri belirleyip söyleme.

1.4.3. Örgütlenme İlkelerine Dönük Analiz:

Hedef: Planlı bir kolaj uygulamak üzere kompozisyonun nasıl düzenleneceğini bulabilme.

Davranış 1: Planlı bir kolaj uygulamasında kompozisyon özelliklerini söyleme.

Davranış 2: Planlı bir kolaj uygulamasında kompozisyon öğelerinin nasıl bir araya getirileceğini söyleme.

1.5. Sentez:

1.5.1. Özdeşsiz Bir Bütün Oluşturma:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kolaj tekniği ile ilgili uygulama oluşturabilme.

Davranış 1: Kolaj tekniğinin amacını belirleyip söyleme.

Davranış 2: Kolaj tekniği için gerekli zamanı belirleyip söyleme / ön deneme yapma.

1.5.2. Bir Plan ya da İşlemler Takımı Oluşturma:

Hedef: Yeni bir kolaj tekniği geliştirebilme.

Davranış 1: Bilinen tekniklerin yetersizliklerini ya da fazlalıklarını belirleyip söyleme.

Davranış 2: Yeni denenceleri test etme / işleyen tekniği belirleyip söyleme.

1.6. Değerlendirme:

1.6.1. İç Ölçütlere Göre Değerlendirme:

Hedef: Bir kolaj çalışmasını olması gerekli özelliklere göre eleştirebilme.

Davranış 1: Kolaj çalışmasındaki teknik tutarlılığı gerekçe göstererek söyleme.

Davranış 2: Kolaj çalışmasındaki kompozisyon tutarlılığını gerekçe göstererek söyleme.

1.16.2. Dış Ölçütlere Göre Değerlendirme:

Hedef 1: Bir kolaj çalışmasını kompozisyon özellikler açısından değerlendirme.

Davranış: Bir kolaj çalışmasının kompozisyon açısından uygunluğunu, gerekçe göstererek söyleme.

Hedef 2: Bir kolaj çalışmasını teknik özellikleri açısından değerlendirme.

Davranış: Bir kolaj çalışmasının teknik açıdan uygunluğunu, gerekçe göstererek söyleme.

2. Duyuşsal Alanda Hedefler

2.1. Alma

2.1.1. Farkında Olma:

Hedef: Kesme, yapıştırma, kolaj tekniğı ile ilgili temel olguların farkında oluş.

Davranış: Kolaj uygulamasındaki en önemli işlemi söyleme.

2.1.2. Almaya Açıklık (İsteklilik)

Hedef: Farklı teknikler kullanan kişileri dinlemeye dönüklük.

Davranış: Konuşanın sözünü kesmeden dinleme.

2.1.3. Kontrollü Seçicilik ve Dikkat:

2.2. Tepkide Bulunma:

2.2.1. Tepkide Uysallık:

Hedef: Arkadaşları ile çalışırken birlikte alınan kurallara razı oluş.

Davranış 1: Demokratik olarak alınan kararlara uyma.

Davranış 2: Çalışmalara verilen zamanda gelme.

2.2.2. Tepkide İsteklilik:

Hedef: Boş zamanlarında resim yapmaya isteklilik.

Davranış 1: Resim yapmak istediğini söyleme.

Davranış 2: Resim yapmak için zaman ayırma.

2.2.3. Tepkide doyum:

Hedef: Kendisine verilen bir işi yapmaktan zevk alış.

Davranış 1: Kendisine verilen görevi yapmak için hevesli olma.

Davranış 2: Kendisine verilen görevi yapmak için zaman ayırma.

2.3. Değer Verme

2.3.1. Bir Değeri Kabullenme:

Hedef: “Sanat altın bileziktir” ilkesinin önemini takdir ediş.

Davranış: Bu ilkeyle ilgili araştırma yapıp, Türkçe dersinde sözlü sunumda bulunma.

2.3.2. Değeri Üstün Tutma:

Hedef: Her türlü eleştiriye açık oluş.

Davranış 1: Yapılan eleştirileri karşı çıkmadan dinleme.

Davranış 2: Kendini eleştirenlere küsmeme.

2.3.3. Bir Değere Adanmışlık:

Hedef: “Sanat altın bileziktir” ilkesini savunma.

2.4. Örgütlenme:

2.4.1. Bir Değerin Kavramsallaştırılması:

Hedef: Kolaj çalışması konusunda kendini yargılamada kararlı oluş.

Davranış 1: Eleştirileri kızmadan sonuna kadar dinleme.

Davranış 2: Yapılan eleştirilere göre, gerekiyorsa çalışmasını değiştirme / düzenleme.

2.4.2. Bir Değer Sistemi Örgütlenme:

Hedef: Mesleki beceriler kazanmada yeni değerler oluşturmada kararlılık.

Davranış 1: Mesleki beceriler kazanmada yeni değerler oluşturana dek sürekli çalışma.

Davranış 2: Mesleki beceriler kazanmak için sürekli çalışma.

2.5. Kişilik Haline Getirme (Değerle Nitelenmişlik):

2.5.1. Genellenmiş Örüntü:

Hedef 1: Kesme – yapıştırma tekniğini bir alışkanlık haline getirme.

Davranış: Kolaj çalışmasında kesme ve yapıştırma işlemlerini her zaman yapma.

Hedef 2: Başkalarına karşı saygılı oluşu bir alışkanlık haline getirme.

Davranış: Sınıf ve ders kurallarının gerektirdiklerini her zaman yapma.

2.5.2. Nitelenme:

Hedef: Sanata değer veren bir kişiliğe sahip oluş.

Davranış: Sanatla uğraşan insanları takdir etme.

3. Psiko – Motor (Devinişsel) Alanda Hedefler:

3.1. Algılama:

Hedef: Görsel Sanatlar dersinde kullanılan malzemeleri tanıyabilme.

Davranış 1: Gösterilen bir malzemenin adının ne olduğunu söyleme.

Davranış 2: Gösterilirken adının yanlış olarak söylendiği bir malzemenin adını, doğru olarak söyleme.

Davranış 3: Adı verilen bir malzemeyi diğerlerinin arasından bulup gösterme.

3.2. Kurulma (Bedensel Kuruluş):

Hedef: Kolaj çalışmasında kesme – yapıştırma yapmak için bedeni hazır hale getirme.

Davranış 1: Makası doğru tutabilme.

Davranış 2: Kâğıdı kesmeye uygun şekilde tutabilme.

Davranış 3: Yapıştırıcıyı doğru tutabilme.

3.3. Kılavuzla Yapma:

3.3.1. Kılavuzla Birlikte Yapma (Taklit):

Hedef: Görsel sanatlar dersinde bir kolaj çalışmasını öğretmen yardımı ile yapabilme.

Davranış 1: Resim kartonunu istenilen ebatta ve kalitede hazırlayabilme.

Davranış 2: Kolaj kompozisyonunu kartonun üzerine öğretmen yardımı ile çizebilme.

Davranış 3: Çizilen şekilleri öğretmen yardımı ile kesebilme.

Davranış 4: Kesilen şekilleri öğretmen yardımı ile kartona yapıştırabilme.

3.3.2. Kendi Kendine Yapma (Deneme):

Hedef: Kolaj çalışmasını kendi başına yapabilme.

Davranış 1: Kolaj kompozisyonunu kartonun üzerine çizebilme.

Davranış 2: Çizilen şekilleri makasla kesebilme.

Davranış 3: Kesilen şekilleri yapıştırıcı ile kartona yapıştırabilme.

3.4. Mekanikleşme

Hedef 1: Atölyeyi Görsel Sanatlar dersi için hazır hale getirebilme.

Davranış: Ders başlamadan önce oturacağı sıraya malzemelerini koyma.

Hedef 2: Kolaj çalışması için gerekli malzemeleri hazırlayabilme.

Davranış: Kolaj çalışmasına kullanılacak malzemeleri ders başlamadan önce kullanıma hazır hale getirebilme.

3.5. Beceri Haline Getirme:

3.5.1. İstenilen Nitelikte Yapma:

Hedef: Kolaj çalışmasını belirtilen niteliklere göre yapabilme.

Davranış 1: Kolaj için doğru malzemeleri seçebilme.

Davranış 2: Malzemeleri kolaj yapmaya hazırlayabilme.

3.5.2. İstenilen Nitelik ve Sürede Yapma:

Hedef: Kolaj çalışmasını bir ders süresi içinde tamamlayabilme.

Davranış 1: Kolaj kartonunu hazırlama.

Davranış 2: Kolaj parçalarını çeşitli renkte kartonlara çizme.

Davranış 3: Çizilen parçaları makasla kesme.

Davranış 4: Kesilen parçaları yapıştırıcı yardımı ile kartona yapıştırma.

Davranış 5: Kompozisyonu çeşitli çizimler ve boyamalar ile tamamlama.

3.5.3. İstenilen Nitelik ve Sürede ve Yeterlilikte Yapma:

Hedef: Bir kolaj çalışmasını bir ders süresinden daha kısa sürede tamamlayabilme.

Davranış 1: Kolaj çalışmasına zamanında başlama.

Davranış 2: Gerekli işlem basamaklarını zamanında yapma.

Davranış 3: Kolaj çalışmasını ders süresi bitmeden bitirme.

3.6. Uyum (Duruma Uydurma):

Hedef: İlk kez gördüğü farklı teknikle yapılmış bir kolajın aynısını azami bir ders süresinde yapabilme.

Davranış 1: Farklı kolaj tekniğini saptama.

Davranış 2: Saptanan tekniğe göre gerekli malzemeleri saptama.

Davranış 3: Kolaj çalışması için kompozisyon hazırlama.

Davranış 4: Kompozisyona uygun çizimleri renkli kartonlara yapma.

Davranış 5: Yapılan çizimleri makas yardımı ile çizgilerinden düzgünce kesme.

Davranış 6: Kesilen parçaları yapıştırıcı vasıtasıyla kartona yapıştırma.

Davranış 7: Kompozisyonu çeşitli çizim ve boyamalarla tamamlama.

3.7. Yaratma:

Hedef: Yeni ve orijinal bir kolaj çalışması yapabilme.

Davranış: Kolaj tekniği oluşturup uygulama.

5.3.2. Öneri Olarak Geliştirilmiş Görsel Sanatlar Dersi İçin Ünitelendirilmiş Yıllık Plan

Ay: Eylül

Hafta: 19 – 23 Eylül (1. Hafta)

Saat: 2

2.1. Öğrenme Alanı: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi ve Görsel İlişkilendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.1.1. Tanışma / Kendini ifade etme.

2.1.2. Görsel sanatlar dersinde kullanılan araç-gereç ve malzemeyi tanıır / bilir.

2.1.3. Resmi ya da kendi gösterilen araç-gereç ve malzemenin adını söyler.

2.1.4. Adı verilen araç-gereç ya da malzemeyi diğerleri arasından bulup, seçip, gösterir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Kalem Kutum”

- Derse girince öğretmen kendini tanıtır ve hangi branş dersinin öğretmeni olduğunu söyler.

- Dersin ilk 15 ila 30 dakika arası öğrencilerle tek tek tanışılır.

- Görsel sanatlar dersini sevip sevmedikleri ile ilgili sohbet edilir.

- Görsel sanatlar dersinde kullanılan malzemeleri bilip bilmedikleri sorulur.

Biliyorlarsa isimlerini söylemeleri istenir.

- Daha sonra öğrencilere derste kullanılacak araç-gereç ve malzemeler tek tek gösterilip isimleri sorulur ya da ismi verilen araç-gereç ve malzemeyi göstermeleri istenir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler öğretmen tarafından ders öncesinde hazırlanmalıdır.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; “kendini ifade edebilme becerisi” geliştirir.
- Türkçe dersi; “konuşma” öğrenme alanı, sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Konuşmalarında betimlemeler yapar.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru-Cevap Yöntemi.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik’ten yararlanılmıştır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Araç-Gereci Tanıma	Araç-gerecin adını eksik ya da yanlış bilme.	Araç-gerecin adını bilme.	Araç-gerecin adını ve ne işe yaradığını bilme.
Araç-Gerecin Adını Söyleme	Araç-gerecin adını eksik ya da yanlış bilme.	Araç-gerecin adını doğru söyleme.	Araç-gerecin adını doğru ve tam söyleme.
Söylenen Malzemeyi Diğerleri Arasından Seçip Gösterme	Farklı araç-gereç ve malzemelerin isimlerini karıştırma.	Adı verilen araç- gereç ve malzemeleri doğru olarak seçme.	Adı verilen araç- gereç ve malzemeleri birçoğunun arasından doğru olarak seçme.

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA		ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	2.					
1.	Tanıma/Bilme					
2.	Doğru Söyleme					
3.	Seçip Gösterme					
TOPLAM						

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3
1.				
2.				
TOPLAM				
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})				
YÜZDE (%)				

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Eylül

Hafta: 26 – 30 Eylül (2. Hafta)

Saat: 2

2.2. Öğrenme Alanı: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Kazanımlar (Hedefler)

2.2.1. Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç-gereç ve malzemeleri tanır.

2.2.2. Gösterilen araç-gereç ya da malzemenin adını söyler.

2.2.3. Adı verilen malzemeyi diğerleri arasından seçip gösterir.

2.1.4. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.1.5. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.1.6. Boyama becerisini geliştirir.

2.1.7. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Kalem Kutum”

- Görsel sanatlar dersinde kullanılan malzemeleri bilip bilmedikleri tekrar sorulur. Biliyorlarsa isimlerini söylemeleri istenir.

- Daha sonra öğrencilere derste kullanılabilecek araç-gereç ve malzemeler tek tek gösterilip isimleri sorulur ya da ismi verilen araç-gereç ve malzemeyi göstermeleri istenir.

- Öğrencilere görsel sanatlar dersinde kullanılan araç-gereç ve malzemeleri resim kâğıdına çizmeleri istenir.

- Çizdikleri şekilleri pastel/kuru/guaj/sulu boya ile taşırmadan düzgünce boyamaları istenir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; “kendini ifade edebilme becerisi” geliştirir.
- Türkçe dersi; “konuşma” öğrenme alanı, sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Konuşmalarında betimlemeler yapar.

Öğretim Materyalleri

Kâğıt, kalem, silgi, cetvel, pergel, renkli karton, makas, fırça, sulu boya, yapıştırıcı, pastel boya, kuru boya, su kabı, resim defteri, gönye.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru-Cevap Yöntemi.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik’ten yararlanılmıştır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Araç-Gereci Tanıma	Araç-gerecin adını eksik ya da yanlış bilme.	Araç-gerecin adını bilme.	Araç-gerecin adını ve ne işe yaradığını bilme.
Araç-Gerecin Adını Söyleme	Araç-gerecin adını eksik ya da yanlış bilme.	Araç-gerecin adını doğru söyleme.	Araç-gerecin adını doğru ve tam söyleme.
Söylenen Malzemeyi Diğerleri Arasından Seçip Gösterme	Farklı araç-gereç ve malzemelerin isimlerini karıştırma.	Adı verilen araç-gereç ve malzemeleri doğru olarak seçme.	Adı verilen araç-gereç ve malzemeleri birçoğunun arasından doğru olarak seçme.
Çizme	Basit şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Boyama	Taşkırmadan boyayamama.	Taşkırmadan boyama.	Taşkırmadan boyama.

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Tanım/Bilme				
2.	Doğru Söyleme				
3.	Seçip Gösterme				
4.	Çizme				
5.	Boyama				
TOPLAM					

1. Ünite: Görsel Sanatlar Tanım Bilgisi**Toplam Rubrik Puanlama Raporu**

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5
1.					
2.					
TOPLAM					
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})					
YÜZDE (%)					

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ekim

Hafta: 3 – 7 Ekim (3. Hafta)

Saat: 2

2.3. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.3.1. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.3.2. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.3.3. Görsel sanat çalışmasıyla ölçü ve oran - orantıya göre objeleri sıralar – yerleştirir.

2.3.4. Çizme becerisini geliştirir.

2.3.5. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.3.6. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Şekillerin Dünyası”

- Geometrik şekiller hakkında sohbet edilir ve her çocuk istediği bir geometrik şekli seçer.

- Farklı boylarda ve renkler geometrik şekilleri öğretmen ile birlikte araç-gereç yardımıyla çizer ve makas ile keser.

- Kestiği geometrik şekilleri öğretmen yardımı ile kompozisyon kurarak resim kâğıdına yapıştırır.

- Geometrik şekiller yardımı ile kolaj tekniğini tanır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanıır.

Öğretim Materyalleri

Kâğıt, kalem, silgi, cetvel, pergeli, gönye, renkli fon kartonu, makas, yapıştırıcı.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik’ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

2. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.
Kolaj Tekniğini Bilme	Kolaj tekniğinin yapımını bilmeme.	Kolaj tekniğini tanıma/bilme.	Kolaj tekniğini diğer tekniklerden ayırma.

4. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
2.	Çizme				
3.	Makas Kullanma / Kesme				
4.	Yapıştırma				
TOPLAM					

2. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4
1.				
2.				
TOPLAM				
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})				
YÜZDE (%)				

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ekim

Hafta: 10 – 14 Ekim (4. Hafta)

Saat: 2

2.4. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.4.1. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.4.2. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.4.3. Görsel sanat çalışmasıyla ölçü ve oran - orantıya göre objeleri sıralar – yerleştirir.

2.4.4. Çizme becerisini geliştirir.

2.4.5. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.4.6. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Şekillerin Dünyası”

- Kolaj tekniği konusunda bilgi verilir. Ünlü ressamlardan örnek çalışmalar gösterilir.

- Bir önceki hafta yapılan çalışmanın da bir tür kolaj tekniği çalışması olduğu belirtilir.

- Serbest geometrik şekilleri renkli kartonlara çizer.

- Makas yardımı ile bu çizimleri düzgünce keser.

- Yapıştırıcı ile resim kâğıdına kompozisyon kurarak yapıştırır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; basit geometrik şekilleri çizer.

Öğretim Materyalleri

Kâğıt, kalem, silgi, cetvel, pergeli, gönye, renkli fon kartonu, makas, yapıştırıcı, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

2. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.
Kolaj Tekniğini Bilme	Kolaj tekniğinin yapımını bilmeme.	Kolaj tekniğini tanıma/bilme.	Kolaj tekniğini diğer tekniklerden ayırma.

2. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
2.	Çizme				
3.	Kesme				
4.	Yapıştırma				
5.	Kolaj Tekniğini Tanıma				
TOPLAM					

2. Ünite: Görsel Biçimlendirme “Şekillerin Dünyası”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5
1.					
2.					
TOPLAM					
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})					
YÜZDE (%)					

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ekim

Hafta: 17 – 21 Ekim (5. Hafta)

Saat: 2

2.5. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.5.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.5.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.5.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.5.4. Çizme becerisini geliştirir.

2.5.5. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.5.6. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Hayalimdeki Uçurtmalar”

- Uçurtmalar ve sahip oldukları geometrik şekiller hakkında sohbet edilir.
- Gökyüzü hakkında sohbet edilir.
- Renkler hakkında öğrenciler konuşturulur.
- Öğrencilerden bir geometrik şekil ve bir renk seçmeleri istenir.
- Aynı renkte fakat farklı boylarda seçtikleri geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile çizmeleri istenir.
- Çizilen geometrik şekiller makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen geometrik şekiller öğretmen yardımı – yönlendirmesi ile uçurtmalarla özdeşleştirilerek kâğıda yerleştirilir ve yapıştırılır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.
- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı: sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanır, çizer.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, cetvel, pergel, gönye, renkli fon kartonu, makas, yapıştırıcı.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Gözlem, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği, Benzetim (Simülasyon) Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalindeki Uçurtmalar”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Ana ve Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Büyükliğe Göre Sıralama	Kesilen parçaları büyüklüklerine göre sıralayamama.	Kesilen parçaları büyüklüklerine göre sıralama.	Kesilen parçaları yardım almadan büyüklüklerine göre sıralama.

Kompozisyon Kurma	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde düzenli bir kompozisyon olarak birleştirme.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalindeki Uçurtmalar”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Çizme				
4.	Makas Kullanma / Kesme				
5.	Büyükliğe Göre Sıralama				
6.	Özgün Bir Kompozisyon Kurma				
7.	Yapıştırma				
TOPLAM					

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalimdeki Uçurtmalar”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7
1.								
2.								
TOPLAM								
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})								
YÜZDE (%)								

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ekim

Hafta: 24 – 28 Ekim (6. Hafta)

Saat: 2

2.6. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.6.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.6.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.6.3. Görsel sanat çalışmasıyla ölçü ve oran – orantıya göre objeleri sıralar – yerleştirir.

2.6.4. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.6.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.6.6. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.6.7. Yapıştırma becerisini geliştirir.

2.6.8. Sıralama becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Hayalimdeki Uçurtmalar”

- Önceki hafta işlenen konu ve yapılan çalışma ile ilgili öğrencilerle sohbet edilir.

- Hayallerinde tek bir uçurtma canlandırmaları istenir. Canlandırdıkları uçurtmayı eskiz olarak çizmeleri istenir. Eskiz çiziminde öğretmen öğrencinin anlatım ve tasvirlerini dikkate alarak eskiz çizmesine yardımcı olur.

- Öğrencilerin eskizlerine uyararak öğretmen yardımı ile renkli fon kartonlarına serbest ve geometrik şekiller farklı boylarda çizilir.

- Çizilen şekiller öğretmen denetiminde makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen şekiller eskize bağlı kalınarak kâğıda yerleştirilir ve yapıştırılır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygularına duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, cetvel, pergel, gönye, renkli fon kartonu, makas, yapıştırıcı, eskiz kâğıdı.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır.
Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalindeki Uçurtmalar”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Ana ve Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.

Büyükliğe Göre Sıralama	Kesilen parçaları büyükliklerine göre sıralayamama.	Kesilen parçaları büyükliklerine göre sıralama.	Kesilen parçaları yardım almadan büyükliklerine göre sıralama.
Kompozisyon Kurma	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalindeki Uçurtmalar”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Çizme				
4.	Makas Kullanma / Kesme				
5.	Büyükliğe Göre Sıralama				
6.	Özgün Bir Kompozisyon Kurma				
7.	Yapıştırma				
TOPLAM					

3. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Hayalindeki Uçurtmalar”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ekim - Kasım

Hafta: 31 Ekim – 4 Kasım (7. Hafta)

Saat: 2

2.7. Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.7.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.7.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.7.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.7.4. Çizme becerisini geliştirir.

2.7.5. Fırça kullanma / boyama becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Sihirli Fırça”

- Bu etkinlikte Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” isimli eserinden yararlanılır.
- Gece, yıldızlar, ay ve gökyüzü renkleri hakkında öğrenciler konuşturulur.
- Öğrencilere Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” isimli eseri gösterilir. Resmin konusu, içerdiği şekil ve renkler hakkında sohbet edilir.
- Yıldızlı gece eserinin geometrik şekiller kullanılarak tekrar yorumlanmış hali öğrencilere örnek olarak gösterilir.
- Öğrencilerden uygun geometrik şekilleri kullanarak kendi yıldızlı gece yorumlaması yapmaları istenir.
- Öğretmen yardımı ile öğrencilerin yorumlamaları kâğıda çizilir.

- Sulu ya da guaj boya ile çalışma renklendirilir. Bu sırada taşırmamaya özen göstermeleri için öğrenciler yönlendirilir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 1. Van Gogh - Yıldızlı Gece

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.
- Matematik Dersi; basit geometrik şekilleri çizer.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, su kabı, sulu boya, guaj boya, fırça, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb ortamlarda inceleme, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirilmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Gökyüzü Şekillerini Tanıma	Gökyüzü şekillerini adlarını eksik ya da yanlış bilme.	Gökyüzü şekillerini adlarını doğru söyleme.	Gökyüzü şekillerini basit geometrik şekiller ile eşleştirme.
Ana-Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Kompozisyon Kurma	Kâğıt üzerinde belirli bir kompozisyon oluşturamama.	Örnek kompozisyonu referans alarak aynı kompozisyonu kâğıt üzerinde oluşturma.	Kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon oluşturma.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kâğıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kâğıt üzerinde doğru teknikle uygulama.

Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Gökyüzü Şekillerini Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
4.	Kompozisyon Kurma				
5.	Sulu/Guaj Boya Kullanma				
6.	Fırça Kullanma				
7.	Boyama				
TOPLAM					

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Kasım

Hafta: 7 – 11 Kasım (8. Hafta)

Saat: 2

2.8. Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.8.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.8.2. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenir.

2.8.3. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.8.4. Günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.8.5. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.8.6. Yeni ve orijinal bir çalışma yapar.

2.8.7. Çizme becerisini geliştirir.

2.8.8. Fırça kullanma / boyama becerisini geliştirir.

Öğrenme Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Sihirli Fırça”

- Bu etkinlikte Van Gogh’un “Yıldızlı Gece” ve bu eserin farklı bir kişi tarafından yorumlamasından faydalanılır.

- Önceki hafta işlenen konu ve yapılan çalışma hakkında sorular sorulur ve sohbet edilir.

- Hayallerinde gece, ay, yıldızlar ve bulutlardan oluşan bir manzara canlandırmaları ve bunu sınıf içinde anlatmaları istenir.

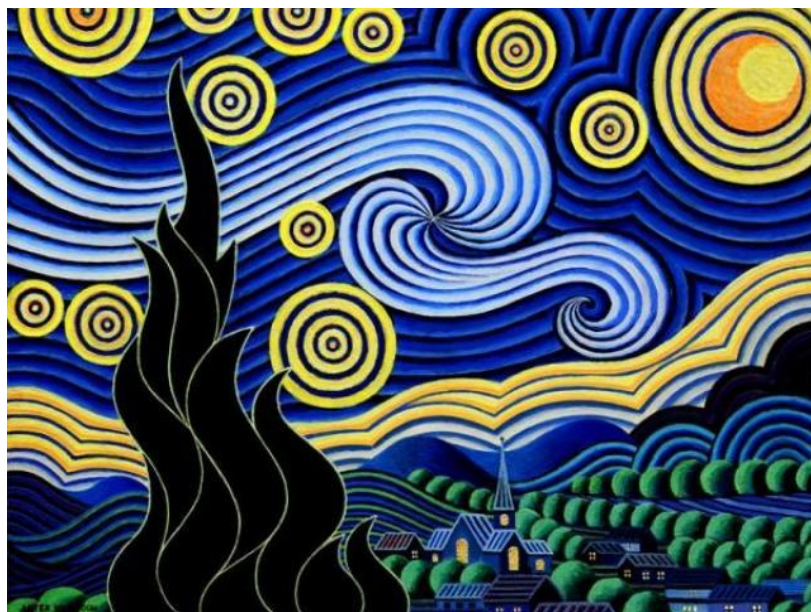
- Van Gogh'un Yıldızlı Gece isimli eseri tekrar gösterilip, soru – cevap yöntemi ile öğrencilerin bu eser ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri sağlanır.

- Eskiz olmaksızın sadece sulu/guaj boya ve fırçayı kullanarak betimledikleri duygu ve düşüncelerini resim kâğıdına aktarmaları istenir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 2. Van Gogh - Yıldızlı Gece

Resim 3. Yıldızlı Gece Yorumlaması

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini geliştirir.
- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.
- Özel Öğretim; konuşmalarında betimlemeler yapar.
- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, su kabı, sulu boya, guaj boya, fırça, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği, Benzetim (Simülasyon)

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik’ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Gökyüzü Şekillerini Tanıma	Gökyüzü şekillerini adlarını eksik ya da yanlış bilme.	Gökyüzü şekillerini adlarını doğru söyleme.	Gökyüzü şekillerini basit geometrik şekiller ile eşleştirme.
Ana-Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Kompozisyon Kurma	Kâğıt üzerinde belirli bir kompozisyon oluşturamama.	Örnek kompozisyonu referans alarak aynı kompozisyonu kâğıt üzerinde oluşturma.	Kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon oluşturma.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.

Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Gökyüzü Şekillerini Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
4.	Kompozisyon Kurma				
5.	Sulu/Guaj Boya Kullanma				
6.	Boyama				
TOPLAM					

4. Ünite: Görsel İletişim ve Biçimlendirme “Sihirli Fırça”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Kasım

Hafta: 14 – 18 Kasım (9. Hafta)

Saat: 2

2.9. Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.9.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.9.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.9.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.9.4. Çizme becerisini geliştirir.

2.9.5. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.9.6. Sıralama becerisini geliştirir.

2.9.7. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Gizli Bahçem”

- Çiçekler ve sahip oldukları şekiller hakkında sohbet edilir. Bu sırada birkaç farklı çiçek çeşidinin resimleri gösterilebilir.

- Öğrencilere en sevdikleri çiçekler sorulur.

- Okul bahçesi ve farklı bahçeler hakkında sohbet edilir.

- Çiçekler ve sahip oldukları renkler hakkında sohbet edilir.

- Öğrencilerden bir ya da birkaç çiçek seçmeleri istenir.

- Seçtikleri çiçeklerin renklerine uygun renkli kartonlara aynı çiçek şekli üç farklı boyda çizilir. Öğrencinin isteği üzerine 3 farklı boy 3 farklı renkte çizilip kesilebilir ya da tek renk kartonda da uygulanabilir.

- Çizilen farklı boylardaki çiçek yaprakları makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen parçalar, en büyük parça en altta olmak üzere boy sırasına göre üst üste yapıştırılır. En üste daire şeklinde orta kısım yapıştırılır. (Farklı çiçekler için benzer işlemler yapılır.)

- Çiçeklerin dalları yeşil kartondan kesilip yapıştırılır.

- Dallarda bulunan yeşil yapraklar için; 3 farklı tonda yeşil kartona 3 farklı boyda aynı yaprak şekli çizilip, makas yardımı ile kesilir.

- Yapraklar için kesilen parçalar en büyük parça en altta olmak üzere boy sırasına göre üst üste yapıştırılır.

- Uygulamanın en sonunda; tüm çiçekler, dallar ve yapraklar beyaz ya da öğrencinin isteği doğrultusunda renkli kartona bir bahçe olacak şekilde kompozisyon kurularak yapıştırılır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; basit geometrik şekilleri bilir ve çizer.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, renkli fon kartonları, makas, yapıştırıcı, silgi.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Kılavuz Denetiminde Yapma, Eleştirel Düşünme, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Çiçekleri Tanıma	Çiçeklerin adlarını eksik ya da yanlış söyleme.	Çiçeklerin adlarını doğru söyleme.	Çiçeklerin şekillerini basit geometrik şekiller ile eşleştirme.
Ana-Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Büyükliğe Göre Sıralama	Kesilen parçaları büyüklüklerine göre sıralayamama.	Kesilen parçaları büyüklüklerine göre sıralama.	Kesilen parçaları yardım almadan büyüklüklerine göre sıralama.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik		Kesilmiş geometrik

	parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	parçaları kendi başına doğru yapıştırma.

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Çiçekleri Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
4.	Çizme				
5.	Makas Kullanma / Kesme				
6.	Büyükliğe Göre Sıralama				
7.	Yapıştırma				
TOPLAM					

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Kasım

Hafta: 21 – 25 Kasım (10. Hafta)

Saat: 2

2.10. Öğrenme Alanı: Görsel İletişim ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.10.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.10.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.10.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.10.4. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.10.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.10.6. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.10.7. Sıralama becerisini geliştirir.

2.10.8. Yapıştırma becerisini geliştirir.

2.10.9. Yeni ve orijinal bir çalışma yapar.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Gizli Bahçem”

- Önceki hafta işlenen konu ve yapılan çalışma hakkında sorular sorulu ve sohbet edilir.

- Önceki hafta çalışmasına başlanırkenki gibi çiçekler ve sahip oldukları şekiller hakkında sohbet edilir. Bu sırada tekrar farklı çiçek çeşidinin resimleri gösterilebilir. En sevdikleri çiçekler sorulur.

- Okul bahçesi ve farklı bahçeler hakkında sohbet edilir. Çiçekler ve sahip oldukları renkler hakkında sohbet edilir.

- Öğrencilerden farklı birkaç çiçek seçmeleri istenir.

- Seçtikleri çiçeklerin renklerine uygun renkli kartonlara aynı çiçek şekli üç farklı boyda çizilir. Öğrencinin isteği üzerine 3 farklı boy 3 farklı renkte çizilip kesilebilir ya da tek renk kartonda da uygulanabilir.

- Çizilen farklı boylardaki çiçek yaprakları makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen parçalar, en büyük parça en altta olmak üzere boy sırasına göre üst üste yapıştırılır. En üste daire şeklinde orta kısım yapıştırılır. (Farklı çiçekler için benzer işlemler yapılır.)

- Çiçeklerin dalları yeşil kartondan kesilip yapıştırılır.

- Dallarda bulunan yeşil yapraklar için; 3 farklı tonda yeşil kartona 3 farklı boyda aynı yaprak şekli çizilip, makas yardımı ile kesilir.

- Yapraklar için kesilen parçalar en büyük parça en altta olmak üzere boy sırasına göre üst üste yapıştırılır.

- Uygulamanın en sonunda; tüm çiçekler, dallar ve yapraklar beyaz ya da öğrencinin isteği doğrultusunda renkli kartona bir bahçe olacak şekilde kompozisyon kurularak yapıştırılır.

- Bu uygulamalar yapılırken öğrenci çok ihtiyaç duymadıkça ne öğrenciye ne de uygulamaya müdahale edilmez. Yönlendirme yapılmaz.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; basit geometrik şekilleri bilir ve çizer.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, renkli fon kartonları, makas, yapıştırıcı, silgi.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Kılavuz Denetiminde Yapma, Eleştirel Düşünme.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Çiçekleri Tanıma	Çiçeklerin adlarını eksik ya da yanlış söyleme.	Çiçeklerin adlarını doğru söyleme.	Çiçeklerin şekillerini basit geometrik şekiller ile eşleştirme.
Ana-Ara Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.

Büyükluğe Göre Sıralama	Kesilen parçaları büyükliklerine göre sıralayamama.	Kesilen parçaları büyükliklerine göre sıralama.	Kesilen parçaları yardım almadan büyükliklerine göre sıralama.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.
Kompozisyon Kurma	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA					
ÖLÇEKLER		ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1.	Çiçekleri Tanıma				
2.	Ana-Ara Renkleri Bilme				
3.	Basit Geometrik Şekilleri Tanıma				
4.	Çizme				
5.	Makas Kullanma / Kesme				
6.	Büüklüğe Göre Sıralama				
7.	Kompozisyon Kurma				
8.	Yapıştırma				
TOPLAM					

5. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8
1.									
2.									
TOPLAM									
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})									
YÜZDE (%)									

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Kasım - Aralık

Hafta: 28 Kasım – 2 Aralık (11. Hafta)

Saat: 2

2.11. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.11.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.11.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.11.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.11.4. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.11.5. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.11.6. Çizme becerisini geliştirir.

2.11.7. Cetvel kullanma becerisini geliştirir.

2.11.8. Makas kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.11.9. Katlama becerisini geliştirir.

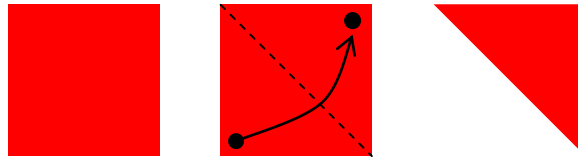
2.11.10. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Rüzgârgülleri”

- Derse öğrenci sayısı kadar rüzgârgülü ile gelinir ve her öğrenciye bir tane verilir. Bunun ne olduğu sorulur ve bu konu üzerine sohbet edilir.
- Bunun bir rüzgârgülü olduğu ve ne işe yaradığı söylenir ve nasıl hareket ettiği gösterilir.
- Öğrencilerden kendi rüzgârgüllerini hayal etmeleri ve hayal ettiklerini eskiz kâğıdına çizmeleri istenir.
- Çizilen eskizlere göre renkli kartonlar seçilir.
- İlk önce rüzgârgülünün yapılışı adımlarıyla tek tek anlatılarak gösterilir ve uygulanır.
- Rüzgârgülünün her yaprağı için şu adımlar izlenir;
 - Her yaprak için 10x10 cm'lik kareler cetvel yardımı ile çizilir.
 - 8 kare makas yardımı ile kesilir.
 - Kare parçalar tam ortadan üçgen olarak katlanır.

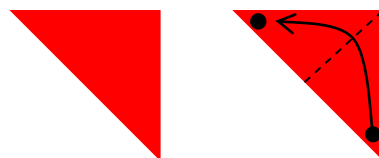

Adım 1

Adım 2

Adım 3

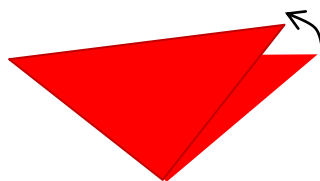
- Üçgen parçalar tam ortadan tekrar üçgen şeklinde katlanır.

Adım 3

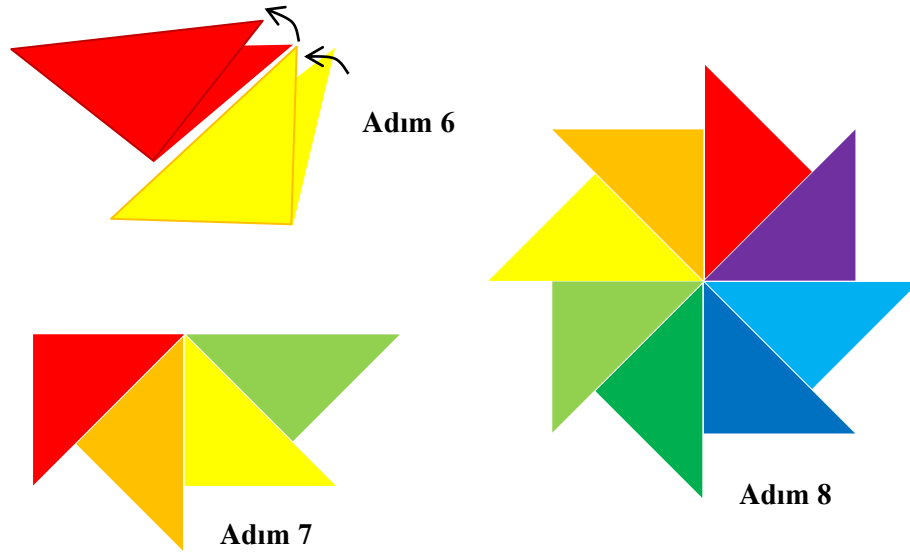
Adım 4

- Katlanan parçalar yapıştırıcı yardımı ile açık kalan kısım ortaya gelecek şekilde kâğıda yapıştırılır.

Adım 5

- Tüm parçalar aşağıdaki şekilde bir araya getirilir.

- Öğrencinin isteği üzerine farklı boylarda ve renklerde birkaç farklı rüzgârgülü daha yapılabilir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, renkli fon kartonları, makas, yapıştırıcı, silgi, eskiz kâğıdı.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Katlama	Kâğıdı katlayamama.	Kâğıdı katlayabilme.	Kâğıdı istenilen şekilde düzgünce katlayabilme.
Kompozisyon Kurma / Dizme	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.

Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Çizme				
3. Makas Kullanma / Kesme				
4. Katlama				
5. Kompozisyon Kurma / Dizme				
6. Yapıştırma				
TOPLAM				

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Aralık

Hafta: 5 – 9 Aralık (12. Hafta)

Saat: 2

2.12. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.12.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.12.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.12.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.12.4. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.12.5. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.12.6. Çizme becerisini geliştirir.

2.12.7. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.12.8. Makasa kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.12.9. Katlama becerisini geliştirir.

2.12.10. Yapıştırma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

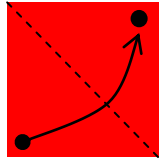
Etkinlik Adı: “Rüzgârgülleri”

- Önceki hafta hangi etkinliği yaptıklarını hatırlayıp hatırlamadıkları sorulur.

- Hatırlayamazlarsa ipucu olarak rüzgargülü gösterilir.
- Bu hafta tekrar rüzgârgülleri ile bir etkinlik daha yapılacağı söylenir.
- Rüzgârgülünün yapılışı adımlarıyla tek tek anlatılarak gösterilir ve uygulanır.
- Rüzgârgülünün her yaprağı için şu adımlar izlenir;
 - Her yaprak için 10x10 cm'lik kareler cetvel yardımı ile çizilir.
 - 8 kare makas yardımı ile kesilir.
 - Kare parçalar tam ortadan üçgen olarak katlanır.

Adım 1

Adım 2

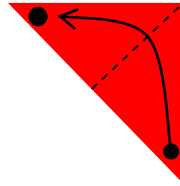

Adım 3

- Üçgen parçalar tam ortadan tekrar üçgen şeklinde katlanır.

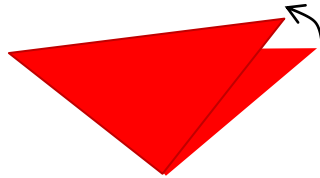

Adım 3

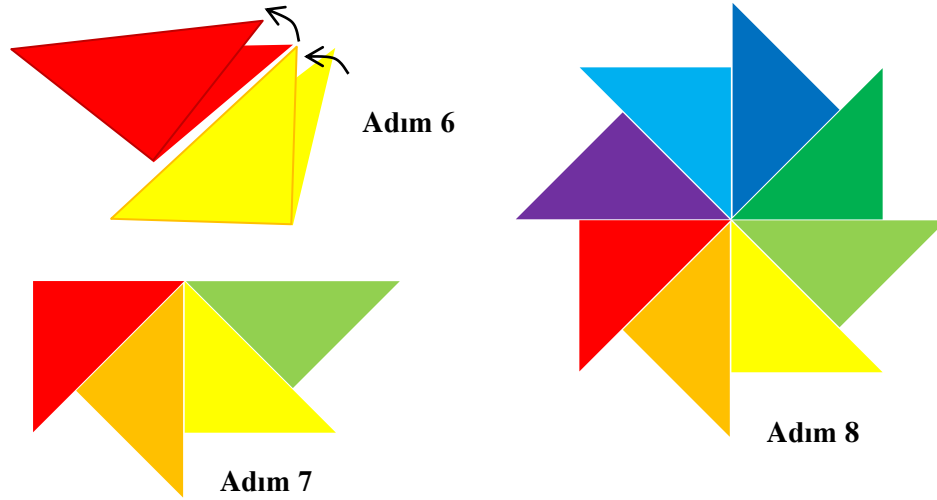
Adım 4

- Katlanan parçalar yapıştırıcı yardımı ile açık kalan kısım ortaya gelecek şekilde kâğıda yapıştırılır.

Adım 5

- Tüm parçalar aşağıdaki şekilde bir araya getirilir.

- Öğrencinin isteği üzerine farklı boylarda ve renklerde birkaç farklı rüzgârgülü daha yapılabilir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, renkli fon kartonları, makas, yapıştırıcı, silgi, eskiz kâğıdı.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Katlama	Kâğıdı katlayamama.	Kâğıdı katlayabilme.	Kâğıdı istenilen şekilde düzgünce katlayabilme.
Kompozisyon Kurma / Dizme	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.

Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Çizme				
3. Makas Kullanma / Kesme				
4. Katlama				
5. Kompozisyon Kurma / Dizme				
6. Yapıştırma				
TOPLAM				

6. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Gizli Bahçem”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Aralık

Hafta: 12 – 16 Aralık (13. Hafta)

Saat: 2

2.13. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.13.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.13.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.13.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.13.4. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.13.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.13.6. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.13.7. Boyama becerisini geliştirir.

2.13.8. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

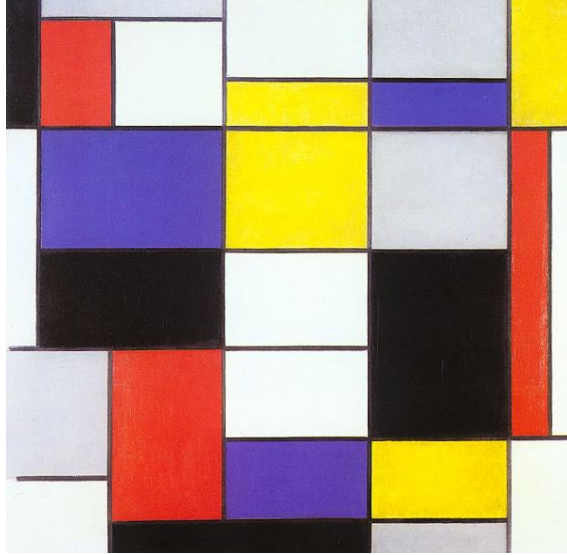
Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Köşe Kapmaca”

- Bu etkinlikte Mondrian’ın “Kompozisyon A” isimli eserinden yararlanılır.
- Öğrencilere eser gösterilir ve eserde bulunan geometrik şekiller ve renkler gösterilerek sorulur.
- Öğrencilerin eseri genel itibariyle neye benzettikleri sorulur ve anlatmaları istenir. Bu konuda sohbet edilir.
- Öğrencilerden aynı kompozisyonu çizmeleri istenir.

- Çizilen kompozisyon guaj/sulu boya ile boyanır. Boyama yapılırken alanları taşırmamalarına dikkat edilir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 4. Mondrian Kompozisyon A

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanır.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, sulu/guaj boya, su kabı, fırça, cetvel/gönye, pergel, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip Yaptırma Tekniği, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb Ortamlarda İnceleme.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Basit Geometrik Şekilleri Bilme				
3. Çizme				
4. Cetvel/Gönye Kullanma				
5. Boyama				
6. Fırça Kullanma				
TOPLAM				

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Aralık

Hafta: 19 – 23 Aralık (14. Hafta)

Saat: 2

2.14. Öğrenme Alanı: Görsel Biçimlendirme

2.14.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.14.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.14.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.14.4. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.14.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.14.6. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.14.7. Boyama becerisini geliştirir.

2.14.8. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

2.14.9. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Köşe Kapmaca”

- Mondrian’ın “Kompozisyon A” isimli eserinden yararlanılır.

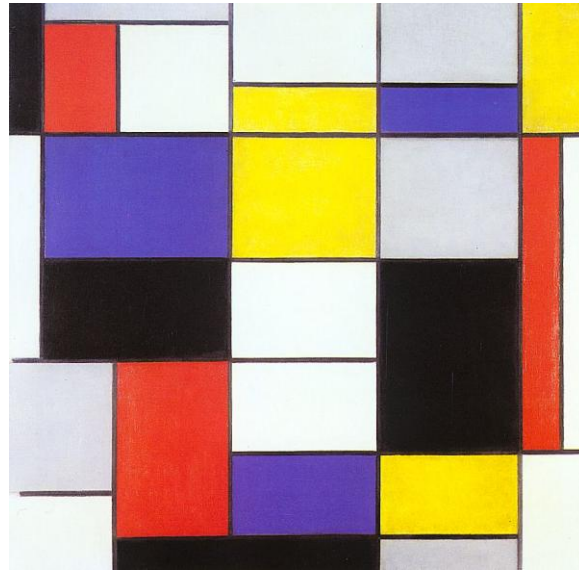
- Önceki haftanın etkinliğini hatırlayıp hatırlamadıkları sorulur.

Hatırlayamazlarsa ipuçları verilir.

- Öğrencilere eser tekrar gösterilir ve eserde bulunan geometrik şekiller ve renkler gösterilerek sorulur.

- Öğrencilere tekrar eseri genel itibariyle neye benzettikleri sorulur ve anlatmaları istenir. Bu konuda sohbet edilir.
- Öğrencilerden bir geometrik şekil seçmeleri istenir.
- Seçtikleri geometrik şekil ile kendi kompozisyonlarını çizmeleri istenir.
- Çizilen kompozisyon guaj/sulu boya ile boyanır. Boyama yapılırken alanları taşırmamalarına dikkat edilir.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 5. Mondrian Kompozisyon A

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.
- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.
- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.
- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanıır.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, sulu/guaj boya, su kabı, fırça, cetvel/gönye, pergel, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip Yaptırma Tekniği, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb Ortamlarda İnceleme.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Basit Geometrik Şekilleri Bilme				
3. Çizme				
4. Cetvel/Gönye Kullanma				
5. Boyama				
6. Fırça Kullanma				
TOPLAM				

7. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Köşe Kapmaca”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Aralık

Hafta: 26 – 30 Aralık (15. Hafta)

Saat: 2

2.15. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme

2.15.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.15.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.15.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.15.4. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.15.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.15.6. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.15.7. Boyama becerisini geliştirir.

2.15.8. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

2.15.9. Pergel Kullanma becerisini geliştirir.

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Renkler Tatilde”

- Bu etkinlikte Picasso'nun “Akdeniz Manzarası” isimli eserinden yararlanılır.
- Derse başlarken öğrenciler ile tatil, tatilde gidilen yerler ve yapılan aktiviteler üzerine sohbet edilir.
- Daha sonra Picasso'nun eseri gösterilir ve eser üzerine öğrencilerle sohbet edilir. Nasıl bir yer olduğu, neler olduğu, eserde neler yapıldığı vb gibi konular üzerine öğrencilerle sohbet edilir.

- Eserdeki nesnelerin hangi geometrik şekillere benzedikleri sorulur.

[!] Öğretmenin ipuçları ve yönlendirmesi bu aşamada önemlidir.

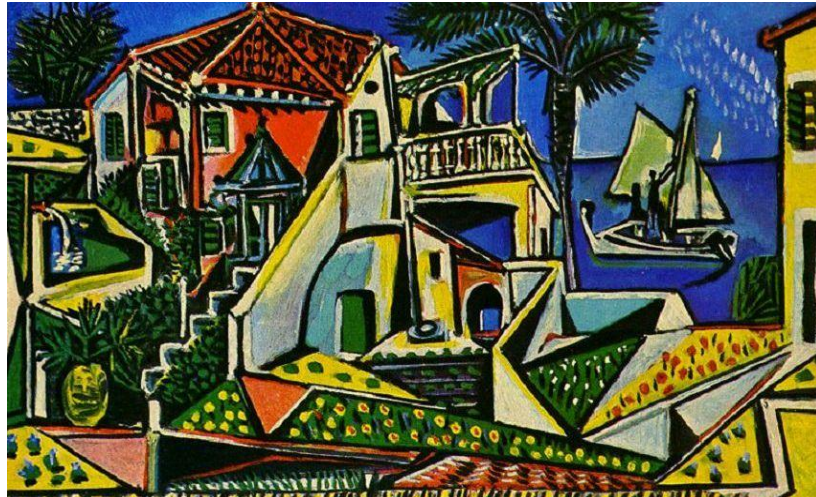
- Öğrencilerden kendi tatillerini nerede, neler yaparak geçirdikleri sorulur. Bu konu üzerine tek tek tüm öğrenciler dinlenir. Sohbet edilir.

- Öğrencilerden kendi tatil resimlerini çizmeleri ve bu resimlerini yaparken geometrik şekillerden yararlanmaları istenir.

[!] Öğretmenin yönlendirmesi ve yardımı bu aşamada çok önemlidir.

- Öğrencilerin çizimleri sulu/guaj boya ile boyanır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 6. Picasso – Akdeniz Manzarası

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanıyabilir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, su kabı, sulu/guaj boya, fırça, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları, cetvel/gönye, pergel, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb Ortamlarda İnceleme, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Basit Geometrik Şekilleri Bilme				
3. Çizme				
4. Cetvel/Gönye Kullanma				
5. Boyama				
6. Fırça Kullanma				
TOPLAM				

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ocak

Hafta: 2 – 6 Ocak (16. Hafta)

Saat: 2

2.16. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme

2.16.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.16.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.16.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.16.4. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.16.5. Çizme becerisini geliştirir.

2.16.6. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.16.7. Boyama becerisini geliştirir.

2.16.8. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

2.16.9. Pergel Kullanma becerisini geliştirir.

2.16.10. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Renkler Tatilde”

- Bu etkinlikte Picasso'nun “Akdeniz Manzarası” isimli eserinden yararlanılır.
- Öğretmen önceki haftanın etkinliğini hatırlatır. Önceki hafta yapılan çalışmalarını göstererek tekrar tatil üzerine sohbet edilir.

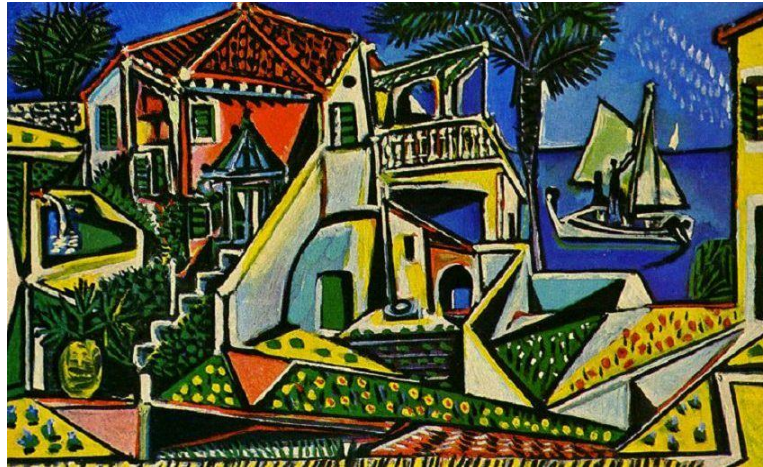
- Bu kez öğrencilerden hayallerindeki tatili anlatmaları istenir. Nasıl bir yer olduğu, neler olduğu, neler yaptıkları, hangi renkler olduğu vb gibi konular üzerine öğrencilerle tek tek sohbet edilir.

- Öğrencilerden hayallerindeki tatili çizmeleri ve bu resimlerini yaparken geometrik şekillerden yararlanmaları istenir.

[!] Öğretmenin yönlendirmesi ve yardımı bu aşamada çok önemlidir.

- Öğrencilerin çizimleri sulu/guaj boya ile boyanır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Resim 7. Picasso – Akdeniz Manzarası

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanır/bilir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, su kabı, sulu/guaj boya, fırça, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları, cetvel/gönye, pergel, sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb Ortamlarda İnceleme, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Basit Geometrik Şekilleri Tanıma	Basit geometrik şekillerin isimlerini yanlış bilme/söyleme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini bilme.	Basit geometrik şekillerin isimlerini tam ve doğru söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Basit Geometrik Şekilleri Bilme				
3. Çizme				
4. Cetvel/Gönye Kullanma				
5. Boyama				
6. Fırça Kullanma				
TOPLAM				

8. Ünite: Görsel İlişkilendirme “Renkler Tatilde”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI		ÖLÇEK 1	ÖLÇEK 2	ÖLÇEK 3	ÖLÇEK 4	ÖLÇEK 5	ÖLÇEK 6
1.							
2.							
TOPLAM							
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})							
YÜZDE (%)							

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ocak

Hafta: 9 – 13 Ocak (17. Hafta)

Saat: 2

2.17. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.17.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.17.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.17.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.17.4. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.17.5. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.17.6. Çizme becerisini geliştirir.

2.17.7. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.17.8. Makasa kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.17.9. Katlama becerisini geliştirir.

2.17.10. Yapıştırma becerisini geliştirir.

2.17.11. Boyama becerisini geliştirir.

2.17.12. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

2.17.13. Dizme / sıralama becerisini geliştirir.

2.17.14. Kompozisyon kurma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Gökkuşağı Ülkesi”

- Öğrencilere bugün havanın nasıl olduğu ve gökyüzünde neler gördükleri gibi sorular sorularak derse başlanır. Gökyüzü, bulutlar, güneş, yağmur, gökkuşağı vb gibi doğa olayları ile ilgili sohbet edilir.

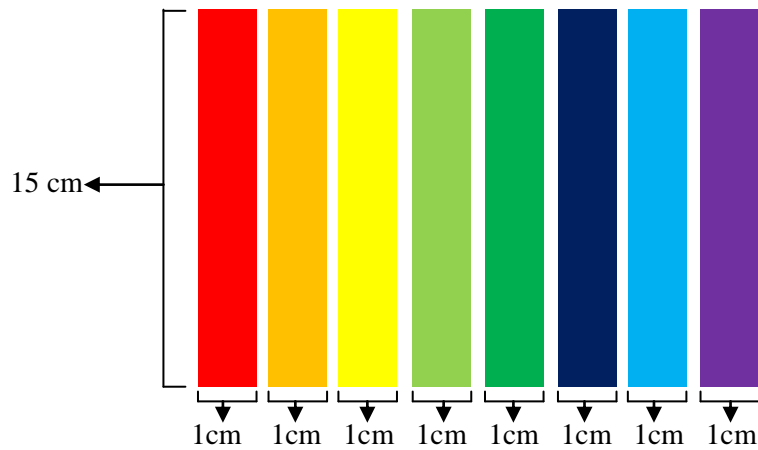
- Gökkuşağında ki renkler gösterilerek sorulur, bu konuda sohbet edilir.

- Öğrencilerden kendilerini gökkuşağıyla dolu bir gökyüzünde hayal etmeleri istenir. Hayallerini anlatmaları istenir.

- Anlattıkları hayallerini eskiz kâğıdına çizmeleri istenir.

- Çizimler referans alınarak öğrencilerin çizimlerine uygun gökkuşağı tasarımları renkli kartınlar yardımı ile yapılır. Gökkuşağının renk katmanları 4 ila 8 parça arasında değişen sayılarda olabilir. Bu öğrencinin tasarımına göre değişiklik gösterebilir. Bu aşamada:

- Gökkuşağındaki her renk için renkli kartondan 1 cm kalınlığında 15 cm uzunluğunda dikdörtgen parçaları cetvel yardımı ile çizmeleri istenir.

- Çizilen parçalar makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen parçalar yan yana gelecek şekilde sıralanarak yerleştirilir ve resim kâğıdına yapıştırılır.

- Öğrencinin tasarımına göre tüm gökkuşakları hazırlanıp eskiz kâğıdındaki yerlerine göre yerleştirilip yapıştırılır. Bu aşamada öğretmenin kılavuzluğu çok önemlidir. [!] Öğrencinin psiko-motor becerileri durumun kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmesine elverişlidir.

- Gökkuşaklarını hazırlayıp yapıştırma aşaması bittikten sonra, sulu ya da guaj boya yardımı ile resim kâğıdına bulutlar, güneş, kuşlar vs gibi gökyüzündeki diğer nesnelere çizilip boyanır.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur.

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, su kabı, sulu/guaj boya, renkli fon kartonu, yapıştırıcı, makas, fırça, cetvel/gönye.

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşluğu Ülkesi”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Katlama	Kâğıdı katlayamama.	Kâğıdı katlayabilme.	Kâğıdı istenilen şekilde düzgünce katlayabilme.
Kompozisyon Kurma / Dizme	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.

Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da yanlış yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	Kesilmiş geometrik parçaları kendi başına doğru yapıştırma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşuğu Ülkesi”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Çizme				
3. Makas kullanma / Kesme				
4. Katlama				
5. Kompozisyon Kurma / Dizme				
6. Yapıştırma				
7. Boyama				
8. Sulu/Guaj Boya Kullanma				
9. Fırça kullanma				
TOPLAM				

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşığı Ülkesi”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9
1.									
2.									
TOPLAM									
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})									
YÜZDE (%)									

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

Ay: Ocak

Hafta: 16 – 20 Ocak (18. Hafta)

Saat: 2

2.18. Öğrenme Alanı: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme

Kazanımlar (Hedefler)

2.18.1. Görsel sanat çalışmasıyla psiko-motor becerilerini geliştirir.

2.18.2. Görsel sanat çalışmasıyla günlük yaşamından esinlenerek sanat eseri oluşturur.

2.18.3. Görsel sanat çalışmasıyla sanatsal becerisini geliştirir.

2.18.4. Görsel sanat çalışmasıyla hayallerini betimler.

2.18.5. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı kavram ve temalardan esinlenir.

2.18.6. Çizme becerisini geliştirir.

2.18.7. Cetvel/gönye kullanma becerisini geliştirir.

2.18.8. Makasa kullanma / kesme becerisini geliştirir.

2.18.9. Katlama becerisini geliştirir.

2.18.10. Yapıştırma becerisini geliştirir.

2.18.11. Boyama becerisini geliştirir.

2.18.12. Fırça kullanma becerisini geliştirir.

2.18.13. Sıralama / dizme becerisini geliştirir.

2.18.14. Kompozisyon kurma becerisini geliştirir.

Öğretim Süreci

Etkinlikler – Açıklamalar

Etkinlik Adı: “Gökkuşağı Ülkesi”

- Öğrencilere önceki hafta ne yaptıklarını hatırlayıp hatırlamadıkları sorulur. [!] İpucu ve yönlendirmeler bu aşamada yardımcı öğretim stratejileri arasında yer alır.

- Gökyüzü, bulutlar, güneş, yağmur, gökkuşağı vb gibi doğa olayları ile ilgili sohbet edilir.

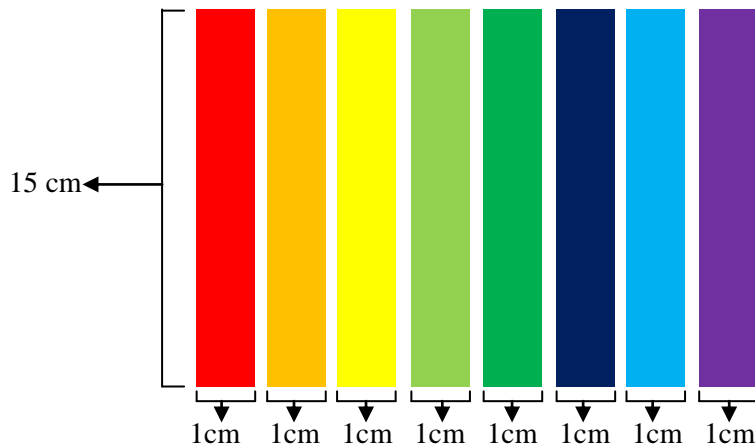
- Gökkuşağında ki renkler gösterilerek sorulur, bu konuda sohbet edilir.

- Öğrencilerden kendilerini gökkuşağıyla dolu bir gökyüzünde hayal etmeleri istenir. Hayallerini anlatmaları istenir.

- Anlattıkları hayallerini eskiz kâğıdına çizmeleri istenir.

- Çizimler referans alınarak öğrencilerin çizimlerine uygun gökkuşağı tasarımları renkli kartınlar yardımı ile yapılır. Gökkuşağının renk katmanları 4 ila 8 parça arasında değişen sayılarda olabilir. Bu öğrencinin tasarımına göre değişiklik gösterebilir. Bu aşamada:

- Gökkuşağındaki her renk için renkli kartondan 1 cm kalınlığında 15 cm uzunluğunda dikdörtgen parçaları cetvel yardımı ile çizmeleri istenir.

- Çizilen parçalar makas yardımı ile kesilir.

- Kesilen parçalar yan yana gelecek şekilde sıralanarak yerleştirilir ve resim kâğıdına yapıştırılır.

- Öğrencinin tasarımına göre tüm gökkuşakları hazırlanıp eskiz kâğıdındaki yerlerine göre yerleştirilip yapıştırılır. Bu aşamada öğretmenin kılavuzluğu çok önemlidir. [!] Öğrencinin psiko-motor becerileri durumun kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmesine elverişlidir.

- Gökkuşaklarını hazırlayıp yapıştırma aşaması bittikten sonra, atık malzemelerle (pamuk, kumaş) vb gibi gökyüzündeki diğer nesnelere oluşturulur.

[!] Tercih edilen araç-gereç ve malzemeler en az 1 hafta öncesinden öğrencilere bildirilmelidir.

Ara Disiplinler ve Diğer Disiplinlerle İlişkilendirme

- Özel Öğretim; kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.

- Özel Öğretim; kendini ifade edebilme becerisini, geliştirir.

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma; insanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir.

- Türkçe Dersi; “Görsel Sunu” Öğrenme Alanı: duygu, düşünce ve bilgilerini görselleştirmede şekilleri – renkleri kullanır.

- Türkçe Dersi; “Dinleme” Öğrenme Alanı: dinlediklerinin konusunu belirler.

- Türkçe Dersi; “Konuşma” Öğrenme Alanı; sözel olarak kendini ve düşüncelerini ifade edebilme becerisini geliştirir.

- Matematik Dersi; geometrik şekilleri tanır/bilir.
- Sağlık Kültürü; başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlı olur

Öğretim Materyalleri

Resim kâğıdı, kalem, silgi, fon kartonu, yapıştırıcı, makas, cetvel/gönye, atık malzemeler (pamuk, kumaş vb gibi).

Öğretim Yöntemleri

Sunuş Yoluyla Öğretim, Birincil Kaynaklardan Olan Müze, Sanat Galerisi, Ören Yerleri vb Ortamlarda İnceleme, Soru - Cevap Tekniği, Eleştirel Düşünme, Disiplinlerarası İlişkilendirme Yapma, Kılavuz Denetiminde Yapma, Gösterip-Yaptırma Tekniği.

Ölçme ve Değerlendirme (Hedef ve Davranışlara Ulaşma Düzeyi)

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından; Rubrik'ten yararlanılır.

[!] Rubrik değerlendirmede %70 sınıf başarısı yakalanması amaçlanmalıdır. Eğer %70 sınıf başarısı yakalanamazsa; sonraki hafta konu tekrar edilir.

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşluğu Ülkesi”

Rubrik Değerlendirme Raporu

ÖLÇÜT	GELİŞTİRİLMESİ GEREKEN ALANLAR	YETERLİLİK	GELİŞMİŞ DÜZEY
Renkleri Bilme	Ana ve ara renklerin hangileri olduğunu eksik ya da yanlış bilme.	Ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.	Gösterilen ana ve ara renkleri doğru olarak söyleme.
Çizme	Basit geometrik şekilleri eksik ya da yanlış çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı ile doğru çizme.	Basit geometrik şekilleri araç-gereç yardımı olmaksızın doğru çizme.
Makas Kullanma / Kesme	Makas kullanamama.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile kesme.	Basit geometrik şekilleri makas yardımı ile tam çizgilerinden kesme.
Katlama	Kâğıdı katlayamama.	Kâğıdı katlayabilme.	Kâğıdı istenilen şekilde düzgünce katlayabilme.
Kompozisyon Kurma / Dizme	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde nasıl bir araya getireceğini bilememe.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde bir araya getirebilme.	Kesilen parçaları kâğıt üzerinde özgün bir kompozisyon olarak birleştirme.
Yapıştırma	Kesilmiş geometrik parçaları eksik ya da	Kesilmiş geometrik	Kesilmiş geometrik

	yanlış yapıştırma.	parçaları doğru yerlerine ve düzgünce yapıştırma.	parçaları kendi başına doğru yapıştırma.
Boyama	Taşırmadan boyayamama.	Taşırmadan boyama.	Taşırmadan boyama.
Sulu/Guaj Boya Kullanma	Sulu/guaj boyayı doğru kullanamama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde uygulama.	Sulu/guaj boyayı fırça yardımı ile kağıt üzerinde doğru teknikle uygulama.
Fırça Kullanma	Fırçayı düzgün tutamama ve amacına uygun kullanamama.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.	Fırçayı tekniğine uygun şekilde kullanma.

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşuğu Ülkesi”

Rubrik Puanlama Raporu

PUANLAMA				
ÖLÇEKLER	ÇABA SARF ETMELİ (1)	BAŞLANGIÇ (2)	YETERLİ (3)	İLERİ DÜZEYDE; MÜKEMMEL (4)
1. Renkleri Bilme				
2. Çizme				
3. Makas kullanma / Kesme				
4. Katlama				
5. Kompozisyon Kurma / Dizme				
6. Yapıştırma				
7. Boyama				
8. Sulu/Guaj Boya Kullanma				
9. Fırça kullanma				
TOPLAM				

9. Ünite: Görsel İlişkilendirme ve Biçimlendirme “Gökkuşığı Ülkesi”

Toplam Rubrik Puanlama Raporu

ÖĞRENCİNİN ADI, SOYADI	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9
1.									
2.									
TOPLAM									
SINIF ORTALAMASI (\bar{x})									
YÜZDE (%)									

[!] Her öğrencinin her bir ölçek için aldığı puanların toplamı ile sınıfın aritmetik ortalaması alınır. Bu ortalamanın yüzde hali belirtilir ki %70 sınıf başarısı hesaplanabilsin.

KAYNAKÇA

Abacı, O., Alakuş, A., O., Gökay, M., Kuruoğlu Maccario, N., Tuna, Serdar (2005). *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. (Editör: Vedat Özsoy). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 3.

Abacı, O., Alakuş, A., O., Gökay, M., Kuruoğlu Maccario, N., Tuna, Serdar (2005). *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. (Editör: Vedat Özsoy). *Sanat Eğitiminin Kuramsal Temelleri*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 3. 21-30.

Acar, E. vd., (2011). *Bölüm-1*. (Editör: Prof. Dr. Necate Baykoç Dönmez). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap, 15-154.

Acar, E. vd., (2011). *Bölüm-2*. (Editör: Prof. Dr. Necate Baykoç Dönmez). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap, 157-384.

Acar, E. vd., (2011). *Bölüm-3*. (Editör: Prof. Dr. Necate Baykoç Dönmez). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap, 387-480.

Adan, Aşkın (2009). *Görsel Sanatlar Eğitimi Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Diyarbakır Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Airasian, P., W., Cruikshank, K., A., Mayer, R., E., Pintrich, P., R., Rahts, J., Wittrock, M., C. (2014). *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama*. (Editörler: Lorin W. Anderson ve David R. Krathwohl). (Çeviren: Durmuş Ali Özçelik). Ankara: Pegem Akademi.

Akçamete, G. vd., (2012). 1. Bölüm Özel Eğitime Başlangıç. (Editör: Prof. Dr. Gönül Akçamete). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık, 31-76.

Akçamete, G. vd., (2012). 2. Bölüm Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri. (Editör: Prof. Dr. Gönül Akçamete). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Kök Yayıncılık, 243-282.

Akkoyunlu, B., Altun, A., Yılmaz Soylu, M. (2008). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.

Akkuş, Nilüfer (2007). *Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklara Günümüzde Uygulanan İlköğretim Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Aksu, M. (2011). *Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Aktekin, E., Bayazıt, B., Çolak, S., Çolak, T. (2014). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerini Gelişimine, Kapalı Alan Aktivitelerinin Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 6, 469-477.

Artut, Kazım (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Artut, Kazım (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri (Geliştirilmiş Yedinci Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ataman, A., vd. (1997). *Eğitim Bilimine Giriş*. 1. Baskı (Editör: Leyla Küçükahmet). Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.

Ayaydın, A., Üstün Vural, D., Tuna, S., Gökay Yılmaz, M. (2011). Görsel Sanatlar Eğitimi. (Editör: Ali Osman Alakuş ve Levent Mercin). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, 13-18.

Aydemir, Hamid (2016). *Çocuğun Sanat Eğitimi*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Aytaç, Çetin (1981). *Sanat ve Uygarlık*. Ankara: Bizim Büro.

Aytekin, E., Bayazıt, B., Çolak, S., Çolak, Tuncay (2014). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişimine, Kapalı Alan Aktivitelerinin Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2 (6), 469-477.

Bacanlı, Hasan (2012). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Balcı, Ali (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

Balcı, Hasan.(2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Başaran, İbrahim Ethem (2005). *Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Ortam*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baykoç, N. (2011). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.

Bayraktar, Evrim (2007). *Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bender, W. (2012). *Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri*. (Çeviri Editörü: Hakan Sarı). Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Bilen, Mürüvvet (1993). *Plandan Uygulamaya Öğretim* (3. Baskı). Ankara: Takav Matbaacılık.

Binbaşoğlu, Cavit (1988). *Eğitime Giriş*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.

Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York, Toronto: Longmans, Green.

Bloom, B., S. (2016). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. (Çeviren: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik). Ankara: Pegem Akademi.

Bolu, Hande (2010). *Zihinsel Engelli Çocukların Gelişmesinde Sanat Eğitimi Derslerinin Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Boydaş, Nihat (2004). *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Turizm Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Budak, Yusuf (2009). Mesleki Eğitimde İhtiyaç Analizi ve İşlevsel Eğitim Programı. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 245, 65-75.

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk (2001). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.

Buyurgan, Serap ve Buyurgan, Ufuk (2012). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle* (Geliştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Çelik, A. (2009). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersindeki Öncelikli Renk Tercihleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Çelikkaya, Hasan (2016). *Eğitim Bilimlerine Giriş Eğitimcilik ve Öğretmenlik*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Demirel, Özcan (2011). *Eğitimde Program Geliştirme* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Demirel, Özcan (2012). *Eğitimde Program Geliştirme* (19. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Demirel, Özcan (2012). *Eğitim Sözlüğü Dictionary of Education*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.

Eliason, C., F. and Jenkins, L., T. (1994). *A Practical Guide To Early Childhood Curriculum*. USA: Merril, an Imprint of Macmillan College Publishing Company.

Erdem, M. R. (2011). *Zihinsel Engellilerin Eğitimine Yönelik Eğitim Materyali Oluşturmada Tasarım Sürecinin İncelenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Erden, Münire ve Akman, Yasemin (1998). *Eğitim Psikolojisi Gelişim – Öğrenme – Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erden, Münire (2015). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erim, G. ve Caferoğlu, M. (2012). *Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinin Zihinsel Engelli Çocuklara katkısının Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleriyle Belirlenmesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 25 (2). 321-342.

Eripek, Süleyman (1996). *Zihinsel Engelli Çocuklar* (2. Basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Ertürk, Selahattin (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.

Ertürk, Selahattin (2013). *Eğitimde Program Geliştirme* (6. Baskı). Ankara: Edge Akademi Yayınları.

Ertürk, Selahattin (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret Anonim Şirketi. ISBN: 975-7746-17-7.

Fidan, N. (1982). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Tekışık Matbaası.

Fidan, Nurettin ve Erden, Münire (1987). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Frith, Greg H.; Mitchell, Janet W. (1983). Art Education for Mildly Retarded Students: A Significant Component of The Special Education Curriculum. *Education and Training of The Mentally Retarded*, Vol. 18 (No. 2), 138-141.

Gökaydın, Nevide (2002). *Temel Sanat Eğitimi Sanat Eğitimi Öğretim Sistemi ve Bilgi Kapsamı*. Ankara: M.E.B Yayınları.

Greenspan, S., I., Wieder, S., ve Simons, Robin (2004). *Özel Gereksinimli Çocuk Zihinsel ve Duygusal Gelişim*. (Çeviren: Prof. Dr. İsmail Ersevimi). Ankara. Özgür Yayınları.

Grytting, C. (2000). *The Benefits of Art Education; Forum: Thoughts To Share*. United State of America: Arts & Activities, 127 (3), 66.

Güney, S. (1998). *Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü*. Ankara: Ocak Yayınları.

Heward, W., L. ve Orlansky, M., D. (1992). *Exceptional Children* (4th ed.). New York: Macmillan.

Howard, V., Williams, B., ve Lepper, Cheryl E. (2011). Bölüm 10 Küçük Çocuklar İçin Zorunlu Hizmetler. (Çeviri Editörü: Prof. Dr. Gönül Akçamete). *Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti, 455-487.

Işık, Hülya (2003). *Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine Resim-iş Dersinin Katkısı İle İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

İkiz, A., E. (2007). Otistik Çocukların Gelişiminde, Resim-İş Eğitiminin Yeri ve Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaptan, Saim (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

Kaya, Z. (1996). Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşımları. İstanbul: *Marmara Üniversitesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri*. 18-20 Eylül. 1-10.

Kaya, Z. (1997). Eğitimde Program Değerlendirme Sürecinin Temel İşlemleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 5 (5). 59-72.

Kaya, Zeki (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

Kelchner, Thomas Allen (1989). *An Approach to Enhance Critical Thinking and Problem Solving Skills of Mentally Retarded Children Through A Broad Based Art Education Approach*. MS Thesis, University of Kutztown, Pennsylvania.

Kırıçoğlu, Olcay Tekin (2005). *Sanatta Eğitim, Görmek Öğrenmek Yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Koçak, R. vd., (2011). (Editör: Behçet Oral). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Koçak, R. vd., (2011). Öğrenme Stilleri ve Öğrenme Stili Modelleri. (Editör: Behçet Oral). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi, 251-276).

Küçükahmet, Leylâ (2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Değitim.

Luckasson, R., Borthwick-Duffy, S., Buntinx, W. H. E., Coulter, D. L., Craig, E. M., Reeve, A., Schalock, R. L., Snell, M. E., Spitalnik, D. M., Spreat, S., & Tasse, M. J. (2002). *Mentalretardation: Definition, Classification, and Systems of Supports* (10th ed.). Washington DC: American Association on Mental Retardation.

Mason, C. Y., Thormann M. S. ve Steedly K. M.. (2004). *How Students With Disabilities Learn In and Through the Arts: An Investigation of Educator Perceptions*. United State of America: A VSA Arts Affiliate Research Project.

Moon, M. S., & Inge, K. (2000). Vocational Preparation and Transition. (Eds. M. Snell & F. Brown), *Instruction of Students With Severe Disabilities*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice-Hall, Inc.

Noonan, M., J. ve McCormick, L. (1993). *Early Intervention in Natural Environments, Methods and Procedures*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole.

Okçabol, Rıfat (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Okuturlar, M., H. (1968). *Özel Eğitim*. İstanbul: Okuturlar Yayınları.

Oliva, P., F. (1988). *Developing the Curriculum*. (2nd Ed.) Boston: Scott, Foresman and Company.

Oymak, M. (1998). *Zeka Özürlü Çocukların Yetiştirilmesi Tanımlar-Kavramlar-Programlar*. Ankara: Sabev Yayınları.

Önder, Namık Kemal (1986). *Öğretimde Program, İlke ve Yöntemler*. Konya: Arı Basımevi.

Özçelik, Durmuş Ali (1981). *Okullarda Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları, 3.

Özçelik, Durmuş Ali (2014). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.

Özer, D., S. ve Özer, Kamil (2014). *Çocuklarda Motor Gelişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Özsoy, Vedat (2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Turizm Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S. (1998). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar – Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.

Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Giriş* (12. Baskı) Ankara: Karatepe Yayınları.

Özyürek, Mehmet (2012). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını Geliştirme ve Temelleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Paksoy, Sibel (2003). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Resim-İş Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Polloway, Edward A., Serna L., Patton, James R. And Bailey, Jevenie W. (2014). *Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler İçin Öğretim Stratejileri*. (Çeviri Editörü: Şerife Yücesoy Özkan). Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Salderay, Bülent (2001). *Zihinsel Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlarla İlgili Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Salderay, Bülent (2008). *Türkiye'deki Zihin Engelliler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek Edinmedeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

San, İnci (2000). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Sayman, F., A. (2000). Kurumlardaki Özel Eğitimde Bütünleyici Yaklaşım. *Zihinsel Engelli Çocuk Bakım-Eğitim-Hukuki Konum Sorunları. Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı Özürlü Çocuk Aileleri Dayanışma Organizasyonu Bilimsel Toplantıları*. Eko Matbaacılık.

Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Spot Matbaacılık.

Smith, E. and Tyler, R., W. (1942). *Appraising and Recording Student Progress*. New York: Harper & Brothers Publishers.

Sönmez, Veysel (1986). *Program Geliştirme El Kitabı (Genişletilmiş ve Düzeltilmiş İkinci Baskı)*. Ankara: Öğretmen Yayınları.

Sucuoğlu, B., Kırcaali-İftar, G., Tekin-İftar, E., Kaner, S., Bakkaloğlu, Hatice (2013). Bölüm 2 Tanımlar Sınıflandırma ve Yaygınlık. (Editör: Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu). *Zihinsel Engelliler ve Eğitimleri*. Ankara: Kök Yayıncılık, 49-86.

Sucuoğlu, B., Kırcaali-İftar, G., Tekin-İftar, E., Kaner, S., Bakkaloğlu, Hatice (2013). Bölüm 6 Zihinsel Engellilerin Eğitimi. (Editör: Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu). *Zihinsel Engelliler ve Eğitimleri*. Ankara: Kök Yayıncılık, 203-238.

Striker, S. (2005). *Çocuklarda Sanat Eğitimi (Birinci Baskı)*. (Çeviren: Azize Akın). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Sünbül, A., M. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Şahin, Derya (2015). Zihinsel Engelli Bireylerde Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, Cilt 3 (Sayı 2), 25-37.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü (2000). *İlköğretim Okulu Ders Programları 1,2,3,4,5.Sınıf*. M.E.B. Yayınları: 3405, 3406, 3407, 3413, 3414. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2001). *İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basım Evi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2005). *İş Okulu Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2010). *Özel Eğitim Okullarında Özel Eğitim Hizmetleri Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Görme, İşitme, Ortopedik ve Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulları Örneği)*. Ankara: EARGED.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2013). *İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

Tekin, E., Kırcaali-İftar, G. (2001). *Özel Eğitimde Yanlıssız Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Titmus, C, Buttedahl, P, Ironside, D. ve Lengrand, P. (1985). *Yetişkin Eğitimi Terimleri*. (Çeviren: F. Oğuzkan). Ankara. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları.

Turani, Adnan (2003). *Çağdaş Sanat Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turgut, İhsan (1992). *Eğitim Üzerine (Felsefi Bir Deneme)*. İzmir: Bilgehan Matbaası.

Türkdoğan, Galip (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-İş Öğretimi)*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Türker, N., ve Aydoğan, A. (2006). *Özel Eğitimde Akademik Becerilere Hazırlık*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. (Sayı:24), 543-559.

Tyler, Ralph, W. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Ünver, Erdem (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Ünver, Erdem (2016). Neden ve Nasıl Sanat Eğitimi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, Cilt 5 (Sayı 23), 865-878.

Variş, Fatma (1981). *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Varol, N. (2011). *Beceri Öğretimi ve Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılması*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Veale, David, Ennis M. And Lambrou C. (2002). *Possible Association of Body Dysmorphic Disorder With An Occupation or Education in Art and Design*. Am. J. Psychiatry. Vol. 159 (No:10). 1788-1790.

Walters, J., L. (1963). *Craft Projects for Educable Retarded Children on the Intermediate Level*. MS Thesis, Newark State College, New Jersey.

White, R., W. (1988). *The ELT Curriculum: Design, Innovation and Management*. New York: Basil Blackwell Inc.

Yavuzer, Haluk (2012). *Resimleriyle Çocuk Resimleriyle Çocuğu Tanıma*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yetkin, Suut Kemal (1962). *Sanat Meseleleri*. İstanbul: De Yayınevi.

Yolcu, Enver (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

Yolcu, E., Yılmaz, M., Maccario, N., Ünalın, T., Aykoş, V. (2010). Sanat Öğretimi Yöntemlerine Giriş. (Editör: Kazım Artut). *Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 3-28.

Elektronik Kaynaklar

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5894cdca1f2502.74995704, Erişim Tarihi: 03.02.2017 21:53.

Packard, Sandra (1975). Art For The Exceptional Child: Job Opportunities For Women. *Women's Caucus of National Art Education Association Conference*. Miami, Florida. <https://eric.ed.gov/?id=ED160495>, Erişim Tarihi: 04.04.2017 21:35.

Resim 1. ve Resim 2. Van Gogh - Yıldızlı Gece

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/ea/Van_Gogh_-_Starry_Night_-_Google_Art_Project.jpg/1280px-Van_Gogh_-_Starry_Night_-_Google_Art_Project.jpg, Erişim Tarihi: 28.03.2017 / 20:41.

Resim 3. Yıldızlı Gece Yorumlaması

<http://www.eryamansanat.com/mod/lightboxgallery/view.php?id=17>, Erişim Tarihi: 28.03.2017 20:43.

Resim 4. ve Resim 5. Mondrian - Kompozisyon A

<https://uploads2.wikiart.org/images/p.iet-mondrian/composition-a-.1923.jpg>, Erişim Tarihi: 28.03.2017 20:40.

Resim 6. ve Resim 7. Pablo Picasso - Akdeniz Manzarası

<http://www.pablocicasso.org/images/paintings/mediterranean-landscape.jpg>, Erişim Tarihi: 30.03.2017 / 21:17.

EK-1. Bloom'un Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması

1. BİLİŞSEL ALAN
 - 1.1. BİLGİ
 - 1.1.1. Terimlerin Bilgisi
 - 1.1.2. Olguların Bilgisi
 - 1.1.3. Araç-Gereçlerin Bilgisi
 - 1.1.4. Alışların Bilgisi
 - 1.1.5. Yönelimler ve Aşamalı Dizilerin Bilgisi
 - 1.1.6. Sınıflamaların ve Sınıfların Bilgisi
 - 1.1.7. Ölçütlerin Bilgisi
 - 1.1.8. Yöntemlerin Bilgisi
 - 1.1.9. İlke ve Genellemelerin Bilgisi
 - 1.1.10. Kuramların ve Yapıların Bilgisi
 - 1.2. KAVRAMA
 - 1.2.1. Çevirme
 - 1.2.2. Yorumlama
 - 1.2.3. Öteleme (Kestirme)
 - 1.3. UYGULAMA
 - 1.4. ANALİZ
 - 1.4.1. Öğelerin Analizi
 - 1.4.2. İlişkilerin Analizi
 - 1.4.3. Örgütlenme İlkelerinin Analizi
 - 1.5. SENTEZ
 - 1.5.1. Özgün Bir İletişim Muhtevası Oluşturma
 - 1.5.2. Bir Plan ya da İşlemler Takımı Oluşturma
 - 1.5.3. Soyut İlişkiler Takımı Önerme
 - 1.6. DEĞERLENDİRME
 - 1.6.1. İç Ölçütlere Göre Değerlendirme
 - 1.6.2. Dış Ölçütlere Göre Değerlendirme

2. DUYUŞSAL ALAN

- 2.1. ALMA
 - 2.1.1. Farkındalık
 - 2.1.2. Almaya İsteklilik
 - 2.1.3. Kontrollü ya da Seçici Dikkatlilik
- 2.2. TEPKİDE BULUNMA
 - 2.2.1. Uysal Davranma
 - 2.2.2. Karşılık Verme İsteği Gösterme
 - 2.2.3. Karşılık Vermekten Tatmin Olma
- 2.3. DEĞER VERME
 - 2.3.1. Bir Değeri Kabullenmişlik
 - 2.3.2. Bir Değere Düşkünlük
 - 2.3.3. Adanmışlık
- 2.4. ÖRGÜTLEME
 - 2.4.1. Değerleriyle Uyumlulaştırma
 - 2.4.2. Değer Sistemine Katma
- 2.5. KİŞİLİK HALİNE GETİRME
 - 2.5.1. Davranış Ölçütü Haline Getirme
 - 2.5.2. Karakterlenme

3. DEVİNİŞSEL ALAN

- 3.1. ALGILAMA
 - 3.1.1. Duyuşsal Uyarılma
 - 3.1.2. İşaret Seçme
 - 3.1.3. Çevirme
- 3.2. KURULMA
 - 3.2.1. Zihinsel Kurulma
 - 3.2.2. Bedensel Kurulma
 - 3.2.3. Duygusal Kurulma
- 3.3. KILAVUZLA YAPMA
 - 3.3.1. Taklit
 - 3.3.2. Deneme

- 3.4. MEKANİKLEŞME
- 3.5. BECERİ HALİNE GETİRME
 - 3.5.1. Kararsızlığı Giderme
 - 3.5.2. Otomatik İcra
- 3.6. UYUM (DURUMA UYMA)
- 3.7. YARATMA

EK-2. Bilişsel-Duyuşsal-Devinişsel Alan Hedeflerini Davranışa Dönüştürmede Kullanılan Filimsiler

Bilişsel Alan	Duyuşsal Alan	Devinişsel Alan
Bilgi (tanımlama/hatırlama/ tanıma/söyleme/yazma /seçme/isimlendirme/ eşleştirme/sıraya koyma/ listeleme/gösterme)	Alma (ayırt etme/ayırma/ paylaşma/birleştirme/ kabul etme/kontrol etme)	Algılama (seçme/tanımlama/bulma/ farkı belirtme/ayırt etme/ teşhis etme/ayırma/ İlişki kurma)
Kavrama (çevirme/yorumlama /kestirme söyleme/ yazma/özetleme/ örnek verme/tablolştırma /ilişkileri yazma/tahmin etme/ayırt etme)	Tepkide Bulunma (izleme/onaylama /öneride bulunma/tartışma pratik yapma/oyunama)	Kurulma (başlama/gösterme/açıklama /hareket etme/sürdürme/cevaplama/ sergileme/gönüllü olma)
Uygulama (yapma/çalıştırma/ilişki kurma/kullanma/ hazırlama/hesaplama/ ilkeyi uygulama/problem çözme)	Değer Verme (açıklama/yeterliliği arttırma/ yardım etme/destekleme/inkar etme/protesto etme/tartışma)	Kılavuzla Yapma (toplama/inşa etme/ düzenleme/şekillendirme/ sökme/sergileme/ikiye ayırma/birleştirme/saptama/ netleştirme/dokunarak değiştirme/ölçme/onarma ve karıştırma/organize etme/taşlak çizme)
Analiz (analizetme/karşılaştırma/şematik olarak gösterme/ saptama/ayırt etme/ bölümlere ayırma)	Örgütlenme (tartışma/kuramsallaştırma/karşıl aştırma/ örgütlenme/formüle etme)	Mekanikleşme (yönlendirilmiş tepki için verilen listenin aynısı)
Sentez (birleştirme/yaratma/üretme/tasarlama/ planlama/ özetleme/sınıflama yapma/derleme/ organize etme/karar verme/formüle etme)	Kişilik Haline Getirme (gözden geçirme/değiştirme/ tamamlama/akranlarıyla üst ve altlarıyla karşılaştırma)	Beceri Haline Getirme (yönlendirilmiş tepki için verilen listenin aynısı)
Değerlendirme (yargılama/değerlendirme /açıklama/karşılaştırma/ irdeleme/ispat etme/karar verme/standartize etme)		Uyum (uyarlama/değiştirme/başkalaştırm a/yeniden düzenleme/yeniden organize etme/yanlıları düzeltme/başka türlü yapma)
		Yaratma (tanzim etme/birleştirme/yaratma)

EK-3. Bilgilendirme Formu

Değerli Hocam,

Ben Necmettin Erbakan Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı'nda Öğretim Görevlisi ve aynı zamanda Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim Öğretmenliği Bölümü'nde Doktora öğrencisiyim. Doktora tez konum "Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireylerde Sanat Beceri Eğitimine İlişkin Uzman Görüşleri ve Bir Program Önerisi"dir.

Tezime gereği yüksek öğrenim ve milli eğitimde görev yapmakta olan meslektaşlarıma bir görüşme formu uygulamam gerekiyor. Görüşme formunun amacı; mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programına ilişkin uzman görüşlerinin elde edilmesi ve bu görüşlerin alternatif olarak geliştirilecek bir eğitim programına ihtiyaç analizi için materyal sağlamaktır.

Amerikan Psikiyatri Birliği'nce yayınlanan DSM IV Tanı Ölçütleri El Kitabı'nda zihinsel engel dört grupta sınıflandırılmaktadır.

-Hafif zihinsel engel : Zeka Bölümü 50-55 ile 70 arası

-Orta derecede zihinsel engel : Zeka Bölümü 35-40 ile 50-55 arası

-Ağır zihinsel engel : Zeka Bölümü 20-25 ile 35-40 arası

-İleri derecede zihinsel engel : Zeka Bölümü 20-25'in altında (Metin ve Işıtan, 2011).

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireydir. (MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, 2008).

DSM IV Tanı Ölçütleri El Kitabı (2001)'na göre zeka bölümü 50-55 ile 70 arasında olanlar hafif derecede zihinsel engelli olarak kabul edilmektedirler. Hafif derecede zihinsel engelli çocuklar genel eğitim programlarından yararlanabilmektedirler. Ancak hafif derecede zihinsel engelli çocuklar destek hizmetlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çocukların eğitim amaçları aşağıdaki gibidir:

- Temel akademik beceriler,
- Temel sağlık ve temizlik alışkanlıkları,
- Sosyal beceriler,
- Olumlu benlik kavramı,
- İş becerileri,
- Vatandaşlık görevleri (Metin ve Işıtan, 2011).

Tüm eğitim programları içerisinde sanat eğitimi çok özel bir konuma sahiptir. Sanat eğitimi bir organizasyon yöntemidir. Görsel algılamaya dayalı bir takım teoriler önderliğinde öğrenciyi madde ile yani, malzeme ile düşünce arasında çeşitli bağlantılar kurmaya, buluşlar yapmaya alıştıran bir metottur. Bu metot, böylece öğrencinin elinde gelecekte de bilinçli olarak kullanacağı bir araç olacak ve kişisel bir nitelik kazanacaktır (Gökaydın: 2002; 19).

Sanat eğitiminin amacı sanatsal olana ulaşmak değildir. Sanatsal olana ulaşmak sanatın amacıdır. Sanat eğitiminin amacı bireye ulaşmaktır. Bu nedenden dolayı sanat eğitimi, bireyin ihtiyacına cevap verecek nitelikte oluşturulmalıdır ve uygulanmalıdır. Bireyin ihtiyacına cevap verecek bir sanat eğitimi programının oluşturulması bireyi iyi tanımakla ve isteklerini bilmekle ilintilidir.

Herhangi bir şeyi model alan insan, o model ile bütünleşerek ondaki özellikleri kendi içinde hisseden ve bir bakıma onunla özdeşleşen empatik bir yetenek kazanır. Özürlülere verilmek istenen bu yetenek ise öncelikle sanat eğitiminden geçer. Özürlü birey bu eğitimle beraber yetenek kazanmaya başlarken bir yandan da kendi gibi

olmayana karşı duyulan öfke ve korku, yerini kendini işe yarar hissetme ve güven duygusuna bırakmış olur (Özürülüler Yerel Hizmet Rehberi İSÖM Modeli, 2012).

Türkiye’de zihinsel engelli bireylerin eğitimi gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Uluslar arası birçok çalışmada zihinsel engele sahip bireylerin eğitimi ve meslek edindirilmesi çalışmaları sıklıkla irdelenmektedir. Türkiye’de ise zihinsel engele sahip bireylerin meslek edinebilmeleri için verilen eğitimin çok sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut görsel sanatlar dersi eğitim programı ile zihinsel engelli bireylere verilen akademik, sosyal ve öz bakım becerilerinin yanı sıra; meslek edinmelerine yardımcı olabilecek sanatsal beceri eğitiminin geliştirilmesinin gerekliliği görülmektedir. Bu çalışmada hafif düzeyde zihinsel engele sahip bireylere sanatsal beceri eğitiminin incelenmesi amaçlanmıştır.

Ek’te göndermiş olduğum İhtiyaç Analizi Anket sorularını cevaplamanız ve bana geri göndermeniz araştırmanın verilerinin değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Konuya ilişkin göstermiş olduğunuz ilgi ve duyarlılığa teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Zeliha Canan ÖZKAN: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Grafik Tasarım Programı.

Yazışma Adresi: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Seydişehir Meslek Yüksekokulu. Seydişehir / KONYA

e-posta : zozkan@konya.edu.tr

Telefon: +90 332 582 54 54 – 124

EK-4. İhtiyaç Analizi Görüşme Formu

1. Sizce Milli Eğitim’de Hafif Düzeyde Zihinsel Engele sahip öğrencilere uygulanan “sanatsal beceri” eğitiminin mevcut durumu nedir?
2. Mevcut program ne derece etkilidir?
3. Konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar nelerdir?
4. Bireylerin ihtiyaçları nelerdir?
5. Mevcut programı uygulamak ve geliştirmek uygun mudur? Yoksa yeni bir program mı hazırlanmalıdır?
6. Mevcut programın hangi eksik yönleri düzeltilmelidir?
7. Bu öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitiminin amaçları neler olmalıdır?
8. Sizce bu öğrencilere verilmesi gereken sanatsal beceri eğitimi nasıl olmalıdır?
9. Sizce hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerde nasıl bir ölçme – değerlendirme uygulaması gerçekleştirilmelidir?

Teşekkürler